

PRZYJAZNY URZĄD

Szkolenia z zakresu dostępności cyfrowej dla redaktorów technicznych

część 1.

Spis treści

Spis aktów prawnych cytowanych w podręczniku.....	4
Zamiast wstępu	6
Moduł 1: Wprowadzenie do idei dostępności	7
Czym jest dostępność?	7
Dla kogo dostępność cyfrowa jest ważna?.....	7
Osoby z dysfunkcją narządu wzroku	7
Osoby z dysfunkcją narządu słuchu	8
Osoby z dysfunkcją narządu ruchu	9
Osoby z zaburzeniami poznawczymi oraz intelektualnymi	9
Dostępne strony to nie tylko strony dla osób z niepełnosprawnościami.....	10
Najczęściej spotykane problemy z dostępnością – przykłady na filmach.....	10
Etapy wdrażania dostępności	11
Skąd wiemy, że strona lub aplikacja są dostępne?.....	12
Moduł 2: Prawo a dostępność	14
Międzynarodowe wytyczne dostępności WCAG – informacje ogólne	14
Przepisy polskiego prawa	14
Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych.....	15
Jakie strony muszą spełniać normy WCAG?	15
Wyjątki w stosowaniu ustawy o dostępności cyfrowej	16
Wymagania specjalne wynikające z przepisów prawa	18
Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.....	19
Dodatkowe urządzenia wspomagające poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami.....	23
Rządowy Program Dostępność Plus	24
Jak przygotowujemy deklarację dostępności?	26
Gdzie zamieszczamy link do deklaracji dostępności?	26
Używane identyfikatory.....	27
Struktura i nagłówki w deklaracji dostępności	28
Co zawieramy w deklaracji dostępności?	29
Zamawianie produktów. Co warto dodać do opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)?.....	34
Moduł 3: Podstawowa obsługa najpopularniejszych CMS	36
Informacje ogólne.....	36
PAD CMS	36
WordPress	42
Joomla!	44
Moduł 4. Jak tworzyć dostępne cyfrowo dokumenty w pakiecie biurowym	49
Word.....	49
Lista kontrolna do sprawdzania dostępności cyfrowej dokumentu.....	54
Excel	56
PowerPoint	58
Moduł 5. Jak tworzyć/redagować dostępne cyfrowo strony w CMS	60
Zbiór zasad tworzenia/redagowania stron WWW – zestaw dla redaktorów technicznych.....	60
Zasady poprawnego formatowania tekstu.....	63
Zasady tworzenia opisów alternatywnych	63

Moduł 6. Jak tworzymy cyfrowo dostępne multimedia	65
Zasady tworzenia audiodeskrypcji.....	65
Zasady tworzenia napisów dla osób niesłyszących	66
Moduł 7: Technologie asystujące	68
Przykłady.....	68
Moduł 8. Kryteria sukcesu WCAG do badania poziomu dostępności cyfrowej	69
Struktura WCAG 2.1.....	69
Zasady WCAG 2.1.....	70
Zasada 1: Postrzegalność	70
Zasada 2: Funkcjonalność	82
Zasada 3: Zrozumiałość	93
Zasada 4: Kompatybilność	99
Lista kontrolna do badania zgodności stron internetowych	101
Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 1	103
Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 2	105
Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 3	106
Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 4	111
Moduł 9. Audyt strony internetowej	113
Narzędzia	113
WAVE Web Accessibility Evaluation Toolbar.....	114
WAVE dla przeglądarki Firefox.....	114
ARC Toolkit.....	114
Czytnik ekranu NVDA.....	116
HTML Validator	117
Utilitia	117
Colour Contrast Analyser.....	117
Narzędzia automatyczne do sprawdzania dostępności tekstu (mglistości tekstu).....	119
Klarnet.....	119
Jasnopis.....	120

Spis aktów prawnych cytowanych w podręczniku

1. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego (Dz. Urz. UE, L 327/2016, dalej: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dostępności stron internetowych lub dyrektywa).
2. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2020 r. poz. 805), dalej: ustawa o radiofonii i telewizji.
3. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 426, z późn. zm.), dalej: ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
4. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1057), dalej: ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
5. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1856, z późn. zm.), dalej: ustawa o zarządzaniu kryzysowym.
6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.), dalej: ustawa o finansach publicznych.
7. Ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2017 r. poz. 1824), dalej: ustawa o języku migowym i innych środkach porozumiewania się.
8. Ustawa z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. poz. 848), dalej: ustawa o dostępności cyfrowej lub ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych.
9. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), dalej: ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

10. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. z 2019 poz. 1065, z późn. zm.), dalej: rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki.
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie krajowych ram interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2247), dalej: rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności.

Zamiast wstępu

Szanowna Uczestniczko szkolenia! Szanowny Uczestniku szkolenia!

Oddajemy w Twoje ręce skrypt – materiał, do którego będziesz mogła/mógł sięgać zarówno w trakcie, ale przede wszystkim po zakończeniu szkolenia z zakresu dostępności cyfrowej dla redaktorów merytorycznych.

Treść skryptu i sposób jego ułożenia zasadniczo nie odbiega od tego, jak zaplanowaliśmy przebieg szkolenia. Zaczynamy od informacji wprowadzających na temat dostępności i potrzeb różnych grup odbiorców tworzonych przez Ciebie treści oraz dosyć obszernego bloku prawnego. Następnie umieściliśmy szereg – zwykle ujętych w wypunktowane zasady – informacji dotyczących różnych kwestii technicznych, które są wymagane do zapewnienia dostępności cyfrowej. Kończymy obszerną częścią dotyczącą prostego języka.

Skrypt z założenia nie zawiera wszystkich treści, które trenerzy prezentują na szkoleniu. Stanowi wybór tego, co z tych treści uznaliśmy za najważniejsze, najbardziej przydatne i warte zachowania. Jest to wybór subiektywny. Mamy nadzieję, że Twoja ocena w tej kwestii pokrywa się naszą.

Życzymy Ci pozytywnej lektury!

Autorzy

Moduł 1: Wprowadzenie do idei dostępności

Czym jest dostępność?

Dostępność cyfrową stron internetowych (aplikacji) rozumiemy jako wzajemne oddziaływanie człowieka z komputerem. Efektem tego muszą być strony internetowe osiągalne i przystępne dla maksymalnej liczby i różnych typów odbiorców. Odzwierciedla ona poziom postrzegania, zrozumienia i przyswajania udostępnianych treści przez potencjalnych odbiorców. Należy przy tym uwzględnić wszystkie aspekty ich funkcjonowania (fizyczne, psychiczne i społeczne) niezależnie od cech i właściwości używanego sprzętu i oprogramowania.

Dostępność serwisów internetowych i informacji jest ważna dla wszystkich użytkowników, nie tylko dla osób z niepełnosprawnościami. Dostępność cyfrowa obejmuje zarówno strony internetowe, jak i dokumenty czy multimedia (napisy w filmach, audiodeskrypcja).

Osoba, która tworzy informacje na strony i aplikacje jest nadawcą informacji. Jako nadawca musi ona pamiętać, że przygotowuje treści dla odbiorcy końcowego. To odbiorca wiadomości jest najważniejszy. Nadawca powinien tak przygotować strony i materiały na strony internetowe, żeby każdy mógł z nich korzystać, żeby nikt nie był wykluczony z możliwości skorzystania z nich.

Dla kogo dostępność cyfrowa jest ważna?

Osoby z dysfunkcją narządu wzroku

Osoby z dysfunkcją narządu wzroku:

- korzystają z programów czytających zawartość ekranu komputera (od górnej lewej strony do dolnej prawej strony),
- nie usłyszą tekstów w obrazkach, bo czytnik ekranu nie przeczyta tekstu, który jest wkomponowany w obraz,

- nie są w stanie skorzystać z pliku w formacie .pdf wykonanego ze skanu dokumentu,
- dla nich obrazki i linki powinny mieć opisy.

W aspekcie dostępności użytkownicy niewidomi, niewidzący od urodzenia i ociemniali, czyli ci, których niepełnosprawność jest nabyta, zaliczają się do tej samej kategorii.

Osoby niewidome używają syntezy mowy. Są to maszyny lub programy komputerowe, które zamieniają tekst na mowę. Syntezatory mowy, w które wyposażono czytniki ekranu (ang. screen reader) pozwalają obsługiwać komputer i zainstalowane w nim programy przez osobę, która całkowicie nie widzi. Osoby niewidome korzystające z tej technologii uzyskały dostęp do informacji i usług w inny sposób dla nich niedostępnych. Możliwość korzystania z internetu znacząco wpływa na ich komfort życia.

Problemem dla osób z dysfunkcją narządu wzroku jest niedostępność serwisów internetowych, spowodowana złą jakością ich wykonania (błędy konstrukcyjne, niewłaściwy sposób publikowania informacji, brak struktury HTML i inne).

Osoby z dysfunkcją narządu słuchu

Osoby z dysfunkcją narządu słuchu:

- to zarówno osoby niesłyszące, jak i niedosłyszące,
 - mogą mieć problem ze skomplikowanym językiem,
 - jeśli są osobami głuchymi od urodzenia, to najczęściej posługują się polskim językiem migowym (PJM), który różni się od języka polskiego,
 - mogą mieć problem z materiałami wideo (brak napisów) i audio (brak formy tekstowej).
- Niesłyszący nie są jednorodną grupą osób z niepełnosprawnościami. Grupa ta obejmuje również osoby niedosłyszące (osoby słabosłyszące). Osoby z dysfunkcją słuchu często mają problem z dostępnością do treści multimedialnych oraz do języka polskiego. Błędem jest zakładanie, że jako osoby niesłyszące, ale widzące, mają pełen dostęp do kultury literackiej i przekazu językowego. Dla części osób niesłyszących polszczyzna

jest językiem obcym. Ich ojczystym językiem jest PJM. Dlatego nie zawsze są w stanie odczytać teksty pisane w języku polskim.

Osoby z dysfunkcją narządu ruchu

Osoby z dysfunkcją narządu ruchu:

- nie stanowią jednolitej grupy – mogą doświadczać bardzo zróżnicowanych problemów,
- mogą poruszać się po stronie internetowej wyłącznie za pomocą klawiatury lub specjalnych urządzeń (np. rejestrujących mruganie u osób sparaliżowanych) i wtedy spotykają się z problemem braku dostępu do wszystkich elementów strony z poziomu klawiatury,
- niektóre osoby z tej grupy stosunkowo łatwo tracą orientację w przypadku zgubienia miejsca, do którego doszły za pomocą klawiatury (obraz na ekranie nie odpowiada miejscu, w którym znajduje się kursor – brak fokusa).

W serwisach znajdują się błędy, które uniemożliwiają tym osobom dotarcie do wszystkich informacji. W tej grupie użytkowników serwisów są także osoby, które korzystają wyłącznie z urządzeń wskazujących. Są to urządzenia, które działają podobnie do myszki komputerowej. Obsługa serwisów internetowych w taki sposób nie sprawia problemów, jeśli serwisy te spełniają wytyczne dostępności. Niektóre osoby z dysfunkcją ruchu korzystają z klawiatury, ale mogą nie być w stanie w pełni wykorzystać możliwości, jakie daje ona innym użytkownikom, np. trudność sprawiają im skróty klawiaturowe, czyli użycie kombinacji kilku klawiszy w celu uruchomienia jakiejś funkcji.

Osoby z zaburzeniami poznawczymi oraz intelektualnymi

Osoby z zaburzeniami poznawczymi oraz intelektualnymi:

- mają problem ze skupieniem się w przypadku długich tekstów bez akapitów („ściana tekstu”),
- mogą nie rozumieć tekstu, w którym zastosowano złą czcionkę, skróty, anglicyzmy, skomplikowane zdania,

- rozpraszają się w sytuacji zbyt dużej liczby elementów, która utrudnia im odbiór tekstu.

Ta grupa osób jest najbardziej różnorodna i jednocześnie najliczniejsza spośród wszystkich wykluczonych z dostępu do informacji. Włącza się do niej osoby:

- z ilorazem inteligencji znacząco niższym niż przeciętny,
- z zaburzeniami poznawczymi i intelektualnymi,
- cierpiące na autyzm,
- z przebytymi stanami neurologicznymi, np. po udarze mózgu,
- z chorobą Alzheimera,
- z zaburzeniami lękowymi, depresją i schizofrenią,
- z nadpobudliwością (ADHD) oraz wszelkimi innymi chorobami utrudniającymi skupienie,
- z dysleksją.

Podstawowym problemem dla osób z zaburzeniami poznawczymi i intelektualnymi jest zrozumienie nadmiernie skomplikowanych treści tekstowych. Z kolei błędy typowo techniczne występujące w serwisach często nie mają znaczącego wpływu na jakość odbioru treści.

Dostępne strony to nie tylko strony dla osób z niepełnosprawnościami

Z dostępności cyfrowej korzystają wszyscy użytkownicy. Dla niektórych jest ona szczególnie ważna. Poza osobami wymienionymi powyżej są to także m.in.:

- osoby starsze (obsługa komputera),
- osoby słabiej wykształcone,
- osoby z tymczasową niepełnosprawnością, np. złamaną ręką,
- osoby o obniżonej sprawności psychofizycznej spowodowanej chorobami (nowotwory).

Najczęściej spotykane problemy z dostępnością – przykłady na filmach

Filmy z podziałem na dysfunkcje:

- osoby z dysfunkcją narządu wzroku: [Dostępne strony – osoby niewidome](#),
- osoby z dysleksją: [Dostępne strony – osoby z dysleksją](#),
- osoby z dysfunkcją narządu ruchu: [Dostępne strony – osoby niepełnosprawne ruchowo](#),
- osoby z dysfunkcją narządu słuchu: [Dostępne strony – osoby niesłyszące](#).

Etapy wdrażania dostępności

Dostępność cyfrowa jest integralną częścią całego procesu tworzenia czy naprawy strony internetowej. Błędem jest sprawdzanie dostępności serwisu dopiero po jego przygotowaniu. Konsultowanie dostępności na każdym etapie budowania serwisu – od projektowania treści po zarządzanie nią i jej dodawanie – jest niezbędne. Za dostępność odpowiada właściciel serwisu, ale jest ona zadaniem realizowanym przez każdego członka zespołu odpowiedzialnego za przygotowanie i funkcjonowanie serwisu.

Etap 1: Dostępność jako element projektowania

Na etapie projektowania serwisu grafik przygotowuje projekt graficzny serwisu. Już wtedy powinien on konsultować swoją pracę z ekspertem od dostępności cyfrowej. Dotyczy to elementów graficznych, kontrastu, prezentacji treści w układzie pionowym i poziomym na urządzeniach mobilnych. Chodzi również o rozłożenie elementów stałych (np. menu, nagłówki) oraz ergonomię użytkownika, w tym zapewnienie pełnej dostępności za pomocą myszy i klawiatury.

Etap 2: Dostępność jako element doświadczenia użytkownika

Eksperci dbający o użyteczność serwisu i ergonomię obsługi powinni uwzględnić pełną dostępność wszelkich projektowanych komponentów i rozwiązań. Dotyczy to zarówno ich obsługi przez osoby z różnymi ograniczeniami, lecz także efektywnej współpracy z technologiami asystującymi.

Na tym etapie projektujemy na przykład:

- skiplinki,
- przyciski szybkiego powrotu na stronę główną lub stronę poprzednią,
- podpowiedzi przy polach formularzy.

Etap 3: Dostępność jako element developmentu

Wydaje się, że to programista odpowiada za strony internetowe. Należy jednak zwrócić uwagę, że programista dopiero teraz – na trzecim etapie prac – koduje to, co zostało zaprojektowane w poprzednich etapach. Najczęściej programista wdraża wcześniej opracowane pomysły.

Na tym etapie programista kodu stron internetowych konsultuje się z ekspertem do spraw dostępności cyfrowej. Sprawdzana jest pełna funkcjonalność stron internetowych.

Etap 4: Dostępność jako element procesu testowania

Każdy serwis potrzebuje testów prowadzonych przez profesjonalnych testerów. Ich zadaniem jest znalezienie błędów w serwisie oraz elementów, które należy poprawić.

Serwisy internetowe powstają, aby służyć wszystkim odbiorcom. Dlatego w pewnym momencie zaprasza się do testowania tak zwanych przeciętnych użytkowników.

Wśród nich są również użytkownicy z niepełnosprawnościami. Użytkownik to nie to samo co profesjonalny tester. W praktyce zdarza się, że przeciętni użytkownicy są grupą, która zaprzecza wnioskowi projektantów. W trakcie badań często trzeba zmienić w serwisie założenia architektury informacji.

Skąd wiemy, że strona lub aplikacja są dostępne?

WCAG (ang. Web Content Accessibility Guidelines) to zbiór wytycznych, które zawierają zalecenia dotyczące tworzenia zasobów cyfrowych dostępnych dla wszystkich. Obejmuje on zarówno strony internetowe i aplikacje mobilne, jak i komponenty dostępne za ich pośrednictwem (np. dokumenty tekstowe, pliki audiowizualne). Wytyczne WCAG są kierowane do programistów, projektantów serwisów i aplikacji mobilnych oraz do redaktorów.

W Polsce promocją standardu WCAG zajmuje się m.in. Forum Dostępnej Cyberprzestrzeni, w skład którego wchodzi m.in. Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, Fundacja Widzialni, Towarzystwo Pomocy Głuchoniewidomym, Fundacja Aktywizacja, Polski Związek Głuchych.

Historia standardu WCAG

- 1999 – standard WCAG w wersji 1.0, pierwsze opracowanie wskazujące na konieczność prezentacji treści w sposób dostępny,
- 2008 – standard WCAG w wersji 2.0, dokładne sprecyzowanie wymaganych kryteriów dostępności witryn,
- 2012 – standardowi WCAG 2.0 nadano status międzynarodowej normy ISO/IEC 40500:2012,
- 2014 – standard WCAG zaadaptowano do europejskiej normy dot. dostępności produktów i usług technologii informacyjnych i komunikacyjnych (EN 301 549),
- luty 2018 – aktualizacja standardu do wersji 2.1, uwzględnienie zmiany w sposobie interakcji użytkowników z interfejsami witryn internetowych oraz z urządzeniami mobilnymi, która wynika z rozwoju technologicznego,
- sierpień 2018 – aktualizacja normy EN 301 549 do wersji V2.1.2.

Moduł 2: Prawo a dostępność

Międzynarodowe wytyczne dostępności WCAG – informacje ogólne

Wiele krajów swoje prawodawstwo dotyczące kwestii dostępności i przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu oparło na WCAG. Są to przykładowo Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii (Equality Act) czy Australia (Disability Discrimination Act).

Zgodnie z prawem unijnym¹ witryny internetowe oraz aplikacje mobilne powiązane z organami i podmiotami publicznymi muszą spełniać drugi poziom kryteriów dostępności standardu WCAG 2.0 (A i AA). Wyznaczone terminy ostatecznej realizacji wymagań określonych w dyrektywie to:

- dla stron, które powstawały po wprowadzeniu dyrektywy – 23 września 2019 r.,
- dla stron oraz aplikacji mobilnych funkcjonujących przed wprowadzeniem dyrektywy – 23 czerwca 2021 r.

W polskim prawie nałożono obowiązek zapewnienia dostępności dla istniejących stron do 23 września 2020 r. Od tej daty wszystkie strony sektora publicznego powinny mieć także deklarację dostępności.

Przepisy polskiego prawa

Od 2012 r. w Polsce obowiązuje rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie krajowych ram interoperacyjności. Rozporządzenie wprowadziło dla podmiotów, które realizują zadania publiczne, obowiązek dostosowania serwisów internetowych do standardu WCAG 2.0. (zgodnie z ustawą o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych obecnie obowiązuje WCAG 2.1).

¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie dostępności stron internetowych.

W 2019 r. sejm uchwalił ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych. Wdrożyła ona do prawa polskiego wspomniane przepisy z 2012 r. oraz przepisy dyrektywy Parlamentu Europejskiego w sprawie dostępności stron internetowych .

Nowe prawo porządkuje dotychczasowe przepisy i jest implementacją prawa unijnego.

Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych

Ustawa zobowiązuje podmioty publiczne do dostosowania serwisów internetowych do wymagań normy europejskiej EN 301 549 V2.1.2 (norma ta zawiera wytyczne standardu WCAG 2.1 na poziomie AA). Szczegółowy zakres wymagań dotyczących poziomu dostępności dla poszczególnych kryteriów znajduje się w załączniku do ustawy.

Ustawa wprowadza kilka nowości:

- możliwość karania podmiotów publicznych za niespełnienie norm WCAG,
- aktualizację wymogów do WCAG 2.1,
- obowiązek przygotowania deklaracji dostępności,
- możliwość powołania się na nadmierne koszty i niedostosowanie galerii do 1000 zdjęć (tylko małe podmioty),
- monitoring stron internetowych i aplikacji mobilnych prowadzony przez KPRM (wcześniej Ministerstwo Cyfryzacji).

Jakie strony muszą spełniać normy WCAG?

Ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych² stosuje się do:

1. jednostek sektora finansów publicznych³,
2. państwowych jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej,

² Zgodnie z art. 2 ww. ustawy.

³ W rozumieniu przepisów ustawy o finansach publicznych.

3. osób prawnych, utworzonych w szczególnym celu zaspokajania potrzeb o charakterze powszechnym, niemających charakteru przemysłowego ani handlowego, jeżeli podmioty z pkt 2 i 3:
 - a. finansują je w ponad 50%, lub
 - b. mają ponad połowę udziałów albo akcji, lub
 - c. sprawują nadzór nad organem zarządzającym, lub
 - d. mają prawo do powoływania ponad połowy składu organu nadzorczego lub zarządzającego,
4. związków podmiotów, o których mowa w pkt 1–3,
5. organizacji pozarządowych⁴ prowadzących działalność w sferze niektórych zadań publicznych,

mających strony internetowe lub aplikacje mobilne lub zarządzających elementami stron internetowych lub aplikacji mobilnych zamieszczonymi w środowisku umożliwiającym zapewnienie dostępności cyfrowej treści, zwanych dalej „podmiotami publicznymi”.

Ustawa dotyczy:

- stron WWW,
- dokumentów cyfrowych/elektronicznych,
- aplikacji,
- multimediiów,
- serwisów społecznościowych,
- intranetu, ekstranetu,
- oprogramowania i systemów wykorzystywanych przez pracowników,
- deklaracji dostępności.

Wyjątki w stosowaniu ustawy o dostępności cyfrowej

⁴ O których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, w odniesieniu do zadań publicznych wymienionych w art. 4 ust. 1 pkt 6, 7 lub 10 tej ustawy.

Ustawodawca określił przypadki, w których nie trzeba stosować przepisów ustawy⁵.

W szczególności nie stosuje się jej do stron internetowych i aplikacji mobilnych dostawców usług medialnych⁶. Ustawy nie stosuje się również do takich elementów stron internetowych i aplikacji mobilnych, jak:

- **multimedia nadawane na żywo,**
- **multimedia opublikowane przed 23 września 2020 r.,**
- **dokumenty tekstowe i tekstowo-graficzne, dokumenty utworzone w programach przeznaczonych do tworzenia prezentacji lub arkuszy kalkulacyjnych, opublikowane przed 23 września 2018 r., chyba że ich zawartość jest niezbędna do realizacji bieżących zadań podmiotu publicznego,**
- **mapy oraz mapy interaktywne, w tym geoportale, pod warunkiem, że w przypadku map interaktywnych i geoportali przeznaczonych do zastosowań nawigacyjnych dane teleadresowe i położenie geograficzne prezentowane są w sposób dostępny cyfrowo,**
- **treści będące w posiadaniu podmiotu publicznego, które nie zostały przez niego lub na jego rzecz wytworzone albo przez niego nabyte, albo których dostosowanie do wymagań dostępności cyfrowej wymaga modyfikacji, do której ten podmiot publiczny nie jest uprawniony,**
- **treści prezentowane w intranecie lub ekstranecie, opublikowane przed 23 września 2019 r. i niepoddawane od tego czasu przebudowom i zmianom polegającym w szczególności na zmianie wyglądu lub struktury prezentowanych informacji albo zmianie sposobu publikowania informacji,**
- **treści prezentujące dzieła sztuki i zabytki, materiały archiwalne, muzealia lub materiały biblioteczne, których nie można przedstawić w sposób dostępny cyfrowo, gdyż utworzenie prezentacji dostępnej cyfrowo wiązałoby się z utratą autentyczności powielanego elementu lub nie jest możliwe z przyczyn technicznych, lub wiązałoby się z poniesieniem nadmiernych kosztów,**

⁵ Zob. art. 3 ust. 1 ww. ustawy.

⁶ O których mowa w art. 1a ustawy o radiofonii i telewizji.

- treści niewykorzystywane do realizacji bieżących zadań podmiotu publicznego oraz nieaktualniane lub niepoddawane po 23 września 2019 r. przebudowom i zmianom polegającym w szczególności na zmianie wyglądu lub struktury prezentowanych informacji albo na zmianie sposobu publikowania informacji.

Ustawa przewidziała konieczność zapewnienia alternatywnego dostępu w sytuacji, gdy podmiot publiczny nie jest w stanie zapewnić dostępności cyfrowej elementu strony internetowej lub aplikacji mobilnej. Taki alternatywny dostęp może polegać na zapewnieniu kontaktu:

- telefonicznego,
- korespondencyjnego,
- za pomocą środków komunikacji elektronicznej,
- za pomocą tłumacza języka migowego,
- za pomocą tłumacza-przewodnika.

Wymagania specjalne wynikające z przepisów prawa

W ustawie o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych⁷ szczególną uwagę zwrócono na niektóre strony i elementy stron internetowych podmiotów publicznych. Powinno to znaleźć swoje odzwierciedlenie w sposobie badania dostępności cyfrowej.

Z ustawy wynika, że na podmioty publiczne nałożony jest bezwzględny obowiązek utrzymania pełnej dostępności cyfrowej:

- Biuletynów Informacji Publicznej,
- danych teleadresowych,
- narzędzi służących do kontaktu z podmiotem publicznym,
- nawigacji,

⁷ Zob. art. 8 ust. 2 ww. ustawy.

- deklaracji dostępności strony internetowej lub aplikacji mobilnej podmiotu publicznego,
- informacji dotyczących sytuacji kryzysowej w rozumieniu ustawy o zarządzaniu kryzysowym⁸ oraz innych informacji związanych z bezpieczeństwem publicznym publikowanych przez podmiot publiczny,
- dokumentów urzędowych oraz wzorów umów lub wzorów innych dokumentów przeznaczonych do zaciągania zobowiązań cywilnoprawnych.

Oznacza to, że podczas badania dostępności cyfrowej należy zwrócić szczególną uwagę na dostępność tych elementów. Za brak ich dostępności ustawa przewiduje sankcje finansowe.

Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Ustawa ma umożliwić tym osobom korzystanie z usług publicznych przez stopniową poprawę dostępności podmiotów publicznych.

Osoba ze szczególnymi potrzebami, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przewyżnienia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Osoba taka musi to robić ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje.

Oprócz dostępności cyfrowej wyróżnia się również dostępność:

- architektoniczną,
- informacyjno-komunikacyjną.

Minimalne wymagania służące zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności architektonicznej obejmują⁹:

⁸ Zob. art. 3 pkt 1 ww. ustawy.

⁹ Art. 6 ust 1 ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

- zapewnienie wolnych od barier poziomych i pionowych przestrzeni komunikacyjnych budynków,
- instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do wszystkich pomieszczeń, z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- zapewnienie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- zapewnienie wstępu do budynku osobie korzystającej z psa asystującego¹⁰,
- zapewnienie osobom ze szczególnymi potrzebami możliwości ewakuacji lub ich uratowania w inny sposób.

W zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej podmioty publiczne są zobowiązane zapewnić:

- obsługę z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się, o których mowa w ustawie o języku migowym i innych środkach komunikowania się¹¹ lub przez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,
- instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących, w szczególności pętli indukcyjnych, systemów FM lub urządzeń opartych na innych technologiach, których celem jest wspomaganie słyszenia,
- informację na stronie internetowej o zakresie swojej działalności – w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania i zrozumienia,

¹⁰ Por. art. 2 pkt 11 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

¹¹ Tj. przez korzystanie z poczty elektronicznej, przesyłanie wiadomości tekstowych, w tym z wykorzystaniem wiadomości SMS, MMS lub komunikatorów internetowych, komunikację audiowizualną, w tym z wykorzystaniem komunikatorów internetowych, przesyłanie faksów, strony internetowe spełniające standardy dostępności dla osób niepełnosprawnych. Zob. art. 3 pkt 5 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się.

- na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami – komunikacji z podmiotem w formie określonej w tym wniosku.

Ustawa wprowadza również konieczność wyznaczenia koordynatora do spraw dostępności.

Jego zadaniami są:

- wsparcie osób ze szczególnymi potrzebami w dostępie do usług świadczonych przez podmiot publiczny,
- przygotowanie i koordynacja wdrożenia planu działania na rzecz poprawy zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami przez podmiot publiczny,
- monitorowanie działalności podmiotu publicznego w zakresie zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Ustawa **nie wprowadza** szczegółowych kryteriów, które powinna spełniać taka osoba.

Warto jednak w tym miejscu się na tym zastanowić i spróbować wskazać przykładowe kryteria. Koordynatorem ekspertem w zakresie dostępności **mogłaby być** zatem osoba:

- która ma wiedzę z zakresu projektowania uniwersalnego oraz dostępności architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej,
- z niepełnosprawnością lub która ma doświadczenie w pracy z osobami z niepełnosprawnościami,
- która współpracuje z organizacjami pozarządowymi/środowiskiem osób z niepełnosprawnościami,
- otwarta i chcąca się uczyć,
- która wie, jak funkcjonuje instytucja.

Od 2021 roku, co cztery lata, każdy podmiot publiczny jest zobowiązany do przygotowania i publikacji w BIP raportu z wdrażania dostępności. Opisuje on, w jaki sposób zapewniana jest dostępność architektoniczna, cyfrowa i informacyjno-komunikacyjna. Jeśli dany podmiot zapewnia dostęp alternatywny, to w raporcie znajdzie się również wyjaśnienie, dlaczego stosowane jest takie rozwiązanie. Dostęp alternatywny polega na:

- zapewnieniu wsparcia innej osoby,
- zapewnieniu wsparcia technicznego, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,
- wprowadzeniu takiej organizacji podmiotu publicznego, która umożliwi realizację potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w niezbędnym zakresie dla tych osób.

Osobom ze szczególnymi potrzebami przysługuje skarga do Prezesa Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na podmioty publiczne, które nie spełniają minimalnych wymagań w zakresie dostępności. Warunkiem skorzystania z tego prawa jest uprzednie złożenie wniosku o zapewnienie dostępności. Dopiero brak lub niewłaściwa reakcja ze strony podmiotu publicznego umożliwiają złożenie skargi. Pozytywne rozpatrzenie skargi może skutkować nakazem zapewnienia dostępności. Niezastosowanie się do nakazu może skończyć się nałożeniem kary pieniężnej.

Ustawa o języku migowym określa formy wsparcia osób słabosłyszących lub niesłyszących w urzędach m.in. przez następujące formy komunikacji:

- kontakt bezpośredni przez osobę przybraną – tj. osobę, która ukończyła 16 lat i została wybrana przez osobę uprawnioną w celu ułatwienia porozumienia z osobą uprawnioną i udzielenia jej pomocy w załatwieniu spraw,
- kontakt za pośrednictwem tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika,
- kierowanie korespondencji za pośrednictwem poczty elektronicznej,
- przesyłanie faksów,
- kierowanie korespondencji za pośrednictwem formularza kontaktowego publikowanego na stronie internetowej.

Do obowiązków wynikających z ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami należy:

- zapewnienie możliwości poruszania się po piętrach i między piętrami,
- umożliwienie dotarcia do wszystkich pomieszczeń (z wyjątkiem technicznych) w budynku,

- umożliwienie poruszania się wewnątrz budynku, w szczególności osobom z wadami wzroku oraz słuchu,
- umożliwienie wejścia do budynku z psem asystującym,
- zapewnienie bezpiecznej ewakuacji z budynku wszystkim, w tym osobom z niepełnosprawnościami.

Rozporządzenie w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, wprowadza szczegółowe wymogi dotyczące dostępności architektonicznej.

Dotyczą one:

- pochylni/podjazdu,
- wejścia do budynku,
- windy,
- toalety,
- miejsc postojowych dla samochodu osoby z niepełnosprawnością.

Dodatkowe urządzenia wspomagające poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami

Infrastruktura powinna być projektowana uniwersalnie, czyli już na etapie projektowania budowy lub modernizacji powinna uwzględniać potrzeby wszystkich użytkowników.

W już istniejących budynkach, niepoddawanych gruntownej modernizacji, stosuje się zmiany o mniejszym zakresie, tzw. racjonalne usprawnienia. Racjonalne usprawnienia to wszelkie zmiany w środowisku pracy i życia osoby z niepełnosprawnościami, które są niezbędne, aby umożliwić jej wykonywanie obowiązków i korzystanie z praw, usług. Możliwość wdrożenia racjonalnych usprawnień może być ograniczona przez nieproporcjonalnie wysokie nakłady niezbędne do ich wdrożenia.

Tam, gdzie dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami nie jest możliwe (uwarunkowanie fizyczne, np. brak fizycznej możliwości zbudowania pochylni dla wózków wewnątrz budynku) lub wykracza poza racjonalne usprawnienia (np. ze względu na koszty niewspółmierne do korzyści), możliwe jest stosowanie urządzeń

wspomagających poruszanie się w pionie i poziomie: wszelkiego rodzaju platform elektrycznych i pneumatycznych. Tego typu infrastruktura powinna być stosowana wyjątkowo, wyłącznie w sytuacji, kiedy nie ma innej możliwości. Oprócz często wysokich kosztów takich rozwiązań mogą się pojawić inne problemy przy ich zastosowaniu, takie jak:

- brak możliwości samodzielnego korzystania z takich urządzeń,
- częsta awaryjność,
- długi czas potrzebny na pokonanie schodów lub różnic wysokości,
- czasami konieczność obsługi przez przeszkolonego pracownika, który może nie być dostępny w danym dniu.

Czasami nie da się zapewnić dostępności architektonicznej przez projektowanie uniwersalne czy racjonalne usprawnienia. Wtedy pozostaje realizowanie dostępności przez specjalnie przeszkolony personel obiektu. Osoby takie muszą:

- wiedzieć, jak obsługiwać osoby ze szczególnymi potrzebami (z niepełnosprawnością, osoby starsze),
- wiedzieć, w jaki sposób można pomóc takim osobom w załatwieniu danej sprawy, np. bezpośrednio w recepcji lub w punkcie informacji,
- być przeszkolone w zakresie potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, aby należycie zadbać o ich komfort, dyskrecję, okazanie szacunku.

Rządowy Program Dostępność Plus

Rada Ministrów uchwaliła rządowy Program Dostępność Plus 17 lipca 2018 r. Zakłada on, że w latach 2018–2025 łączne wydatki na poprawę stanu dostępności w Polsce wyniosą ok. 23 mld złotych. Będą one pochodziły z następujących źródeł:

- fundusze europejskie,
- fundusze norweskie,
- budżet państwa,
- budżety jednostek samorządu terytorialnego,
- PFRON.

Rządowy Program Dostępność Plus stanowi kompleksowe ujęcie tematyki dostępności. Odnosi się do wielu dziedzin życia. Ma zapewnić swobodny dostęp do dóbr i usług oraz możliwość udziału w życiu społecznym i publicznym osobom o szczególnych potrzebach. Chodzi tu przede wszystkim o dostosowanie przestrzeni publicznej, architektury, transportu i produktów do wymagań obywateli, w tym szczególnie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami. Wieloletnia perspektywa uwzględnia przewidywane zmiany demograficzne w populacji kraju – stale rosnącą liczbę obywateli ze szczególnymi potrzebami. Choć Program Dostępność Plus jest programem rządowym, to jednak zakłada, że działania będą się odbywać we współpracy administracji rządowej, samorządowej i organizacji pozarządowych. Koordynatorem działań w ramach programu jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Rządowy Program Dostępność Plus wspiera osiem obszarów:

1. Architektura – poprawa dostępności bloków, mieszkań, instytucji publicznych i otaczającej nas przestrzeni; nowe inwestycje spełniające warunki dostępności; modernizacja budynków już istniejących.
2. Transport – wszystkie nowo zakupione środki transportu dostępne dla osób o szczególnych potrzebach; sukcesywna modernizacja dworców, przystanków, zajezdni, poczekalni, peronów i węzłów przesiadkowych.
3. Edukacja – inwestycje, doposażenie (w tym w sprzęt do nauczania uczniów niewidomych i niesłyszących) i lepsza organizacja placówek oświatowych; lepsze oznaczenia pomieszczeń i korytarzy; kształcenie nauczycieli i przyszłych profesjonalistów; wprowadzenie wiedzy o dostępności do programów nauczania (np. architektów, urbanistów, programistów).
4. Służba zdrowia – poprawa dostępności architektonicznej przychodni i szpitali, które będą wyposażone w sprzęt ułatwiający komunikację oraz swobodne poruszanie się; zmiany w procedurach z uwzględnieniem różnych potrzeb pacjentów; inwestycje w obszarze telemedycyny.

5. Cyfryzacja – serwisy administracji rządowej pozwalające załatwić sprawę urzędową; zapewnienie przez nadawców programów telewizyjnych dostępności emitowanych treści dla osób z różnymi niepełnosprawnościami.
6. Usługi – możliwość swobodnego korzystania z usług powszechnych przez osoby z niepełnosprawnościami; zwiększanie dostępu do wydarzeń kulturalnych i społecznych; eliminacja ograniczeń w pełnym korzystaniu z życia społecznego na równych prawach.
7. Konkurencyjność przedsiębiorstw – wpieranie przy wprowadzaniu nowych, innowacyjnych produktów, technologii i usług, które służą poprawie jakości życia społeczeństwa w różnych dziedzinach życia; powstanie centrów wiedzy projektowania uniwersalnego, aby więcej produktów i usług było dostosowanych do potrzeb różnych odbiorców.
8. Koordynacja – zapewnienie ośrodka koordynującego, którego zadaniem będzie tworzenie polityki państwa i zarządzanie procesami w zakresie poprawy dostępności; zapowiedź nowej horyzontalnej ustawy o dostępności; wysiłki na rzecz zmiany mentalności, w tym przez działania edukacyjne.

Więcej informacji w [Programie Dostępność Plus](#).

Jak przygotowujemy deklarację dostępności?

Ustawa o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych zobowiązała wszystkie podmioty publiczne do sporządzania i publikowania deklaracji dostępności. Deklaracja pozwala zapoznać się z informacjami dotyczącymi dostępności podmiotu publicznego.

Szczegółowe [warunki techniczne publikacji deklaracji dostępności](#) znajdują się na stronie: mc.bip.gov.pl.

Deklaracja dostępności musi być w pełni dostępna cyfrowo.

Gdzie zamieszczamy link do deklaracji dostępności?

Na stronie internetowej:

- link do deklaracji dostępności strony internetowej powinien być łatwy do odnalezienia na stronie głównej, wczytywanej jako pierwsza po wpisaniu adresu strony internetowej, lub
- w miejscu zawsze wyświetlanym na wszystkich podstronach strony internetowej, na przykład w stopce lub nagłówku.

W aplikacji mobilnej:

- link do deklaracji dostępności aplikacji mobilnej powinien być opublikowany na stronie internetowej podmiotu publicznego, najlepiej na stronie internetowej podmiotu publicznego poświęconej tej aplikacji,
- link do deklaracji dostępności aplikacji mobilnej powinien znajdować się także w samej aplikacji mobilnej, na przykład w sekcji pomocy oraz w opisie aplikacji mobilnej umieszczonym w sklepie z aplikacjami mobilnymi,
- jeżeli aplikacja mobilna nie jest przeznaczona do pracy online, to deklarację należy umieścić w całości w tej aplikacji (a nie jako link).

Używane identyfikatory

Niektóre elementy deklaracji dostępności zaopatrzone są w identyfikatory (atrybut id) ułatwiające ich odnalezienie przez oprogramowanie. W deklaracji stosowane są poniższe identyfikatory:

1. **a11y-wstep**: obowiązkowe oświadczenie o dostępności,
2. **a11y-podmiot**: nazwa podmiotu publicznego,
3. **a11y-url**: adres strony internetowej lub aplikacji mobilnej do pobrania,
4. **a11y-data-publicacja**: data opublikowania strony internetowej lub wydania aplikacji,
5. **a11y-data-aktualizacja**: data ostatniej aktualizacji strony internetowej lub aplikacji mobilnej,
6. **a11y-status**: status pod względem zgodności z ustawą o dostępności cyfrowej,
7. **a11y-ocena**: link do dokumentu z analizą o nadmiernym obciążeniu. Identyfikator jest opcjonalny,

8. **a11y-data-sporzadzenie**: data sporządzenia deklaracji dostępności,
9. **a11y-audyt**: nazwa podmiotu zewnętrznego, który przeprowadził badanie dostępności; identyfikator jest opcjonalny,
10. **a11y-kontakt**: sekcja z danymi kontaktowymi,
11. **a11y-osoba**: imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakt w sprawie niedostępności (osoba kontaktowa),
12. **a11y-email**: adres poczty elektronicznej osoby kontaktowej – przykład:
`dostepnosc@podmiot-publiczny.pl`,
13. **a11y-telefon**: numer telefonu do osoby kontaktowej,
14. **a11y-procedura**: opis procedury wnioskowo-skargowej,
15. **a11y-architektura**: sekcja z informacjami o dostępności architektonicznej.
16. **a11y-aplikacje**: sekcja z informacjami o aplikacjach.

Identyfikatory są bezpośrednio powiązane z informacjami, które identyfikują. Są dodawane do znaczników, w których zawarte są informacje, a jeżeli takich znaczników nie ma, należy dodać odpowiednio znaczniki DIV lub SPAN.

Daty umieszczone w treści deklaracji dostępności powinny mieć format rrrr-mm-dd, np. 1970-03-12 oznacza 12 marca 1970 roku.

Struktura i nagłówki w deklaracji dostępności

W deklaracji powinna być zachowana struktura hierarchiczna.

Nagłówek h1 – tytuł „Deklaracja dostępności” + identyfikator

Treść deklaracji.

Nagłówek h2 – „Informacje zwrotne i dane kontaktowe” + identyfikatory

Przykład:

```
<h2 id="a11y-kontakt">Informacje zwrotne i dane kontaktowe</h2>
```

Treść informacji zwrotnych i danych kontaktowych.

Nagłówek h2 „Dostępność architektoniczna” + identyfikator

Treść o dostępności architektonicznej.

Nagłówek h2 „Aplikacje mobilne” + identyfikator

Uwaga

Tekst danego elementu może mieć formę obowiązującej formuły (należy przytoczyć dosłownie/przekleić w dosłownym brzmieniu, uzupełniając tylko nazwy, np. instytucji) lub treści wyraźnej własnymi słowami (tu jest większa dowolność, ale konieczna jest dbałość o precyzję i jednoznaczność zapisu).

Podane identyfikatory są wymagane. Oprócz nich można używać również innych znaczników klas czy identyfikatorów – nie zakłóci to działania narzędzi wspomagających stosowanych przez osoby niepełnosprawne.

Co zawieramy w deklaracji dostępności?

Deklaracja na stronie internetowej zawiera następujące elementy:

- tytuł: „Deklaracja dostępności”
- wstęp: [wstaw nazwę podmiotu publicznego] zobowiązuje się zapewnić dostępność swojej strony internetowej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Oświadczenie w sprawie dostępności ma zastosowanie do strony internetowej [wstaw nazwę strony].

Przykład:

```
<span id=„a11y-podmiot”>Urząd miasta Pabianice</span> zobowiązuje się zapewnić
dostępność swojej strony internetowej zgodnie z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r.
o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.
Oświadczenie w sprawie dostępności ma zastosowanie do <a
href=http://pabianice.praca.gov.pl/ id=„a11y-url”>strony internetowej urzędu Pracy
w Pabianicach</a>.
```

- datę publikacji: data publikacji strony internetowej: [wstaw datę],

- datę ostatniej istotnej aktualizacji: [wstaw datę],

Przykład:

`2019-11-22`

`2020-10-15`

- status pod względem zgodności z ustawą:
 - strona internetowa jest **zgodna** z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.
 - strona internetowa jest **częściowo zgodna** z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z powodu niezgodności lub wyłączeń wymienionych poniżej [tu wstaw informację o tym, jakie wymagania nie zostały spełnione i dlaczego].
 - strona internetowa jest **niezgodna** z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Niezgodność (niezgodności) lub wyłączenia wymieniono poniżej [tu wstaw informację o tym, jakie wymagania nie zostały spełnione i dlaczego].
- datę sporządzenia deklaracji: Oświadczenie sporządzono dnia [wstaw datę],
- metodę oceny dostępności – wstaw jedno z oświadczeń:
 - deklarację sporządzono na podstawie samooceny przeprowadzonej przez podmiot publiczny,
 - deklarację sporządzono na podstawie badania przeprowadzonego przez podmiot zewnętrzny: **nazwa podmiotu zewnętrznego;**
- informację o możliwych do użycia skrótach klawiaturowych,
- informacje zwrotne i dane kontaktowe [podaj dane osoby i sposób kontaktu z nią w celu zgłoszenia problemu z dostępnością cyfrową],

- informację na temat procedury [wstaw informacje na temat procedury opisanej w art. 18 ustawy o dostępności cyfrowej, a także obowiązkowo link do strony internetowej Rzecznika Praw Obywatelskich],
- dostępność architektoniczną (jeśli kilka lokalizacji, to dla każdej oddzielne opisy):
 - adres lub adresy,
 - opis dostępności wejścia do budynku i przechodzenia przez obszary kontroli,
 - opis dostępności korytarzy, schodów i wind,
 - opis dostosowań, na przykład pochylni, platform, informacji głosowych, pętli indukcyjnych,
 - informacje o miejscu i sposobie korzystania z miejsc parkingowych wyznaczonych dla osób niepełnosprawnych,
 - informacja o prawie wstępu z psem asystującym i ewentualnych uzasadnionych ograniczeniach,
 - informacje o możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego na miejscu lub online lub informacje o braku takiej możliwości,
 - inne informacje dla osób z niepełnosprawnościami;
- informację o aplikacjach mobilnych (jeśli podmiot posiada).

Deklaracja w aplikacji mobilnej zawiera następujące elementy:

- tytuł: „Deklaracja dostępności”
- wstęp: a11y-wstep [wstaw nazwę podmiotu publicznego] zobowiązuje się zapewnić dostępność swojej strony internetowej zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Oświadczenie w sprawie dostępności ma zastosowanie do aplikacji [wstaw nazwę aplikacji mobilnej].

Przykład:

o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Oświadczenie w sprawie dostępności ma zastosowanie do aplikacji `mObywatel`

- datę publikacji: data publikacji strony internetowej: [wstaw datę],
- datę ostatniej istotnej aktualizacji: [wstaw datę],
- status pod względem zgodności z ustawą [wstaw:]
 - strona internetowa jest **zgodna** z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych.
 - strona internetowa jest **częściowo zgodna** z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych z powodu niezgodności lub wyłączeń wymienionych poniżej [tu wstaw informację, jakie wymagania nie zostały spełnione i dlaczego].
 - strona internetowa jest **niezgodna** z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Niezgodność (niezgodności) lub wyłączenia wymieniono poniżej [tu wstaw informację, jakie wymagania nie zostały spełnione i dlaczego].
- datę sporządzenia deklaracji: Oświadczenie sporządzono dnia [wstaw datę]
- metodę oceny dostępności – wstaw jedno z oświadczeń:
 - deklarację sporządzono na podstawie samooceny przeprowadzonej przez podmiot publiczny,
 - deklarację sporządzono na podstawie badania przeprowadzonego przez podmiot zewnętrzny: **nazwa podmiotu zewnętrznego**;

Przykład:

Oświadczenie sporządzono dnia: `2019-07-20`.

Deklarację sporządzono na podstawie samooceny przeprowadzonej przez podmiot publiczny.

- informację o możliwych do użycia skrótach klawiaturowych,
- informacje zwrotne i dane kontaktowe [podaj dane osoby i sposób kontaktu z nią w celu zgłoszenia problemu z dostępnością cyfrową],

Przykład: <p>W przypadku problemów z dostępnością strony internetowej prosimy o kontakt.

Osobą kontaktową jest Jan Kowalski, jankowalski@domenainstytucji.pl. Możliwy również kontakt telefoniczny pod telefonem 000 000 000. W ten sam sposób można składać wnioski o udostępnienie informacji niedostępnej i składać skargi na brak dostępności.</p>

- informację na temat procedury [wstaw informacje na temat procedury opisanej w art. 18 ustawy o dostępności cyfrowej, a także obowiązkowo link do strony internetowej Rzecznika Praw Obywatelskich],
- dostępność architektoniczną (jeśli kilka lokalizacji, to dla każdej oddzielne opisy):
 - adres lub adresy,
 - opis dostępności wejścia do budynku i przechodzenia przez obszary kontroli,
 - opis dostępności korytarzy, schodów i wind,
 - opis dostosowań, na przykład pochylni, platform, informacji głosowych, pętli indukcyjnych,
 - informacje o miejscu i sposobie korzystania z miejsc parkingowych wyznaczonych dla osób niepełnosprawnych,
 - informacja o prawie wstępu z psem asystującym i ewentualnych uzasadnionych ograniczeniach,
 - informacje o możliwości skorzystania z tłumacza języka migowego na miejscu lub online albo informacje o braku takiej możliwości,
 - inne informacje dla osób z niepełnosprawnościami;

- informację o aplikacjach mobilnych (jeśli podmiot posiada).

Zamawianie produktów. Co warto dodać do opisu przedmiotu zamówienia (OPZ)?

Aby efektywnie zaangażować eksperta do spraw dostępności, bardzo ważne jest precyzyjne sformułowanie wymagań, jakie stawiamy osobie na tym stanowisku. Warto wskazać kilka kluczowych zagadnień, które powinny się znaleźć w ogłoszeniu.

Minimalne doświadczenie zawodowe – standardowo dwa lata. Warto sprecyzować, na czym dokładnie nam zależy, np.:

- doświadczenie w dostosowywaniu serwisów internetowych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub/i
- doświadczenie w projektowaniu serwisów, które spełniają wytyczne WCAG 2.1 itp.

Te sformułowania są bardzo ogólne, dlatego wskaźmy, jakie usługi wykonane w tym okresie i w jakiej ilości spełnią nasze wymagania, np. udział w minimum sześciu audytach dostępności dla osób z niepełnosprawnościami serwisów internetowych administracji publicznej. Warto wskazać, że chodzi o audyty, które dotyczyły spełniania wymogów zawartych w WCAG 2.1. Potwierdzeniem, że oferent nie tylko ma doświadczenie w realizacji audytów, ale potrafi to robić efektywnie, jest wykaz usług i towarzyszący mu zestaw dokumentów. W nich dotychczasowi klienci usług potwierdzają, że audyty zostały wykonane należycie. Referencje nie stanowią warunku udziału w postępowaniu. Mogą być wymagane od wykonawcy, którego oferta została oceniona najwyżej, przed podpisaniem umowy.

Innym elementem, o który warto zadbać już na etapie opracowania OPZ, jest dostępność narzędzi do tworzenia stron internetowych. Aktualizacja serwisu będzie możliwa pod warunkiem dostępu do edytora, który jest częścią systemu zarządzania treścią (CMS). Zamawiający zwykle pozostawia wybór CMS wykonawcy. Niesie to ze sobą ryzyko trudności w użytkowaniu. Dlatego niezbędne jest zobowiązanie wykonawcy do dostarczenia wraz z serwisem zintegrowanego z CMS edytora treści o określonych parametrach (np. zgodnego z ATAG 2.0). Funkcjonalność powinna być dostosowana do potrzeb

zamawiającego. Chodzi na przykład o tworzenie semantycznych elementów HTML (tytuły podstron, nagłówki, akapity, listy, tabele, skróty, odnośniki, itp.) oraz użycie funkcji edycyjnych (wyrównywanie bloków tekstu, dodawanie opisów alternatywnych do grafik, dodawanie tytułów do linków itp.).

Warto zapoznać się z funkcjonalnością edytora TinyMCE, który wykorzystano w PAD CMS.

[Przykładowy tekst OPZ dotyczący badania dostępności strony internetowej](#) wykonywanego w celu dostosowania jej do wymagań prawa znajduje się w Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej.

Dokumenty w Wordzie, Excelu oraz, filmy i mp3 też powinny być dostępne.

Przykład zamawiania dostępnych filmów:

[Jak dobrze sformułować Opis Przedmiotu Zamówienia gdy zamawiany jest audyt dostępności cyfrowej strony internetowej.](#)

Moduł 3: Podstawowa obsługa najpopularniejszych CMS

Informacje ogólne

Dostępne i darmowe szablony stron internetowych można pobrać m.in. ze stron:

- pad.widzialni.org,
- wordpress.org.

Oto instrukcje, jak skorzystać ze wspomnianych CMS-ów:

Serwer/Hosting

Do instalacji PAD CMS oraz WordPress wymagany jest serwer WWW z obsługą PHP oraz bazy danych MySQL. Podstawowe informacje dotyczące wymagań instalacji należy ustalić z administratorem swojego serwera lub dostawcy hostingu. Te informacje powinien przekazać administrator serwera.

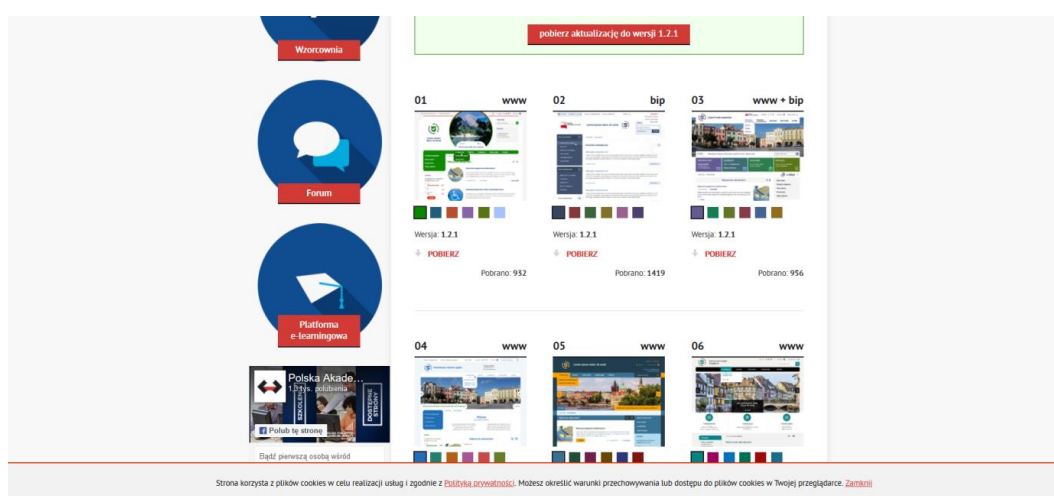
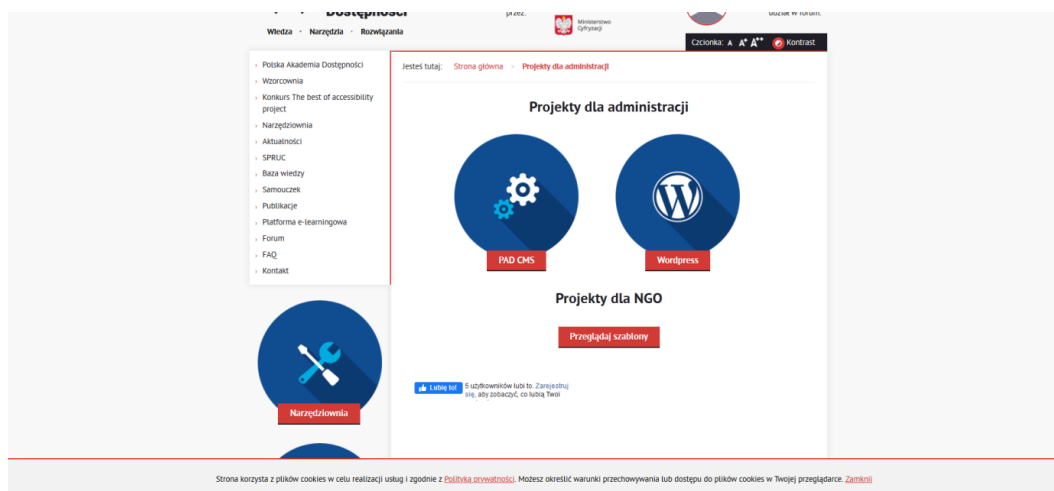
Domena

Poza serwerem potrzebna jest domena (adres strony internetowej), pod którym będzie widoczna strona internetowa.

PAD CMS

Instalacja i użytkowanie PAD CMS

Aby pobrać pakiet instalacyjny, trzeba zarejestrować się na stronie [Polskiej Akademii Dostępności](#). Po zalogowaniu przejdź do działu [Wzorcownia](#). Do wyboru jest kilka rodzajów szablonów:

Wybierz odpowiedni szablon, klikając na link wskazujący wersję kolorystyczną.

Po uruchomieniu instalacji należy postępować zgodnie z komunikatami i podać dane wskazane na ekranie.

Instalacja PAD CMS - WWW

Witaj!

Uruchomiłeś instalację systemu PAD CMS.

Zanim rozpoczniesz pracę na stronie internetowej, musisz ustawić dostęp do bazy danych. Potrzebne będą następujące dane:

- Nazwa bazy danych
- Nazwa użytkownika bazy danych
- Hasło użytkownika bazy danych
- Adres serwera bazy danych
- Port dla połączeń bazy danych (opcjonalnie, jeśli jest inny niż domyślny 3306)

Powyższe dane uzyskasz od administratora Twojego serwera.

Wpisz dane w pliku `config.php` znajdującym się w katalogu `includes`.

Rozpocznij instalację

realizowana przez

Instalacja PAD CMS - WWW

Witaj!

Uruchomiłeś instalację systemu PAD CMS.

Wymagane informacje

Pola oznaczone gwiazdką (*) są wymagane.

Możesz je później zmienić w panelu administracyjnym.

Nazwa użytkownika *:

Nazwa użytkownika może zawierać wyłącznie znaki alfanumeryczne, podkreślniki, myślniki oraz znaki „_@”.

Hasło *:

Hasło powinno zawierać minimum 8 znaków

Powtórz hasło *:

Nazwa placówki:

Adres www *:

Adres email:

Podaj adres e-mail, na który będą trafiać wiadomości z formularza kontaktowego.

realizowana przez

Instalacja PAD CMS - WWW

Witaj!

Uruchomiłeś instalację systemu PAD CMS.

Gratulacje!

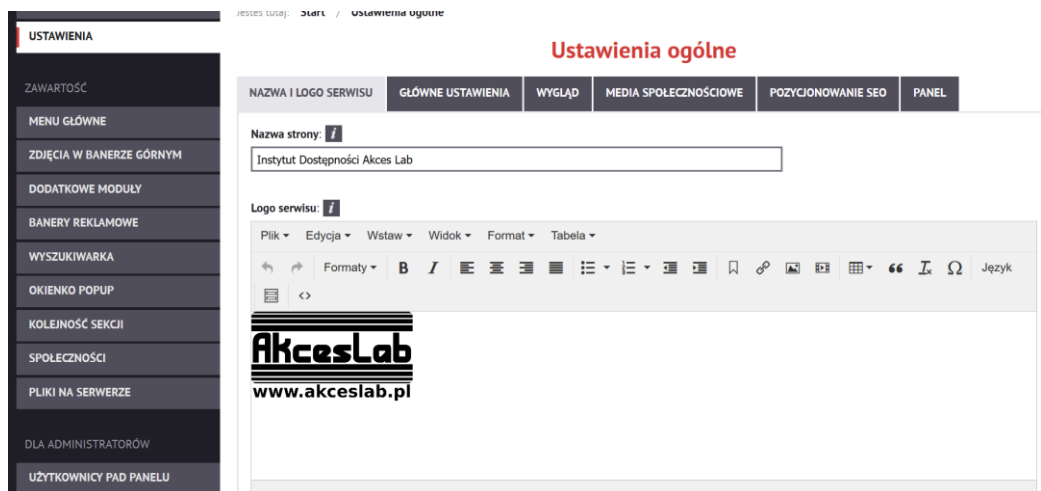
Instalacja przebiegła pomyślnie.

Usuń katalog `install` z serwera, aby korzystać ze strony PAD CMS.

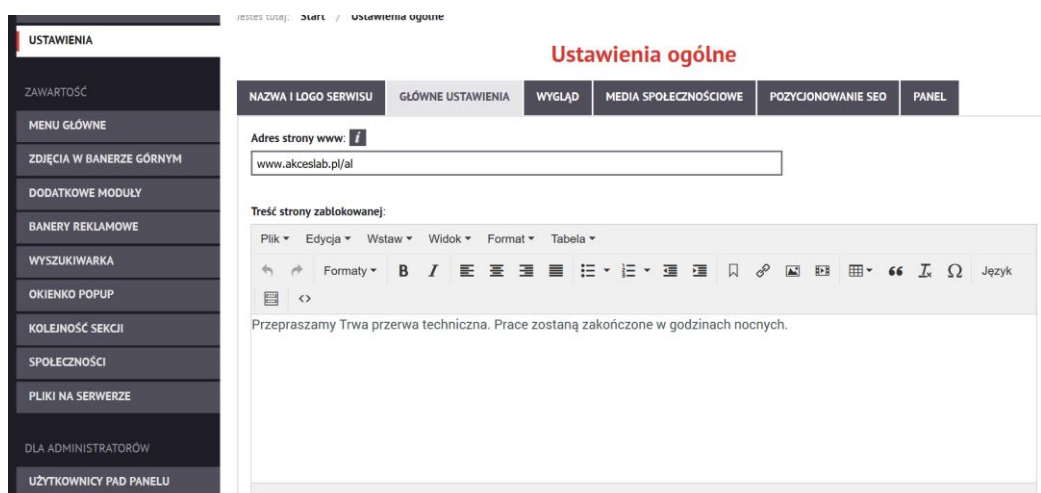
realizowana przez

Następnie można ustawić lub zmienić nazwę serwisu i jego logo:

Adres strony oraz komunikat techniczny:

Liczba artykułów na stronie głównej:

Przejdź na stronę **PAD PANEL NGO (1.3.1)** Instytut Dostępności Akces Lab Twoja sesja wygaśnie za: 00:10:00

Jesteś tutaj: Start / Ustawienia ogólne

Ustawienia ogólne

NAZWA I LOGO SERWISU	GLÓWNE USTAWIENIA	WYGLĄD	MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE	POZYCJONOWANIE SEO	PANEL
----------------------	-------------------	--------	-----------------------	--------------------	-------

Ilość artykułów na głównej:

Zapisz

Media społecznościowe:

Przejdź na stronę **PAD PANEL NGO (1.3.1)** Instytut Dostępności Akces Lab Twoja sesja wygaśnie za: 00:14:42

Jesteś tutaj: Start / Ustawienia ogólne

Ustawienia ogólne

NAZWA I LOGO SERWISU	GLÓWNE USTAWIENIA	WYGLĄD	MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE	POZYCJONOWANIE SEO	PANEL
----------------------	-------------------	--------	-----------------------	--------------------	-------

Wtyczka Facebook: włącz wyłączyć

Wtyczka Twitter: włącz wyłączyć

Zapisz

Pozycjonowanie:

Przejdź na stronę **PAD PANEL NGO (1.3.1)** Instytut Dostępności Akces Lab Twoja sesja wygaśnie za: 00:08:19

Jesteś tutaj: Start / Ustawienia ogólne

Ustawienia ogólne

NAZWA I LOGO SERWISU	GLÓWNE USTAWIENIA	WYGLĄD	MEDIA SPOŁECZNOŚCIOWE	POZYCJONOWANIE SEO	PANEL
----------------------	-------------------	--------	-----------------------	--------------------	-------

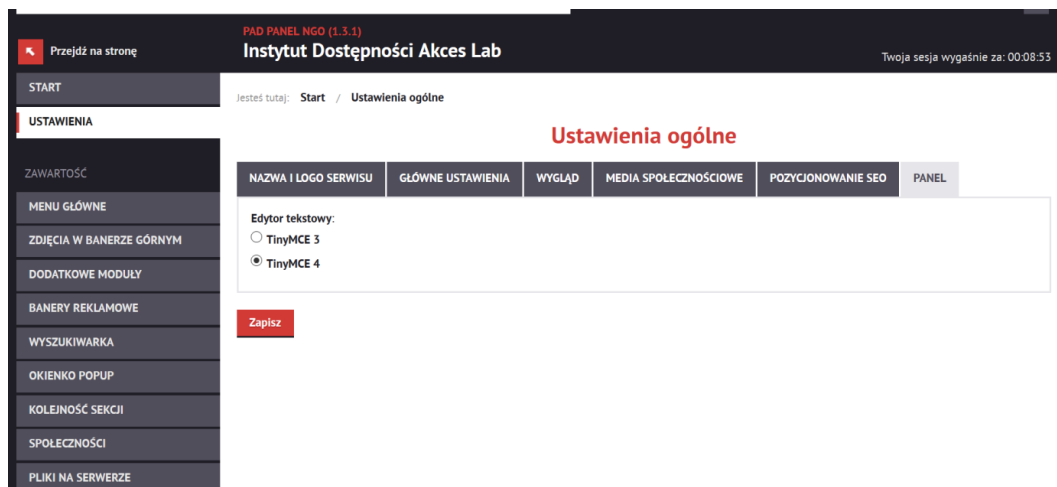
Elementy ułatwiające pozycjonowanie strony w wyszukiwarkach, np. Google.

Meta title:

Meta keywords:

Meta description:

Wybór edytora treści:

WordPress

WordPress to **darmowy system zarządzania treścią typu open source** (CMS).

Opiera się na PHP i MySQL. WordPress jest rozwijany na licencji GNU GPL (tzw. licencja wolnego oprogramowania). Ma szeroką społeczność użytkowników i programistów.

Instalacja, ustawienia po instalacji, wybór layoutu

Najpierw powinniśmy pobrać pakiet WordPress, a następnie go rozpakować.

Istnieją dwie metody instalacji WordPressa:

- z edycją pliku wp-config.php,
- bez edytowania żadnych plików – wszelkie dane do połączenia z bazą podaje się podczas instalacji.

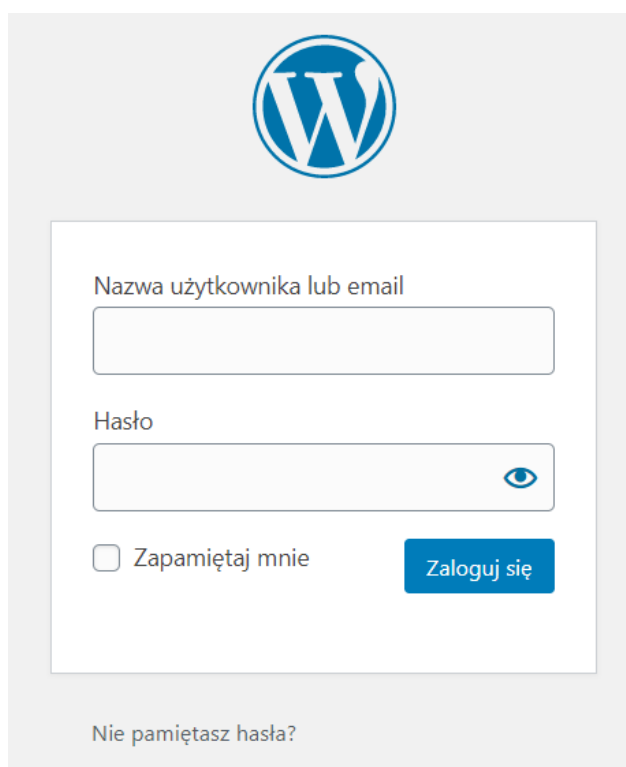
Ostatnim krokiem jest uruchomienie instalacji. W zależności od tego, czy pliki WordPressa zostały zapisane do głównego katalogu domeny, czy do podkatalogu, adres strony w przeglądarce powinien wyglądać następująco:

- <http://www.nasza-domena.pl/wp-admin/install.php>
- <http://www.nasza-domena.pl/wordpress/wp-admin/install.php>.

Po uruchomieniu instalacji postępujemy zgodnie z instrukcją. Podajemy tytuł strony, login i hasło głównego konta administracyjnego.

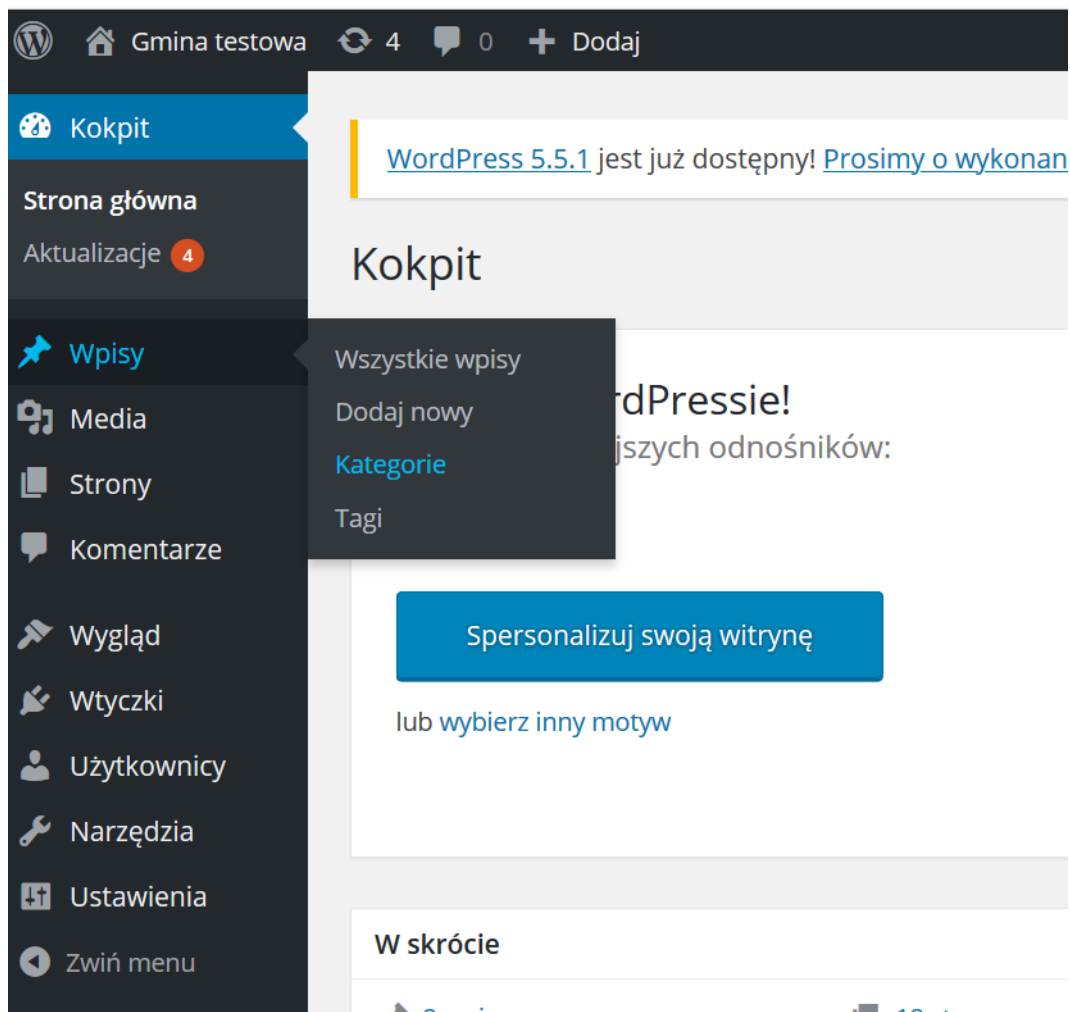
Na typowej stronie WordPress wystarczy dodać `/wp-admin/`, `/admin/` lub `/login/` po adresie strony, aby wejść do administracji. Przykładowy adres: **twoja domena/wp-admin/**.

Po zatwierdzeniu wyświetli się formularz logowania, w którym wprowadzamy dane logowania:

The image shows the WordPress login interface. At the top center is the WordPress logo (a blue 'W' inside a circle). Below it is a white rectangular box containing the login form. The form has two input fields: the first is labeled 'Nazwa użytkownika lub email' and the second is labeled 'Hasło'. To the right of the password field is a small blue eye icon for toggling visibility. Below the password field is a checkbox labeled 'Zapamiętaj mnie' and a blue button labeled 'Zaloguj się'. At the bottom of the form box, there is a link that says 'Nie pamiętasz hasła?'.

Po zalogowaniu można edytować stronę:

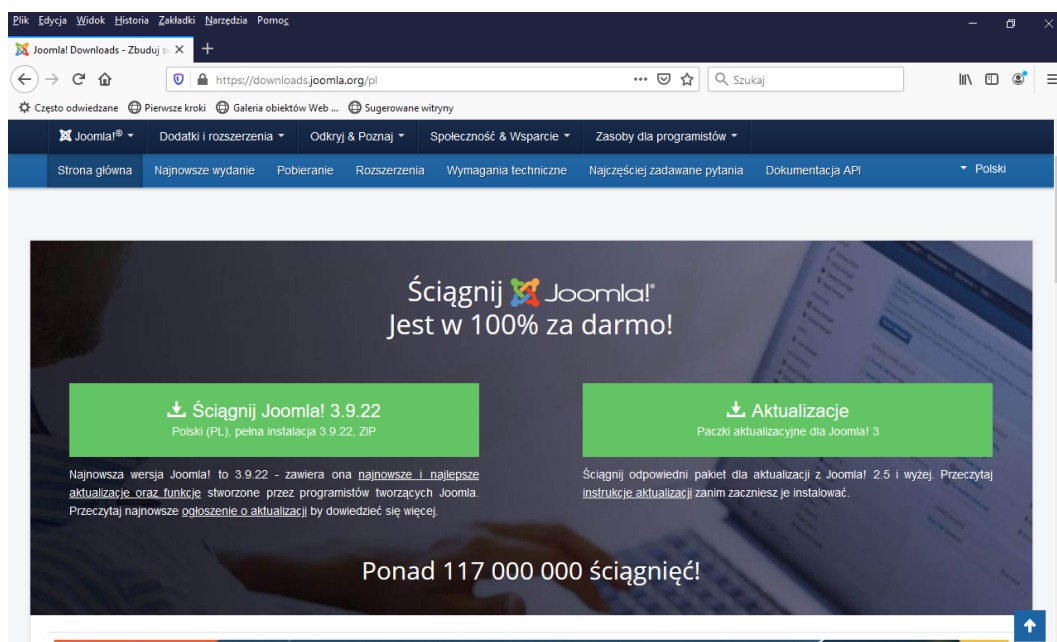
The screenshot shows the WordPress dashboard interface. At the top, there's a navigation bar with the WordPress logo, a home icon, the site name 'Gmina testowa', a refresh icon with the number '4', a comment icon with '0', and a '+ Dodaj' button. Below this is a sidebar menu with items: 'Kokpit', 'Strona główna', 'Aktualizacje' (with a red circle containing '4'), 'Wpisy', 'Media', 'Strony', 'Komentarze', 'Wygląd', 'Wtyczki', 'Użytkownicy', 'Narzędzia', 'Ustawienia', and 'Zwiń menu'. A dropdown menu is open over 'Wpisy', listing 'Wszystkie wpisy', 'Dodaj nowy', 'Kategorie', and 'Tagi'. The main content area has a notification: 'WordPress 5.5.1 jest już dostępny! [Prosimy o wykonan](#)'. Below that is the title 'Kokpit' and a section 'WordPressie!' with the text 'wszystkich odnośników:'. A prominent blue button says 'Spersonalizuj swoją witrynę', with the text 'lub wybierz inny motyw' below it. At the bottom, there's a 'W skrócie' section with a '2 wpisy' icon and a '19 stron' icon.

Joomla!

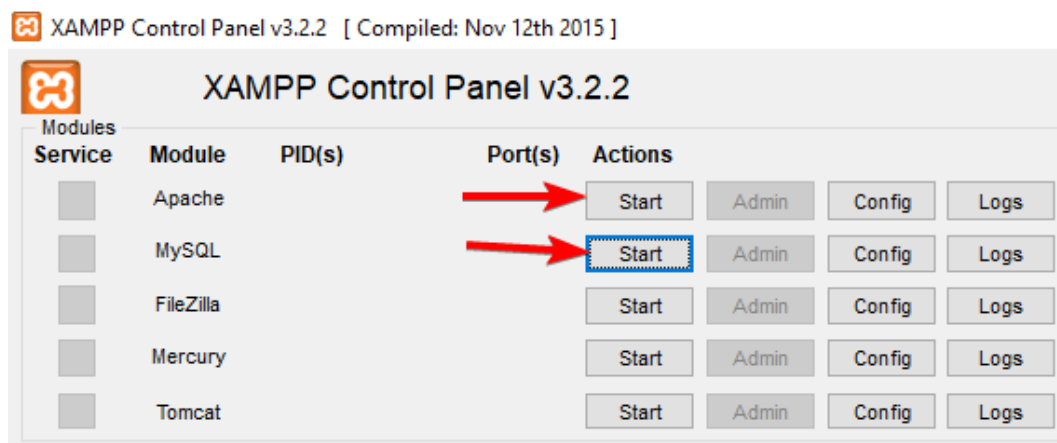
Ostatnim z prezentowanych tu CMS, który wspiera tworzenie i utrzymywanie dostępnych cyfrowo stron, jest Joomla! Nazwa ta w języku suahili oznacza „wspólnie!”. Joomla! również jest oprogramowaniem typu open source udostępnianym na podstawie licencji GNU/GPL.

Na początek [pobieramy najnowszą wersję Joomla!](#) dla języka polskiego¹²:

¹² W momencie kiedy piszemy te słowa, dostępna jest wersja 3.9.22.

Paczkę rozpakowujemy w folderze naszej przyszłej strony na serwerze. Instalacja może wymagać wcześniejszego stworzenia za pomocą oprogramowania serwerowego odpowiedniego środowiska dla Joomla! (jeśli nie zrobił tego dostawca hostingu). Wtedy wcześniej należy pobrać i zainstalować pakiet XAMPP. Przy instalacji należy z panelu kontrolnego XAMPP wybrać moduły Apache i MySQL:

W lokalizacji, w której zainstalowany jest XAMPP, tworzymy folder htdocs, w którym zakładamy folder przyszłej strony. Dopiero tutaj wypakowujemy paczkę z najnowszym Joomla!

Dalej postępujemy według komunikatów pojawiających się na ekranie. Do zakończenia instalacji i stworzenia pierwszej strony potrzebne będą różne informacje i kilka kluczowych wyborów:

Najważniejsze decyzje dotyczą języka oraz nazwy witryny. Powinniśmy także ustalić dane do logowania dla administratora witryny.

To jest też moment, kiedy możemy wypełnić pole „Opis witryny”. Tę informację wykorzystują wyszukiwarki. Autorzy Joomla! sugerują optymalnie 20 znaków.

Zwróćmy uwagę na przełącznik „Witryna wyłączona TAK/NIE”. Zalecamy wyłączenie witryny do czasu, aż zakończy się instalacja.

W kolejnym kroku należy skonfigurować bazę danych. W tym celu wykorzystujemy dane otrzymane od dostawcy hostingu:

Joomla!® jest wolnym oprogramowaniem wydanym na licencji GNU Powszechna Licencja Publiczna.

1 Konfiguracja witryny 2 Baza danych 3 Podsumowanie

Konfiguracja bazy danych

← Cofnij → Dalej

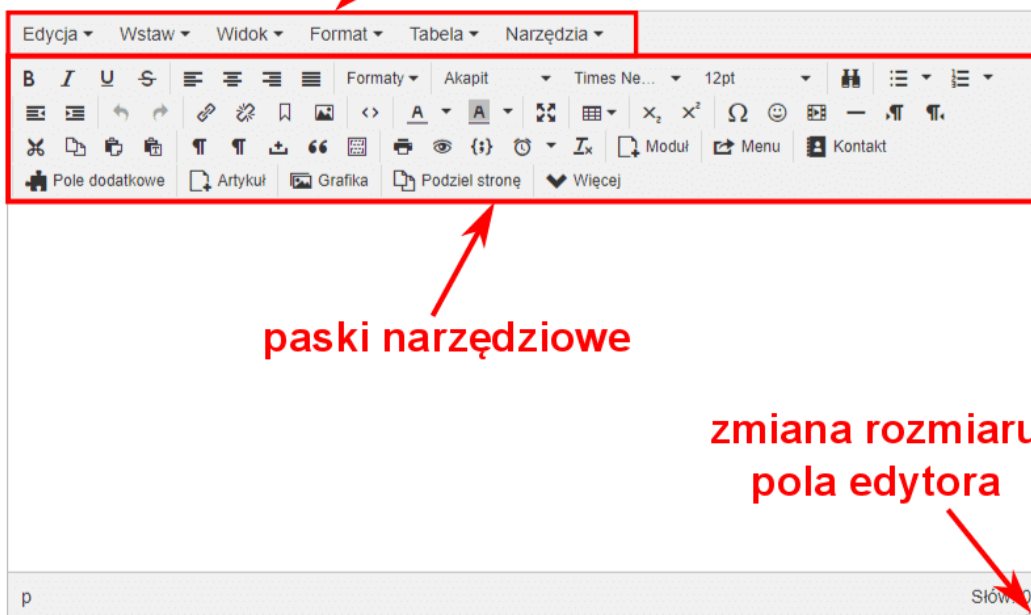
Typ bazy danych *	<input type="text" value="MySQLi"/>	<small>Prawdopodobnie "MySQLi"</small>
Nazwa serwera bazy danych *	<input type="text" value="localhost"/>	<small>Zwykle jest to „localhost”</small>
Nazwa użytkownika *	<input type="text" value="joomla"/>	<small>Prawdopodobnie jedno z dwojga: albo "root" albo nazwa użytkownika, którą przekazał ci usługodawca</small>
Hasło	<input type="password" value="....."/>	<small>W celu zapewnienia bezpieczeństwa twojej witrynie konieczne jest zabezpieczenie konta bazy danych hasłem</small>
Nazwa bazy danych *	<input type="text" value="j311"/>	<small>Niektóre serwery pozwalają na ściśle określoną nazwę bazy danych dla danej witryny. W takim przypadku użyj odmiennych przedrostków nazw tabel do odróżnienia witryn wykorzystujących tę samą bazę danych.</small>
Przedrostek dla tabel bazy danych *	<input type="text" value="o8o1e_"/>	<small>Ustal przedrostek dla nazw tabel w bazie danych lub użyj wygenerowanego losowo. Idealnie, gdyby liczył trzy-cztery znaki i zawierał wyłącznie znaki alfanumeryczne. MUSI kończyć się znakiem podkreślenia. Upewnij się, że ustalony przedrostek nie został wykorzystany do oznaczenia innych tabel.</small>
Przetwarzanie starej bazy danych *	<input type="button" value="Archiwizuj starsze tabele"/> <input type="button" value="Usuń starsze tabele"/>	<small>Istniejące tabele kopii bezpieczeństwa pochodzące z wcześniejszych instalacji Joomla! zostaną zastąpione (nadpisane)</small>

Na koniec instalator zaproponuje nam umieszczenie w bazie przykładowych danych, w zależności od dokonanego wyboru. Rekomendujemy opcję „Bez przykładowych danych”, a dla osób rozpoczynających przygodę z Joomla! opcję „Poznaj Joomla!”. W tej ostatniej opcji uzyskamy dostęp do materiałów opisujących składniki i ilustrujących działanie Joomla!

Domyślny edytor tekstu można zmienić na inny za pomocą funkcji „Przełącz edytor”. Domyślnie ustawione paski narzędzi w edytorze są dosyć obszerne. Zachęcają do używania formatowań tekstu, które mogą być niedostępne. Dobrą praktyką jest zmiana widoku pasków „pod swoje potrzeby”, czyli tak, aby nie wyświetlały się przyciski, których użycie prowadzi do obniżenia dostępności dokumentu. To samo dotyczy właściwie wszystkich edytorów tekstu. Sposób korzystania z edytora przypomina ten, który znamy chociażby z MS Word.

menu

paski narzędziowe

**zmiana rozmiaru
pola edytora**

Moduł 4. Jak tworzyć dostępne cyfrowo dokumenty w pakiecie biurowym

Word

Dostępny dokument to nie tylko poprawnie sformułowana treść, lecz także poprawne zastosowanie rozwiązań technicznych, jakie daje nam edytor tekstu. W tym aspekcie poprawności powinniśmy uwzględnić co najmniej następujące elementy:

1. Tytuł dokumentu

Tytuł to informacja zawarta we właściwościach dokumentu. We właściwościach pliku wybierz opcję „Opis” i w polu tekstowym „Tytuł” wpisz tytuł swojego dokumentu.

Możesz uzupełnić także inne informacje, np. o autorze.

Alternatywnym sposobem oznaczenia tytułu jest użycie funkcji „Dodaj tytuł” dostępnej przy zapisywaniu pliku: Zapisz jako > Tytuł (dodaj tytuł).

Tytuł pliku powinien jednoznacznie wskazywać na treść. Wpisanie tytułu na pierwszej stronie dokumentu nie jest wystarczające. Również nazwa pliku, w którym zapisano dokument, to nie to samo co tytuł, przynajmniej nie z punktu widzenia programu czytającego.

2. Nagłówki i style

Podczas pracy z dokumentem jednym z najważniejszych zaleceń, zarówno jeśli chodzi o obsługę pakietu biurowego, jak i dostępność cyfrową, jest stosowanie stylów.

Nie wystarczy do śródtytułu dodać pogrubienia czcionki czy jej powiększenia.

Należy dodatkowo sformatować tytuł lub śródtytuł odpowiednim stylem nagłówka.

Oto jak stosować nagłówki jako śródtytuły w dokumencie:

Papież Franciszek z wizytą w Polsce – maj 2020 – nagłówek 1

W dniach od 1 do 7 maja bieżącego roku Papież Franciszek gościł w Polsce

Lead

Spotkanie z władzami państwa polskiego – nagłówek 2

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Spotkanie z Premierem – nagłówek 3

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Spotkanie z Prezydentem – nagłówek 3

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Spotkanie z kardynałami mieszkającymi w Polsce – nagłówek 2

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Spotkanie z włoskimi kardynałami – nagłówek 3

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Spotkania w Małopolsce – nagłówek 2

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Zwiedzanie Krakowa – nagłówek 3

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Spotkanie z chorymi dziećmi – nagłówek 3

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Odpoczynek w Łagiewnikach – nagłówek 3

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Zwiedzanie klasztoru Jasnej Góry– nagłówek 2

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Niespodzianka od młodzieży – nagłówek 3

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Zakończenie – nagłówek 2

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do eiusmod tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

3. Właściwy język

W programie MS Word możemy ustawić domyślny język dokumentu, dzięki czemu czytnik ekranu osoby niewidomej odpowiednio odczyta treść dokumentu. Dzięki tej opcji program podkreśli nam błędy ortograficzne.

Aby to ustawić, z menu Plik wybierz Opcje programu Word, a następnie z menu bocznego – Język. Włącz odpowiedni język edycji dokumentu. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że masz domyślnie ustawiony język polski. Zmiana języka na inny może się wiązać z koniecznością zainstalowania dodatkowych komponentów (np. narzędzi sprawdzających).

4. Alternatywny tekst grafiki

Wszystkie grafiki w dokumencie powinny mieć opisy alternatywne opisujące osobie niewidomej, co przedstawia grafika. Kliknij na grafice prawy klawiszem myszy.

Z menu wybierz Właściwości. Z menu po prawej stronie wybierz Opis alternatywny.

W pole tekstowe wpisz Tytuł oraz Opis.

5. Formatowanie tabeli

Kiedy wstawimy tabelę, pamiętajmy o wierszu nagłówkowym. Dzięki temu będzie on odczytywany przez czytnik ekranu łącznie z odpowiednią komórką tabeli. Będzie też widoczny na każdej stronie dokumentu oraz na wydruku. We właściwościach tabeli wybierz zakładkę Wiersz i odznacz „Powtórz jako wiersz nagłówka na początku każdej strony”.

6. Czcionka

Wytyczne WCAG nie mówią o tym, jakiej wielkości powinna być czcionka w dokumencie, jednak rekomendujemy czcionkę nie mniejszą niż 12 pkt. Warto wiedzieć, że czytniki ekranu czytają w jednakowy sposób czcionki o różnych rozmiarach i różnych rodzajach.

Stosuj czcionki bezszeryfowe bez pogrubień i bez pochylenia czcionki.

Szeryfowy krój pisma, to krój, który zawiera znaki składające się z różnego rodzaju poprzecznych lub ukośnych linii, tzw. szeryfów.

Oto czcionki bezszeryfowe (tej samej wielkości – 14 pkt):

To jest tekst napisany czcionką bez szeryfów ARIAL.

To jest tekst napisany czcionką bez szeryfów VERDANA.

To jest tekst napisany czcionką bez szeryfów HELVETICA.

A to czcionki szeryfowe:

To jest test napisany czcionką z szeryfami TIMES NEW ROMAN.

To jest tekst napisany czcionką z szeryfami CONSTANTIA.

To jest tekst napisany czcionką z szeryfami LUCIDA FAX.

7. Wyrównanie tekstu do lewej strony

Zawsze wyrównuj tekst do lewej strony. W opinii wielu osób może to być nieelegancki „brak wyrównania”. Dla kogoś, kto chce tworzyć dostępne cyfrowo dokumenty, jest to norma. W takim przypadku bowiem justowanie (czyli wyrównanie tekstu do lewego i prawego marginesu) jest zakazane, a środkowanie (wyrównanie do środka w poziomie) – niepożądane.

Poprawnie:

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Proin nibh augue, suscipit a, scelerisque sed, lacinia in, mi. Cras vel lorem. Etiam pellentesque aliquet tellus. Phasellus pharetra nulla ac diam. Quisque semper justo at risus. Donec venenatis, turpis vel hendrerit interdum, dui ligula ultricies purus, sed posuere libero dui id orci. Nam congue, pede vitae dapibus aliquet, elit magna vulputate arcu, vel tempus metus ben est.

Niepoprawnie:

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Proin nibh augue, suscipit a, scelerisque sed, lacinia in, mi. Cras vel lorem. Etiam pellentesque aliquet tellus. Phasellus pharetra nulla ac diam. Quisque semper justo at risus. Donec venenatis, turpis vel hendrerit interdum, dui ligula ultricies purus, sed posuere libero dui id orci. Nam congue, pede vitae dapibus aliquet, elit magna vulputate arcu, vel tempus metus ben est.

8. Listy – wypunktowanie i numerowanie

Dla struktury dokumentu ważne zarówno z powodów redakcyjnych, jak i dostępnościowych, są listy elementów.

Poważnym błędem, niestety często spotykanym, jest sporządzanie ich „ręcznie” za pomocą myślników, cyfr lub innych znaków z klawiatury. Tymczasem zawsze należy w tym celu wybierać dostępne w MS Word listy automatyczne:

- uporządkowane (funkcja NUMEROWANIE),
- nieuporządkowane (funkcja PUNKTORY).

9. Kolumny

Nie twórz kolumn za pomocą klawisza Tab. Zawsze używaj funkcji tworzenia kolumn:

- w karcie Układ na wstążce wybierz opcję Kolumny,
- określ liczbę kolumn.

10. Poprawny eksport dokumentu do formatu PDF

Aby z dokumentu przygotowanego w MS Word wygenerować dokument PDF, z menu Plik wybierz opcję Zapisz jako. Wskaż typ (Zapisz jako typ) PDF. Zaznacz Optymalizuj standardowo. W Opcjach wybierz Tagi struktury dokumentu dla ułatwień dostępu.

11. Sprawdzanie dostępności

Program Word pozwala na sprawdzenie dostępności.

Z menu Plik wybierz Informacja > Wyszukaj problemy. Następnie wybierz Sprawdź ułatwienia dostępu. Zobaczysz informację o błędach dostępności, ostrzeżenia i wskazówki dotyczące możliwych napraw. Wybierz wyświetlony problem, aby zobaczyć Dodatkowe informacje.

Wykorzystaj sugestie programu, aby naprawić lub poprawić zawartość dokumentu. Użycie tego mechanizmu nie gwarantuje, że dokument będzie w 100% cyfrowo dostępny. Dlatego warto za każdym razem weryfikować, czy wskazanie automatyczne sygnalizuje rzeczywisty problem z dostępnością na gruncie zasad, które nas obowiązują.

Lista kontrolna do sprawdzania dostępności cyfrowej dokumentu

Sprawdź, czy:

1. Tytuł dokumentu (Plik-Informacje-Właściwości-Tytuł) został wpisany i jednoznacznie wskazuje na treść.
2. Język dokumentu został prawidłowo zadeklarowany (Recenzja-Język) zarówno w odniesieniu do całego dokumentu, jak i fragmentów przytoczonych w innym języku.

3. Każdy istotny element graficzny został opatrzony opisem alternatywnym (menu kontekstowe-Formatowanie obrazu-Tekst alternatywny-pola tekstowe Tytuł i Opis).
4. Informacje istotne w dokumencie nie są oparte tylko na zmysłach (kształt, położenie, kolor czy wielkość).
5. Kolor nie jest jedynym wyróżnikiem – w każdym przypadku zastosowano obok koloru również inny sposób przekazania znaczenia.
6. Nie ma akapitów/paragrafów w całości zapisanych kursywą.
7. Do tworzenia list użyte zostały wyłącznie funkcje Punktory i Numerowanie (Narzędzia główne-Akapit).
8. Tabele zostały przygotowane wyłącznie za pomocą funkcji Tabele (Wstawianie-Tabele-Wstaw tabelę lub pochodne).
9. Tabele używane są w tekście wyłącznie do przedstawienia wartości liczbowych (inne treści są przedstawione w formie wypunktowanej listy).
10. Każda tabela ma oznaczony wiersz komórek nagłówkowych. Nie ma kolumn bez opisanego nagłówka.
11. Wszystkie nagłówki mają treści widoczne w panelu Okienko nawigacji.
12. Żaden cały akapit ani paragraf nie został umieszczony w stylu nagłówkowym.
13. W nagłówkach i stopkach dokumentu nie umieszczono żadnych istotnych informacji, w tym hiperłączy, które nie byłyby powtórzone w treści.
14. Każde hiperłącze ma zrozumiałą treść. Nazwa określa cel i przeznaczenie hiperłącza. Nie zastosowano odnośników typu: tutaj, tu, więcej, czytaj więcej itd.
15. Informacja jest zredagowana w zrozumiałym sposób.
16. Wszystkie skróty w tekście zostały rozwinięte przy pierwszym użyciu. Wyjaśnione zostały trudne pojęcia.
17. Tekst został napisany prostym językiem.
18. Odstępy pomiędzy akapitami i paragrafami są większe niż odstępy między wierszami.
19. Nie użyto enterów dla zapewnienia odstępów między akapitami ani wielokrotnionych spacji lub tabulatora dla odstępów między słowami (sprawdzanie za pomocą funkcji pokaż wszystko – CTRL+*).

20. Dokument ma ustawioną interlinię (odstęp między wierszami) na minimum 1,15 wiersza (optymalnie 1,5 wiersza).
21. Tekst został wyrównany do lewej krawędzi (bez justowania obustronnego).
22. Dokument jest podzielony na sekcje oznaczone nagłówkami za pomocą stylów.
23. Dokument jest pozbawiony długich zdań.
24. Wyrazy nie są dzielone automatycznie.
25. Dłuższy dokument opatrzony został spisem treści (opartym na hierarchicznych nagłówkach).
26. Treść zapisana jest czcionką w rozmiarze minimum 12 punktów.
27. Zastosowane zostały nieszeryfowe czcionki.
28. Kontrast pomiędzy tłem i tekstem jest wystarczający.
29. Dokonano automatycznego badania dostępności (Opcja Sprawdzania Ułatwień: Plik-Informacje-Wyszukaj problemy-Sprawdź ułatwienia dostępu).

Excel

Wiele zasad, które przytoczyliśmy, dotyczy też dostępności dokumentów tworzonych w Excelu. Zwróćmy jednak uwagę na kilka zasad, które nie są intuicyjne i które często nie są stosowane.

1. Tabele

Dane tabelaryczne powinny być osadzone wewnątrz tabeli zamiast bezpośrednio w komórkach. Wstawianie tabel jest analogiczne, jak to miało miejsce w edytorze tekstu. Z sekcji Tabele na wstążce Wstawianie wybierz funkcję Tabela. W oknie, które się wyświetli, musisz wybrać opcję Moja tabela ma nagłówki. Wskaż miejsce, gdzie znajdują się nagłówki (zakres komórek z nagłówkami).

Twoja tabela powinna mieć charakter regularny. Oznacza to, że w każdym wierszu powinna zawierać tę samą liczbę komórek.

Pamiętaj, aby nadać swoim tabelom nazwy, które będą je w znaczący sposób różnicować między sobą. Możesz je uzupełnić w polu Nazwa tabeli, w sekcji Właściwości, na wstążce Projekt tabeli.

2. Blokowanie wierszy i kolumn

W dużych tabelach powinieneś zablokować pierwszy wiersz lub pierwszą kolumnę, zależnie od tego, czy tabela jest przewijana w poziomie, czy w pionie. W sekcji Okno na wstążce Widok znajdziesz funkcję Zablokuj okienka.

3. Sekcje arkusza

Jeśli w tym samym arkuszu są wydzielone dodatkowe sekcje (zawierają osobne tabele, wykresy), koniecznie określ ich nazwy. Pozwoli to na szybką nawigację po arkuszu za pomocą skrótu klawiaturowego Ctrl + G, a jednocześnie dla użytkowników używających trybu wizualnego nie będzie widoczna, nie będzie wpływać na przejrzystość arkusza.

Aby zdefiniować nazwę sekcji, ustaw kursor w odpowiedniej komórce, a następnie z sekcji Nazwy zdefiniowane na wstążce Formuły wybierz opcję Definiuj nazwę. W oknie dialogowym zapisz nazwę sekcji i określ zakres komórek, do których się ona odwołuje.

4. Wykresy

Traktuj je jak każdą grafikę, zadbaj więc np. o opisy alternatywne.

W starszych wersjach arkusza kalkulacyjnego użyj opcji Formatuj obszar wykresu z menu prawego przycisku myszy. W zakładce Rozmiar i właściwości znajdziesz sekcję Tekst alternatywny. W Office 2019 i Office 365 funkcję Tekst alternatywny umieszczono na wstążce Formatowanie.

Jeśli wstawiasz do arkusza wykresy, musisz zadbać o zwiększenie ich widoczności. Oczywiście nie sposób wymienić wszystkich typów wykresów, które oferuje Excel. Ograniczmy się do trzech najpopularniejszych typów wykresów i zasad, które ich dotyczą:

- wykres kołowy – do każdego elementu zawsze dodawaj obramowania

- Z menu prawego przycisku myszy wybierz opcję Formatuj serię danych. Z sekcji Obramowanie wybierz typ obramowania Linia ciągła. Zawsze umieszczaj wartości i legendę przy danym wycinku koła – nigdy obok wykresu czy w środku koła,
- wykres liniowy – jeśli Twój wykres jest wieloliniowy, zawsze dodawaj znaczniki na linii. Zaznacz wykres i wybierz opcję Typ wykresu – Liniowy ze znacznikami. W kolejnym kroku możesz określić wzór znacznika. Dostępnych jest wiele kształtów (kółka, trójkąty, kwadraty itp.) – ważne, aby każda linia miała przypisany własny wyróżniający ją wzór znacznika,
 - wykres kolumnowy/słupkowy – jeśli Twój wykres ma więcej niż jedną serię danych, użyj desenia do wypełnienia każdego słupka. Zaznacz słupek, z menu prawego przycisku myszy wybierz Formatuj serię danych, następnie Wypełnienie i linia > Wypełnienie > Wypełnienie deseniem. Zwróć uwagę, żeby legenda odpowiadała kolejności występowania kolumn/słupków.

PowerPoint

Podobnie jak poprzednio, również w przypadku PowerPointa należy stosować zasady, które już omawialiśmy. Wspólne dla całego pakietu biurowego są np. te odnoszące się do tytułu, opisywania elementów graficznych czy rodzajów używanych czcionek.

Tutaj wskażemy kilka zasad odnoszących się specyficznie do PowerPointa:

1. Nagłówki

Na każdym slajdzie umieść tytuł, który będzie nagłówkiem oraz treść slajdu.

Konsekwentnie stosuj inne czcionki dla tytułu i treści. Najlepiej tak samo w całej prezentacji.

2. Czcionki

Oczywiście bezszeryfowe. Tytuły slajdów: co najmniej 32 pkt. Treść główna – 26 pkt.

Konieczne dodaj 6 lub więcej punktów odstępu między tytułem a treścią slajdu.

3. Układ i kolejność treści

Nie stosuj wzorów slajdu z pustym układem treści. Powoduje to usunięcie pola nagłówka (tytułu) slajdu. Zawsze używaj układu slajdu z polem tekstowym dla tytułu slajdu.

Przetwarzanie elementów osadzonych na slajdzie zawsze powinno się zaczynać od nagłówków. Inne elementy slajdu możesz ustawić tak, jak wynika to logicznej kolejności.

Kolejność przetwarzania elementów ustawiamy za pomocą funkcji Zaznacz okienko zaznaczania (wstążka Narzędzia główne, sekcja Edytowanie). Kolejność widoczna w panelu Zaznaczanie jest taka, jak będzie ją widział program czytający. Kolejność elementów zmieniamy, przesuając dany element na liście (przyciski: Przesuń do przodu, Przesuń do tyłu).

4. Przejścia między slajdami

Unikaj przejść, które charakteryzują się gwałtowną zmianą lub rozbłyskami. Stosuj raczej łagodne przejścia (np. Zanikanie).

Każde przejście do kolejnego slajdu powinno być anonsowane dźwiękiem. W dostępnych cyfrowo prezentacjach domyślnie stosuje się dźwięk Kliknięcie.

Moduł 5. Jak tworzyć/redagować dostępne cyfrowo strony w CMS

Zbiór zasad tworzenia/redagowania stron WWW

– zestaw dla redaktorów technicznych

1. Upewnij się, że poszczególne elementy graficzne mają opis alternatywny adekwatny do pełnionej funkcji lub możliwość ustawienia takiego tekstu przez redaktora.
2. Jeśli serwis umożliwia dodawanie treści audio i wideo, odtwarzacze muszą być dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Sprawdź ich dostępność również pod kątem osób korzystających wyłącznie z klawiatury oraz niewidomych użytkowników czytników ekranu.
3. Wygzekwuj od redaktora merytorycznego materiałów audio-wideo transkrypcje lub napisy. Ewentualnie stwórz je sam.
4. Wszystkie strony powinny mieć możliwość stosowania nagłówków w poprawnej hierarchii.
5. Twój serwis, jeśli ma być cyfrowo dostępny, nie może być zbudowany na bazie tabel traktowanych jako element konstrukcyjny serwisu.
6. Mechanizmy nawigacyjne (np. grupy odnośników) powinny być przedstawione za pomocą list.
7. Elementy nawigacyjne zaprojektuj tak, żeby ich użycie było możliwe również dla osób, które nie mogą ich zobaczyć, usłyszeć lub precyzyjnie wskazać kursorem.
8. Zadbaj, aby na początku strony w kodzie HTML umieścić „skip linki” – menu, które pozwoli użytkownikowi bezpośrednio przejść do istotnych treści serwisu bez konieczności załadowania całej treści strony. Oczywiście, żeby to miało sens, musisz zaopatrzyć tekst w kotwice – znaczniki, do których prowadzą „skip linki”.
9. Sprawdzaj, czy wszystkie strony serwisu mają unikatowe tytuły.
10. Kolejność nawigacji oraz czytania, określona za pomocą kolejności w kodzie HTML, musi być logiczna i intuicyjna.
11. Po wczytaniu strony dźwięk nie może być automatycznie odtwarzany.

12. Kontrast treści w stosunku do tła musi wynosić co najmniej 4,5 : 1. Jeśli nie jest to możliwe, np. ze względu na utrzymanie identyfikacji wizualnej instytucji lub firmy, serwis powinien mieć wersję kontrastową o takiej samej zawartości i funkcjonalnościach jak wersja graficzna.
13. Przycisk przełączenia na wersję kontrastową powinien być dobrze widoczny. Musi on także spełniać minimalne wymagania kontrastu. W wersji kontrastowej dobrze widoczny powinien być przycisk powrotu do pierwotnej kolorystyki.
14. Sprawdzaj typografię tekstów i kontrasty.
15. Pamiętaj, że po powiększeniu w przeglądarce rozmiaru czcionki do 200% nie może nastąpić utrata funkcjonalności lub zawartości serwisu. Jeśli powiększenie czcionki następuje przez mechanizm zaimplementowany na stronie, to:
 - przycisk powiększenia powinien zmieniać wielkość tekstu nawigacji i innych bloków treści strony,
 - wybrany rozmiar czcionki powinien zostać zapamiętany w obrębie wszystkich podstron przynajmniej do końca sesji danego użytkownika,
 - przyciski powiększenia powinny być widoczne oraz dostępne z poziomu klawiatury.
16. Treści nie mogą być przedstawione za pomocą grafiki, jeśli ta sama prezentacja wizualna może być przedstawiona jedynie przy użyciu tekstu. Wyjątkiem jest tekst, który stanowi część logo lub marki/nazwy produktu.
17. Nawigacja w serwisie powinna być również tylko przy użyciu klawiatury (bez myszki).
18. Odnośniki zamieszczone w treściach artykułów muszą różnić się od pozostałego tekstu nie tylko kolorem, lecz także dodatkowym wyróżnieniem, np. podkreśleniem.
19. Fokus (czyli aktualnie używany element graficznego interfejsu użytkownika) powinien być widoczny, a najlepiej wzmocniony i spełniać minimalne wymagania kontrastu. Wzmocnienie fokusa zależy od cech elementu (widgetu). Może ono przyjmować formę graficzną, dźwiękową – wskazującą i uwypuklającą, że właśnie do tego elementu będą się odnosić w danych momencie wszystkie zdarzenia z udziałem klawiatury, myszy lub innego urządzenia wskazującego.

20. Wszystkie informacje, które będą automatycznie przesuwane i widoczne dłużej niż pięć sekund lub które automatycznie się aktualizują, muszą mieć mechanizm, który pozwoli na ich zatrzymanie lub ukrycie.
21. Postaraj się o wyeliminować treści zwiększające ryzyko napadu padaczki (takie, które migają częściej niż trzy razy na sekundę i zawierają dużo czerwieni).
22. Odnośniki będące częścią nawigacji (np. rozwinięcia artykułów typu „więcej”, „czytaj więcej”) każdorazowo uzupełnij tak, aby były zrozumiałe i jednoznacznie informowały użytkownika, dokąd go zaprowadzą lub jaką akcję wykona.
23. Poza standardową nawigacją zapewnij jeszcze inne sposoby odnalezienia informacji (np. mapa strony i wyszukiwarka).
24. Główny język dokumentu powinien być zdefiniowany jako adekwatny do wersji językowej. Mechanizm edycji treści musi mieć możliwość definiowania języka dla poszczególnych treści zamieszczonych na podstronach (atrybut „lang”).
25. Nie mogą być stosowane mechanizmy, które przy zmianie ustawień jakiegokolwiek komponentu interfejsu użytkownika powodują automatyczną zmianę kontekstu.
26. Serwis powinien zawierać mechanizm pozwalający na ostrzeżenie o otwieraniu się wybranych stron w nowym oknie. Tego rodzaju rozwiązanie np. w postaci uzupełnienia w samym odnośniku można wdrożyć w algorytmie serwisu.
27. Dynamiczne zmiany treści, np. komunikaty w okienkach dialogowych, ostrzeżenia itp. (odbywające się bez przeładowania strony) powinny być opatrzone odpowiednimi atrybutami ARIA. Dla urządzeń czytających stanowią one wskazówki umożliwiające korzystanie w tych elementów (dostarczają im informacji o pełnionej roli i właściwościach).
28. Wszystkie pola formularzy muszą być opatrzone etykietami. Muszą jednoznacznie informować o błędach lub sukcesie po ich wypełnieniu. W przypadku wystąpienia błędów system powinien sugerować jego rozwiązanie.
29. Do zabezpieczenia formularzy często stosuje się CAPTCHA, co ma za zadanie zapewnić, że formularze będą wypełniane przez człowieka. Proste zadanie, np. oparte na rozmazanym zdjęciu lub artystycznie przetworzonych literach ma być nierozwiązywalne dla maszyny. Niestety, urządzenia wykorzystywane np. przez osoby

z dysfunkcją wzroku też są maszynami. Pamiętaj, że też będą miały problem z wykonaniem zadania, dlatego unikaj stosowania CAPTCHA, które bazuje tylko na zmysłach, takich jak wzrok czy słuch. Użyj innych metod weryfikacji, np. prostego zadania matematycznego.

30. Zapewnij całkowitą zgodność ze standardami HTML całego serwisu (zarówno szablonów, jak i kodu generowanego z edytora treści, w którym pracuje redaktor).

Zasady poprawnego formatowania tekstu

1. Dziel tekst na krótkie akapity.
2. Wyodrębnij w tekście śródtytuły sformatowane za pomocą nagłówka.
3. Nie justuj – wyrównaj tekst do lewej strony.
4. Jeśli Twój tekst lub jakiś jego fragment jest w języku innym niż język strony, to ustaw zmianę języka.
5. Zadbaj o to, aby każda strona miała unikatowy i zrozumiały tytuł.
6. Oszczędnie stosuj pogrubienie lub pochylenie tekstu.
7. Jeśli wstawiasz tabelę, to powinna ona mieć swój tytuł, a jej kolumny i wiersze powinny być opisane jako nagłówki tabeli.
8. Do oznaczenia list stosuj listy numerowane lub nieuporządkowane.

Zasady tworzenia opisów alternatywnych

1. Opisy alternatywne będą czytane przez maszynę. Czytnik ekranu poinformuje na wstępie, że czyta opis alternatywny grafiki. Usuń z opisu sformułowania: „grafika przedstawia”, „na obrazie widać”, „zdjęcie prezentuje”.
2. Podejdź do opisu alternatywnego zadaniowo. Odpowiedz na pytanie, jakie zadanie ma spełnić. Jeśli zdjęcie nie pełni istotnej roli, to opis powinien być ogólny i krótki.
3. Jeśli obraz niesie ze sobą istotne informacje, wtedy niech opis będzie na tyle obszerny i szczegółowy, aby te informacje przekazać.

4. Pamiętaj, że opis może zależeć od kontekstu, w którym obraz jest umieszczony na stronie. Ten sam obraz może mieć różne opisy alternatywne w zależności od tego, gdzie został umieszczony i jaką treść ma reprezentować.
5. Niektóre grafiki pełnią rolę ozdobnika na stronie. Taka grafika nie ma znaczenia dla osoby niewidomej i może nawet przeszkadzać w odbiorze treści. Zastosuj wtedy pusty opis. W wielu wypadkach najlepszym rozwiązaniem będzie wyświetlanie takiego elementu za pomocą arkusza stylów (CSS). To samo dotyczy różnego rodzaju punktatorów, elementów porządkujących i poprawiających estetykę strony.
6. Niektóre grafiki pełnią rolę linków do innych miejsc w serwisie. W takiej sytuacji opis powinien informować nie o tym, co przedstawia grafika, ale dokąd prowadzi link lub co się wydarzy po jego kliknięciu. Jeśli kliknięcie miniatury w galerii zdjęć wyświetli powiększone zdjęcie, wtedy oprócz informacji o tej akcji warto opisać samo zdjęcie.
7. Nie dubluj w opisie alternatywnym treści podanej w szczegółach w tekście, w którym znajduje się element graficzny. Wówczas wystarczy adnotacja „ilustracja opisywanego przypadku”.
8. Nie pisz, w jakim formacie albo w jakim stylu wykonano zdjęcie, chyba że informacja o zdjęciu czarno-białym jest istotna dla zrozumienia pozostałych informacji.

Moduł 6. Jak tworzymy cyfrowo dostępne multimedia

Zasady tworzenia audiodeskrypcji

1. Zapoznaj się z utworem, zanim zaczniesz go opisywać. Jeśli to film, wysłuchaj samej ścieżki dźwiękowej i spróbuj zastanowić się, jakich treści brakuje ci do pełnego zrozumienia. Gdy deskrypcji ma podlegać dzieło sztuki, zabytek, eksponat, konieczne może być wcześniejsze zapoznanie się z przedmiotem, a nawet teoretyczne dokszałcenie się z zakresu, którego dotyczy obiekt (koncepcja, interpretacja, słownictwo).
2. Opisz to, co widać, spróbuj odpowiedzieć na pytanie: kto?, co?, kiedy? i gdzie? Jeśli nie jest to konieczne, nie podejmuj się odpowiedzi na pytanie: po co?
3. Opisz od ogółu do szczegółu. Zanim przejdziesz do szczegółów uszeregowanych od najważniejszego do najmniej ważnego, opisz zwięźle przedmiot, sytuację, kontekst. W przypadku filmów często ogólny opis musi wystarczyć, bo ścieżka dźwiękowa narzuca tempo. Przy opisach obiektów statycznych lub wolno rozwijających się filmów opisy będą bardziej szczegółowe.
4. Zrób wszystko, żeby nie przytłoczyć odbiorcy nadmiarem informacji.
5. Deskrypcja nie powinna zdominować ścieżki dźwiękowej utworu, bo uczyni go nieczytelnym.
6. Rozróżniaj plany – opisz, co jest na pierwszym planie, na dalszym planie, w tle.
7. Pobudzaj wyobraźnię słuchacza, wybieraj słownictwo bogate w znaczenia, najtrafniej oddające daną treść wizualną.
8. Nie używaj określeń, które nawet dla przeciętnej osoby widzącej są trudne, np. rzadkich nazw kolorów.
9. Staraj się nie odwoływać w swoim opisie do wzroku – nie mów, że „na obrazie widać” albo „widzę” – zamiast tego mów, co widzisz.
10. Nie bój się porównań, epitetów, metafor.
11. Ważny jest tylko opis – swoje oceny i opinie zachowaj dla siebie.

12. Zanim opublikujesz swój skrypt, niech go przeczyta ktoś jeszcze; idealnie byłoby, gdyby były to osoby z dysfunkcją wzroku.
13. Nie wystarczy napisać, trzeba to jeszcze umiejętnie przeczytać – zadbaj o jakość dźwięku oraz staranność przy odczytywaniu. Jeśli możesz, zatrudnij profesjonalnego lektora. Wykorzystanie syntezy mowy nie przyniesie ci wstydu.

Zasady tworzenia napisów dla osób niesłyszących

1. Nie umieszczaj w jednym wersie napisów więcej niż 40 znaków. Więcej naprawdę trudno przeczytać.
2. Pojedynczy napis powinien mieć maksymalnie dwa wersy.
3. Jeśli Twoje napisy mają dwa wersy, zadbaj, żeby górny wers zastąpił jak najmniej obrazu.
4. Jeśli zapisujesz dialog, umieść w jednym napisie kwestie stanowiące logiczną całość (jak pytanie i odpowiedź).
5. Opisy dźwięków, odgłosów, nieistotnych wypowiedzi w tle czy muzyki wyraźnie wydziel od dialogów (np. przez umieszczenie ich w nawiasie prostokątnym lub oznaczenie innym kolorem).
6. Nigdy nie pomijaj dźwięków, które są lub mogą być ważne do zrozumienia innych treści lub późniejszej akcji – czasami takie dźwięki mogą być ważniejsze od aktualnie toczącego się dialogu czy monologu. Czasami służą budowaniu emocji (częsta rola muzyki w filmach).
7. Jeśli tylko pozwala na to technologia, której używasz, na to pozwala, wprowadzaj do słownego opisu znaki graficzne, np. źródła dźwięku (ikona telefonu, radio, telewizor), muzyka (ikona nuty).
8. Nie bój się pomijać treści nieistotnych, takich jak nic niewnoszące do podstawowej treści głosy z radia lub telewizora, powtórzenia, kolokwializmy, słowa wypełniacze („i wiesz, eeee, powiedziałem jej”, „tak jest napisane, tak?”).
9. Zrób wszystko, żeby nie pominąć treści istotnych, ale nieoczywistych z punktu widzenia osoby słyszącej, dla której dostępne są wszystkie dźwięki przekazu. Do tej grupy należą krótkie (również nie zwerbalizowane) potwierdzenia

i zaprzeczenia, okrzyki wyrażające emocje, imiona (jeśli ich pojawienie się jest istotne dla zrozumienia przekazu dzieła). W przypadku dźwięków wyrażających emocje konieczne mogą być dopowiedzenia, np. „Ach! [ze smutkiem]”.

10. Ostrożnie podchodź do zapisywania tekstów piosenek wykorzystanych w utworze, do którego robisz napisy. Jeśli test piosenki jest związany z treścią dzieła, nie wolno go pominąć. Jeśli stanowi tylko „ozdobnik” bez bezpośrednich nawiązań do głównych myśli zawartych w dziele, to jego pominięcie jest jak najbardziej wskazane.
11. Zapisz tekst dosłownie, jeśli widać usta mówiącego – niektórzy odbiorcy dzieła czytają z ruchów ust – nie powinni otrzymywać niespójnego przekazu.
12. Czasami Twoje napisy (szczególnie w filmach) będą krótsze niż wypowiedzi. Skróty są dopuszczalne, ale należy w miarę możliwości zachowywać styl wypowiedzi oryginalnej, szczególnie jeśli charakteryzuje on w jakiś podmiot wypowiadający skracane kwestie.
13. Zadbaj o poprawność językową napisów. Zwróć szczególną uwagę na sposób zapisywania słów rzadko występujących lub jeszcze nieutrwalonych w polszczyźnie (neologizmy, anglicyzmy).

Moduł 7: Technologie asystujące

Przykłady

Technologie asystujące to różnego rodzaju pomoce ułatwiające dostęp lub zastępujące dostęp do systemów teleinformatycznych. Do podstawowych technologii asystujących możemy zaliczyć:

- czytniki ekranu dla osób niewidomych,
- programy powiększające i odwracające kontrast dla osób słabowidzących,
- urządzenia wskazujące zastępujące tradycyjną mysz lub klawiaturę,
- aplikacje mobilne wspierające w codziennych czynnościach:
 - czytnik pieniędzy,
 - rozpoznawanie kolorów,
 - rozpoznawanie przedmiotów,
 - odczytywanie etykiet,
 - informacje o pogodzie,
 - inne.

Technologie asystujące, które najczęściej możemy spotkać, to czytniki ekranu.

Dla środowiska Windows najpopularniejszym czytnikiem ekranu jest NVDA. Jest to darmowe narzędzie łatwe w instalacji. Czytnik możemy pobrać ze strony: www.nvda.pl

System Windows 10 zawiera wbudowane ułatwienia dostępu dla osób niewidomych, niedowidzących oraz nierozróżniających kolorów, np. Lupa. Lupa umożliwi powiększenie całego ekranu lub jego części. Dzięki czemu lepiej widać wyrazy i obrazy.

Moduł 8. Kryteria sukcesu WCAG do badania poziomu dostępności cyfrowej

Struktura WCAG 2.1

W standardzie WCAG 2.1 występuje ogółem 78 kryteriów sukcesu, podzielonych na cztery główne grupy (zasady), na 3 poziomach dostępności:

- A: Podstawowy poziom dostępności – brak spełnienia tych kryteriów może powodować, że technologia wspierająca nie jest w stanie prawidłowo odczytywać strony.
- AA: Idealny poziom dostępności – jest to wymagany przez prawo poziom dostępności dla stron podmiotów publicznych.
- AAA: wysoki poziom dostępności – najwyższy, specjalny poziom dostępności.

Wśród kryteriów sukcesu wyróżniamy:

- 30 kryteriów na poziomie A,
- 20 kryteriów na poziomie AA,
- 28 kryteriów na poziomie AAA.

Podział WCAG ze względu na zasady przedstawia się następująco:

1. **Postrzegalność** – zasada ta określa, że informacje muszą być przedstawiane użytkownikom tak, aby byli w stanie je dostrzec. Żadna informacja ani komponent strony nie mogą być niewidzialne dla wszystkich zmysłów użytkownika.
2. **Funkcjonalność** – użytkownicy muszą być w stanie obsłużyć interfejs strony. Interfejs nie może wymagać żadnych czynności, których użytkownicy nie potrafią wykonać. Również osoby z ograniczeniami ruchowymi powinny być w stanie korzystać z klawiatury zamiast z myszki.
3. **Zrozumiałość** – Informacje przedstawione na stronie oraz działanie strony muszą być zrozumiałe. Język witryny powinien być podany, żeby czytnik ekranu mógł odpowiednio odczytać stronę.

4. Kompatybilność – treść musi być solidnie opublikowana. Tak, aby mogła być skutecznie interpretowana przez różnego rodzaju oprogramowania użytkownika, w tym technologie wspomagające.

Zasady WCAG 2.1

Zasada 1: Postrzegalność

1.1. Alternatywa w postaci tekstu

Dla każdej treści nietekstowej należy dostarczyć alternatywną treść w formie tekstu, która może być zamieniona przez użytkownika w inne formy (np. powiększony druk, brajl, mowa syntetyczna, symbole lub język uproszczony).

1.1.1. Treść nietekstowa (Poziom A)

Wszelkie treści nietekstowe przedstawione użytkownikowi mają swoją tekstową alternatywę, która pełni tę samą funkcję, z wyjątkiem następujących sytuacji:

- treść nietekstowa jest kontrolką użytkownika lub polem wprowadzania danych (wtedy ma etykietę opisującą jej przeznaczenie),
- treść nietekstowa to media zmienne w czasie (wtedy alternatywa w formie tekstu zawiera opis pozwalający zrozumieć przeznaczenie treści nietekstowej),
- treść nietekstowa jest testem lub ćwiczeniem, które utraciłoby swój sens ze względu na przedstawienie tej samej treści w postaci tekstu (wtedy alternatywa w postaci tekstu podawać powinna przynajmniej opis pozwalający zrozumieć przeznaczenie treści nietekstowej),
- treść nietekstowa ma za zadanie przede wszystkim stworzyć konkretne odczucie zmysłowe (wtedy alternatywa w postaci tekstu jest opisem pozwalającym zrozumieć przeznaczenie treści nietekstowej),
- celem treści nietekstowej jest potwierdzenie, że do treści ma dostęp człowiek, a nie komputer (wtedy dostarcza się alternatywę w postaci tekstu, która identyfikuje oraz opisuje cel treści nietekstowej; dostarcza się również alternatywnych

zabezpieczeń typu CAPTCHA, dostosowanych do różnych możliwości percepcji użytkowników, uwzględniając różne rodzaje niepełnosprawności),

- treść nietekstowa pełni jedynie funkcję dekoracyjną, używana jest do formatowania wizualnego lub też nie jest przedstawiana użytkownikowi (wtedy powinna być wdrożona w sposób umożliwiający technologiom wspomagającym jej zignorowanie).

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy wszystkie obrazy, przyciski graficzne, obrazy pełniące role odnośników mają adekwatny do zawartości i celu opis alternatywny,
- czy wszystkie graficzne elementy czysto dekoracyjne mają pusty atrybut alt (alt=""),
- czy wszystkie wykresy i mapy mają alternatywę w postaci tekstu, tabel itp. w treści lub na osobnej podstronie; czy elementy, które tego wymagają, mają poprawnie utworzony poszerzony opis; (wykresy),
- czy wszystkie elementy nietekstowe w serwisie mają przypisaną poprawnie sformułowaną alternatywę tekstową? Czy wszystkie opisy alternatywne mają rozsądną długość (liczbę znaków ok. 80),
- czy wszystkie przyciski mają adekwatny do pełniącej funkcji opis tekstowy jako wartość lub treść,
- czy wszystkie pola formularzy mają jednoznaczną etykietę; czy wszystkie pola formularzy są poprawnie, jednoznacznie zidentyfikowane,
- czy graficzne elementy CAPTCHA mają alternatywę w postaci tekstu lub innego sposobu na pozyskanie informacji jak np. dźwięk; czy istnieje rozwiązanie powodujące dostępność CAPTCHA.

Ponadto:

- czy wszystkie znaczące elementy animowane lub dźwiękowe mają odpowiedni opis (tytuł) wyjaśniający, co przedstawiają lub czego dotyczą,
- czy na stronie nie ma symboli typu ASCII-Art bez obecność zrozumiałej alternatywy; (&, *, %).

1.2. Dostępność mediów zmiennych w czasie

Należy dostarczyć alternatywę dla mediów zmiennych w czasie.

1.2.1. Tylko audio oraz tylko wideo (nagranie)

Dla mediów nagranych w systemie tylko audio lub tylko wideo stosuje się następujące zasady, z wyjątkiem sytuacji, kiedy nagranie audio lub wideo jest alternatywą dla tekstu i w taki sposób jest oznaczone:

- nagranie tylko audio: zapewniona jest alternatywa tekstowa dla mediów zmiennych w czasie, przedstawiająca tę samą treść, co w nagraniu audio,
- nagranie tylko wideo: zapewniona jest alternatywa tekstowa dla mediów zmiennych w czasie albo nagranie audio, przedstawiające te same informacje, co w nagraniu wideo.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy wszystkie znaczące elementy animowane lub dźwiękowe mają odpowiedni opis (tytuł) wyjaśniający, co przedstawiają lub czego dotyczą,
- czy jest zapewniona transkrypcja tekstowa nagranych dźwięków dla wszystkich nagranych (nieprzekazywanych na żywo) materiałów dźwiękowych i wideo, publikowanych na stronie, takich jak podcasty dźwiękowe, pliki mp3,
- czy jest zapewniona transkrypcja tekstowa lub odpowiednik dźwiękowy dla materiałów wideo (nieprzekazywanych na żywo), które nie zawierają ścieżki dźwiękowej lub ścieżka dźwiękowa nie przenosi znaczenia (np. muzyka grająca w tle).

1.2.2. Napisy rozszerzone (nagranie)

Napisy rozszerzone dołączone są do wszystkich nagrań audio w multimediami (dźwięk i obraz), z wyjątkiem sytuacji, kiedy są one alternatywami dla tekstu i w taki sposób są oznaczone.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy wszystkie multimedialne elementy wizualne zawierające ścieżkę dźwiękową niezbędną dla zrozumienia zawartości mają poprawnie sformułowane napisy dla niesłyszących,
- czy zapewnione zostały napisy (dialogów, informacji dźwiękowych) dla wszystkich opublikowanych na stronie materiałów wideo (nieprzekazywanych na żywo).

1.2.3. Audiodeskrypcja lub alternatywa dla mediów (nagranie)

Zapewnia się alternatywę tekstową dla mediów zmiennych w czasie lub audiodeskrypcję dla nagrań wideo w multimediami (dźwięk i obraz). Wyjątkiem są sytuacje, kiedy są one alternatywami dla tekstu i w taki sposób są oznaczone.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy dla mediów zmiennych w czasie zapewniona jest treść alternatywna opisująca tę samą historię i przedstawiająca te same informacje co opublikowany materiał oraz czy obejmuje ona wszystkie ważne dialogi i działania, jak również wygląd otoczenia, które są częścią historii,
- czy wszystkie znaczące elementy animowane lub dźwiękowe mają odpowiedni opis (tytuł) wyjaśniający, co przedstawiają lub czego dotyczą,
- czy wszystkie znaczące elementy animowane lub dźwiękowe mają odpowiedni opis tekstowy wyjaśniający, co przedstawiają lub czego dotyczą.

1.2.5. Audiodeskrypcja (nagranie)

Zapewniona jest audiodeskrypcja dla wszystkich nagrań wideo w multimediami zsynchronizowanych (dźwięk i obraz).

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy prezentowany materiał wideo zawiera ścieżkę audio (w mowie), aby osoby niewidome go zrozumiały, lub czy istnieje opcja jej włączenia,
- czy wszystkie multimedialne elementy wizualne mają możliwą do uruchomienia bezwzrokowo poprawnie sformułowaną audiodeskrypcję.

1.3. Możliwość adaptacji – odpowiednia (zrozumiała) prezentacja zawartości

Należy tworzyć treści, które mogą być prezentowane na różne sposoby (np. uproszczony układ wizualny), bez utraty informacji czy struktury.

1.3.1. Informacje i relacje

Informacje, struktura oraz relacje między treściami przedstawiane w treści mogą być odczytane przez program komputerowy lub są dostępne w postaci tekstu.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- sposób zastosowania semantycznych znaczników HTML, dzięki którym technologie asystujące, takie jak np. czytniki ekranu (screen readers), używane przez osoby niewidome i niedowidzące, mogą w prawidłowy sposób zinterpretować i odczytać treść strony. Główny nacisk położyć na sprawdzenie zastosowania nagłówków w odpowiedniej hierarchii, etykiet dla pól formularzy, list do grupowania linków (np. menu), tytułów i komórek nagłówkowych dla tabel,
- czy nie ma informacji przekazywanych jedynie za pomocą koloru,
- czy fragmenty treści strony będące faktycznie listami elementów są zdefiniowane w kodzie strony jako listy,
- czy wszystkie tabele prezentujące dane mają poprawnie zdefiniowane nagłówki,
- czy na stronach są tabele prezentujące dane, które są stworzone za pomocą narzędzi tekstowych innych niż znaczniki tabel,
- czy wszystkie pola formularzy są poprawnie, jednoznacznie zidentyfikowane,
- czy nagłówki na stronie przypisane są do odpowiednich elementów, w odpowiedniej kolejności,
- czy została zachowana dostępność dokumentów do pobrania,
- czy cytaty są poprawnie sygnalizowane w kodzie HTML.

1.3.2. Zrozumiała kolejność

Jeśli kolejność, w jakiej przedstawiona jest treść, ma znaczenie dla zrozumienia treści – kolejność taka musi być możliwa do odczytania przez program komputerowy.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy sekwencja nawigacji oraz czytania, określona za pomocą kolejności w kodzie HTML, jest logiczna i intuicyjna,
- czy na stronach są tabele prezentujące dane, które są stworzone za pomocą narzędzi tekstowych innych niż znaczniki tabel,
- czy na stronie nie ma słów, które są pisane literami oddzielonymi spacjami.

1.3.3. Właściwości zmysłowe

Instrukcje co do zrozumienia i operowania treścią nie opierają się wyłącznie na właściwościach zmysłowych, takich, jak kształt, rozmiar, wzrokowa lokalizacja, orientacja w przestrzeni lub dźwięk.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy elementy nawigacyjne oraz komunikaty na stronie internetowej nie polegają tylko na charakterystykach zmysłowych komponentów; nie zależą od: kształtu, lokalizacji wizualnej lub miejsca czy dźwięku,
- czy na badanych stronach informacje są przekazywane jedynie przez użycie pozycji bądź formy.

1.3.4. Orientacja – wyświetlanie treści w układzie poziomym i pionowym

Zawartość nie ogranicza widoku i nie jest ograniczona wyłącznie do orientacji pionowej lub poziomej, chyba że konkretna orientacja jest niezbędna.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy jest możliwość wyświetlenia treści zarówno w układzie pionowym i poziomym urządzenia (np. smartfon, tablet), z wyjątkiem sytuacji, kiedy do zrozumienia treści konkretny układ jest niezbędny, np. aplikacja bankowa, pocztowa pokazująca blankiet przelewu tylko w poziomie, aby w całości go zobaczyć.

1.3.5. Określenie prawidłowej wartości

Autouzupełnianie może zostać zaprogramowane, kiedy:

- w danym polu mają znaleźć się dane predefiniowane w sekcji „Prawidłowe wartości dla komponentów interfejsu użytkownika”, oraz
- zawartość jest wpisywana przy użyciu technologii wspierających identyfikację oczekiwanego znaczenia wpisywanych wartości.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy w tekstowych polach formularza, które zbierają określone typy informacji o użytkowniku (np. imię, nazwisko, telefon, e-mail) zdefiniowano atrybut autocomplete z odpowiednią wartością,
- czy tekstowe pole formularza, jeśli jest to możliwe, zawiera poprawnie działającą funkcję autouzupełniania.

1.4. Możliwość rozróżnienia – ułatwienie percepcji treści

Użytkownik powinien móc dobrze widzieć bądź słyszeć treści — mieć możliwość oddzielenia informacji od tła.

1.4.1. Użycie koloru

Kolor nie jest wykorzystywany jako jedyny wizualny sposób przekazywania informacji, wskazywania czynności do wykonania lub oczekiwania na odpowiedź, czy też wyróżniania elementów wizualnych.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy rozróżnianie elementów wizualnych oraz przekazywanie treści zależne jest tylko od koloru, np. wymagane pola formularzy,
- czy wyróżnienie wizualne linków jest utrzymane,
- czy nie ma informacji przekazywanych jedynie za pomocą koloru.

1.4.2. Kontrola odtwarzania dźwięku

Jeśli jakieś nagranie audio włącza się automatycznie na danej stronie i jest odtwarzane przez okres dłuższy niż trzy sekundy, dostępny jest albo łatwy do użycia mechanizm umożliwiający przerwanie lub wyłączenie nagrania, albo łatwy do użycia mechanizm kontrolujący poziom głośności niezależnie od poziomu głośności całego systemu.

Ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu, może utrudnić użytkownikowi odczytanie całej strony, wszelkie treści na stronie (bez względu na to, czy spełniają inne kryteria sukcesu, czy nie) muszą spełnić niniejsze kryterium.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy są na stronie elementy uruchamiające dźwięk, którego nie da się zatrzymać,
- czy zaraz po wczytaniu strony internetowej odtwarzany jest dźwięk, np. zaczyna grać muzyka lub inny podkład dźwiękowy, automatycznie odtwarza się film reklamowy – dla użytkowników niewidomych dźwięki odtwarzane na stronie będą nakładać się na głos lektora programu czytającego, utrudniając jego zrozumienie,
- czy są na stronie elementy osadzone w znacznikach <BLINK>, <BGSOUND> lub <MARQUEE>,
- jeśli dźwięki trwają dłużej niż trzy sekundy, czy istnieje mechanizm, dzięki któremu użytkownik będzie mógł je zatrzymać, spauzować, wyciszyć lub zmienić głośność.

1.4.3. Kontrast (minimalny)

Wizualne przedstawienie tekstu lub obrazu tekstu ma kontrast wynoszący przynajmniej 4,5 : 1, poza następującymi wyjątkami:

- duży tekst oraz grafiki takiego tekstu mają kontrast przynajmniej 3 : 1,

- nie stosuje się wymogów minimalnego kontrastu dla tekstów lub obrazu tekstu będących elementem nieużywanych części interfejsu użytkownika, mających cel czysto dekoracyjny, które nie są widoczne lub też są częścią obrazu zawierającego inne istotne treści wizualne,
- nie wymaga się minimalnego kontrastu dla tekstu, który jest częścią logo lub nazwy własnej produktu (marki).

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy kontrast między tekstem lub grafikami tekstowymi a tłem jest w stosunku 4,5 : 1,
- jeżeli kontrast nie jest wystarczający, czy istnieją kontrolki, które przełączą stronę internetową w wysoki kontrast; jeśli takie istnieją, sprawdzana jest wersja w wysokim kontraście, czy ma taką samą funkcjonalność i zawartość oraz czy spełnia wymagania kontrastu.

1.4.4. Zmiana rozmiaru tekstu

Oprócz napisów rozszerzonych oraz tekstu w postaci grafiki, rozmiar tekstu może zostać powiększony do 200% bez użycia technologii wspomagających oraz bez utraty treści lub funkcjonalności.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy po powiększeniu rozmiaru czcionki do 200% w przeglądarce lub za pomocą udostępnionych na stronie kontrolek nie następuje utrata zawartości lub funkcjonalności strony internetowej (np. obcinane są fragmenty tekstów, funkcjonalne elementy uciekają poza krawędzie przeglądarki itp.).

1.4.5. Tekst w postaci grafiki

Jeśli wykorzystywane technologie mogą przedstawiać informację tekstową wizualnie, do przekazania tej informacji wykorzystuje się tekst, a nie tekst w postaci grafiki, z wyjątkiem następujących sytuacji:

- możliwy do dostosowania: obraz tekstu może być dostosowany wizualnie do wymagań użytkownika,
- istotny: prezentacja tekstu w postaci graficznej jest istotna dla zrozumienia przekazywanej informacji.

Uwaga: Tekst, który jest częścią logo lub nazwy własnej produktu, jest w tym przypadku uznawany za istotny.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy treści przedstawione są za pomocą grafiki, jeśli ta sama prezentacja wizualna może być zaprezentowana jedynie przy użyciu tekstu; wyjątek to tekst, który jest częścią logo lub nazwy własnej produktu.

1.4.10. Zawijanie tekstu

Zawartość może zostać przedstawiona bez utraty informacji lub funkcjonalności, bez konieczności przewijania w dwóch wymiarach:

- pionowym, o szerokości równej 320 CSS pikseli,
- poziomym, o wysokości równej 256 CSS pikseli,

wyłączając te obszary zawartości, które wymagają rozmieszczenia dwuwymiarowego, aby zachować znaczenie lub użyteczność.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy nie następuje utrata treści ani funkcjonalności oraz nie występuje przewijanie treści w poziomie, kiedy szerokość ekranu wynosi 320 pikseli w trybie portretowym (pionowym) lub wysokość ekranu wynosi 256 pikseli w trybie poziomym, wyjątkiem są treści wymagające przewijania w poziomie, takie jak tabele danych, złożone obrazy (mapy, wykresy), paski narzędzi,
- czy dostęp do treści (zawartości) strony pomniejszonej do szerokości 320 px jest możliwy bez potrzeby przesuwania poziomo.

1.4.11. Kontrast dla treści niebędących tekstem

Poniższe elementy mają kontrast w stosunku do otaczającego tła wynoszący przynajmniej 3 : 1:

- komponenty interfejsu użytkownika: informacja wizualna wykorzystywana do oznaczania stanów i granic komponentów interfejsu użytkownika, oprócz komponentów nieaktywnych lub gdzie wygląd komponentu jest zdefiniowany przez agenta użytkownika i niemodyfikowany przez autora,
- obiekty graficzne: część grafiki wymagana do zrozumienia treści, oprócz przypadków, kiedy konkretna prezentacja grafiki jest niezbędna do zrozumienia danej informacji.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy kontrast kolorów między obiektami graficznymi (jak np. ikony, wykresy) oraz elementami interfejsu (jak np. przyciski, kontrolki i pola formularzy, fokus) a kolorami przylegającymi jest w stosunku minimum 3 : 1,
- czy kontrast kolorów użytych w elementach interfejsu, w tym w grafikach pozwalających na zrozumienie treści lub będących nośnikiem informacji, wynosi w stosunku do tła co najmniej 3 : 1.

1.4.12. Odstępy w tekście

W zawartości wprowadzanej przy użyciu języka znaczników konieczne jest zachowanie czytelności i zrozumiałości prezentowanych treści bez względu na to, jak użytkownik przedefiniuje ustawienia wyświetlania (na przykład modyfikując krój czcionki):

- wysokość linii (odstępów między wierszami) powinny być ustawione przynajmniej do półtorakrotnej wielkości rozmiaru czcionki,
- odstępy między akapitami powinny być ustawione przynajmniej do dwukrotności wielkości czcionki,
- odstępy między literami powinny być ustawione do przynajmniej 0,12x wielkości czcionki, odstępy między słowami do przynajmniej 0,16x wielkości czcionki.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy przy zwiększeniu odstępów w tekście między literami i wierszami nie następuje utrata treści lub funkcjonalności,
- wysokość linii (odstępów między wierszami) jest co najmniej 1,5x większa niż rozmiar czcionki,
- odstępów między akapitami są co najmniej 2x większe niż rozmiar czcionki,
- odstępów między literami (rozstrzelenie) są co najmniej 0,12x większe niż rozmiar czcionki,
- odstępów między wyrazami są co najmniej 0,16x większe niż wielkości czcionki.

1.4.13. Treści spod kursora lub fokusa

W przypadkach, gdzie naciśnięcie kursora lub fokusa klawiatury generuje pojawiające się przez chwilę dodatkowe treści, spełnione są następujące warunki:

- dostępny jest mechanizm umożliwiający odrzucenie pojawiającej się przez chwilę dodatkowej treści bez poruszania kursora lub aktywacji klawiatury, chyba że pojawiająca się przez chwilę dodatkowa treść przekazuje błąd wejściowy lub nie zaślania lub nie zastępuje innej treści,
- jeśli kursor może powodować pojawienie się przez chwilę dodatkowej treści, wskaźnik można przesuwać nad tą dodatkową treścią nie powodując jej znikania,
- pojawiająca się dodatkowa zawartość pozostaje widoczna do czasu usunięcia kursora lub fokusa, odrzucenia jej przez użytkownika lub jeśli informacje utracą ważność.

Wyjątek: wizualna prezentacja dodatkowej zawartości jest kontrolowana przez program użytkownika i nie jest modyfikowana przez autora.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

W sytuacji, gdy po najechaniu kursorem myszy lub sfokusowaniu elementu klawiaturą pojawia się dodatkowa treść (np. tooltip), należy sprawdzić, czy:

- pokazaną treść można odrzucić (zazwyczaj za pomocą klawisza Esc) bez przesuwania kursora myszy lub fokusa klawiatury, chyba że treść zawiera błąd lub nie zastania ani nie zakłóca odczytania pozostałej treści strony,
- pokazana treść pozostaje widoczna, dopóki:
 - kursor myszy lub fokus klawiatury nie zostaną odsunięte od elementu, który wywołał nową treść,
 - treść nie zostanie odrzucona lub nie będzie już istotna,
 - kursor myszy na nią najedzie,
- sprawdź, czy dodatkowa zawartość może być ukryta bez przemieszczania fokusa ani kursora,
- sprawdź, czy nad dodatkową zawartością można przesunąć wskaźnik myszy bez spowodowania jej zniknięcia,
- sprawdź, czy dodatkowa zawartość:
 - pozostaje widoczna tak długo, jak długo fokus lub wskaźnik myszy pozostaje nad elementem aktywnym,
 - pozostaje widoczna do momentu, gdy użytkownik uruchomi działanie mające na celu ukrycie jej bez przemieszczania fokusa ani wskaźnika myszy,
 - pozostaje widoczna tak długo, jak jest to zasadne.

Zasada 2: Funkcjonalność

2.1. Dostępność z klawiatury

Zapewnij dostępność wszystkich funkcjonalności za pomocą klawiatury.

2.1.1. Klawiatura

Cała treść oraz wszystkie zawarte w niej funkcje dostępne są z interfejsu klawiatury, bez wymogu określonego czasu użycia poszczególnych klawiszy, poza tymi przypadkami, kiedy dana funkcja wymaga wprowadzenia informacji przez użytkownika nie na podstawie

ścieżki ruchów, a na podstawie punktów końcowych wejścia. Ten wyjątek dotyczy danej funkcji, a nie techniki wejścia. Przykładowo, kiedy używa się pisma odręcznego, aby wprowadzić tekst, technika wejścia (pismo odręczne) wymaga wprowadzenia informacji na podstawie ścieżki, powiązana z tym funkcja (wprowadzenie tekstu) już tego nie wymaga.

To nie powinno blokować ani ograniczać użycia interfejsu metodami innymi niż klawiatura, np. za pomocą myszki.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy wszystkie elementy aktywne na stronie są dostępne za pomocą klawiatury,
- czy każdy element strony internetowej i jego funkcjonalność dostępny jest przy użyciu klawiatury, z wyjątkiem tych, które konwencjonalnie nie mogą być wykonane klawiaturą (np. rysunek odręczny),
- czy wszystkie elementy multimedialne niosące treść są dostępne bez użycia myszki lub mają dostępną alternatywę.

2.1.2. Brak pułapki na klawiaturę

Jeśli fokus klawiatury można przemieścić do danego komponentu strony za pomocą interfejsu klawiatury, to może on być z niego usunięty również za pomocą interfejsu klawiatury w przypadku, gdy wymagane jest użycie czegoś więcej niż samych strzałek, tabulatora lub innych standardowych metod wyjścia, użytkownik musi otrzymać odpowiednią podpowiedź, w jaki sposób usunąć fokus z danego komponentu.

Uwaga: Ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu może utrudnić użytkownikowi skorzystanie z całej strony, cała zawartość danej strony (bez względu na to, czy spełnia inne kryteria, czy nie) musi spełnić powyższe kryterium.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy na stronie jest pułapka klawiaturowa,

- czy podczas nawigacji klawiaturą istnieje blokada, która wymusi na użytkowniku wykonanie akcji myszką, aby przejść do następnego aktywnego elementu.

2.1.4. Jednoliterowe skróty klawiszowe

Jeśli zastosuje się skrót klawiszowy do zawartości przy użyciu jedynie litery (małej bądź dużej), znaku interpunkcyjnego, cyfry lub symbolu, to wtedy przynajmniej jedno z poniższych jest prawdziwe:

- wyłączenie: istnieje mechanizm, który umożliwia wyłączenie tej opcji,
- predefiniowanie: istnieje mechanizm, który umożliwia predefiniowanie skrótu tak, aby można było użyć jednego lub więcej niedrukowalnych znaków, np. Ctrl, Alt,
- aktywacja wyłącznie w fokusie: dany skrót klawiszowy dla komponentu interfejsu użytkownika jest aktywny tylko wtedy, gdy ten komponent jest w fokusie (jest podświetlony).

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy użytkownik może w pełni zarządzać jednoliterowymi skrótami klawiszowymi,
- w sytuacji, gdy zostały zaimplementowane na stronie skróty klawiaturowe oparte tylko o litery, liczby, symbole lub znaki interpunkcyjne, czy:
 - można skrót wyłączyć,
 - można zdefiniować skrót na dodatkowy klawisz niedrukowalny (Ctrl, Alt itp.),
 - skrót jest aktywny tylko wtedy, gdy powiązany z nim element jest sfokusowany.

2.2. Wystarczająca ilość czasu

Zapewnij użytkownikom wystarczająco dużo czasu na przeczytanie i skorzystanie z treści.

2.2.1. Możliwość dostosowania czasu

Dla każdego limitu czasowego, ustawionego na odbiór treści, spełnione jest przynajmniej jedno z poniższych założeń:

(Poziom A)

- wyłączenie: użytkownik może wyłączyć limit czasowy zanim czas upłynie, lub
- dostosowanie: użytkownik może swobodnie dostosować limit czasowy (przynajmniej o wartość 10x większą od wartości domyślnej) zanim czas upłynie, lub
- wydłużenie: użytkownik jest ostrzegany przed upłynięciem limitu czasowego i ma przynajmniej 20 sekund na wydłużenie limitu za pomocą prostej czynności (np. „wciśnij klawisz spacji”) oraz może wydłużyć limit przynajmniej dziesięciokrotnie, lub
- wyjątek dotyczący czasu rzeczywistego: limit czasowy jest wymagany jako komponentem jakiejś czynności w czasie rzeczywistym (np. aukcji) i nie ma możliwości zmiany limitu, lub
- wyjątek dotyczący istoty czynności: limit czasowy jest istotny i wydłużenie go anulowałoby lub zaburzałoby daną czynność, lub
- wyjątek 20 godzin: limit czasowy przekracza 20 godzin.

Uwaga: To kryterium sukcesu ma na celu zapewnienie użytkownikowi wystarczającego czasu na wykonanie czynności, bez niespodziewanych zmian treści lub kontekstu, które mogą być wynikiem limitu czasowego. Powinien on być rozpatrywany w połączeniu z kryterium sukcesu 3.2.1, które nakłada ograniczenia na zmiany treści lub kontekstu w wyniku działania użytkownika.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy użytkownik dysponuje wystarczająco dużą ilością czasu na wykonanie czynności bez niespodziewanych zmian treści, które mogą być wynikiem nałożonego limitu czasowego; jeśli strona lub aplikacja ma limit czasowy na wykonanie danego zadania, następuje sprawdzenie, czy istnieje opcja jego wyłączenia, ustawienia lub zwiększenia; wyjątkiem są zdarzenia zachodzące w czasie rzeczywistym (np. aukcje), gdzie limit czasowy jest absolutnie konieczny lub czas wynosi ponad 20 godzin,
- czy są na stronie migające lub poruszające się elementy, których nie da się zatrzymać,

- czy są na stronie elementy osadzone w znacznikach <BLINK>, <BGSOUND> lub <MARQUEE>,
- czy jest mechanizm automatycznie przekierowującego stronę do innego adresu.

2.2.2. Wstrzymywanie (pauza), zatrzymywanie, ukrywanie

Wszystkie poniższe zasady obowiązują w przypadku informacji, która przesuwa się, porusza, migocze lub automatycznie jest aktualizowana:

1. Poruszanie się, przesuwanie, migotanie:

Każdą informację, która porusza się, przesuwa lub mruga, a takie działanie (1) włącza się automatycznie, (2) jest widoczne dłużej niż 5 sekund, (3) jest przedstawiane równolegle z inną treścią – użytkownik może wstrzymać, zatrzymać lub ukryć za pomocą dostępnego mechanizmu, chyba że poruszanie się, przesuwanie lub migotanie jest częścią czynności, gdzie takie działanie jest istotne, oraz:

2. Automatyczna aktualizacja:

Każdą automatycznie aktualizującą się informację, która (1) włącza się automatycznie oraz (2) jest przedstawiana równolegle z inną treścią – użytkownik może wstrzymać, zatrzymać lub kontrolować częstotliwość aktualizacji za pomocą dostępnego mechanizmu, chyba że automatyczna aktualizacja jest częścią takiej czynności, gdzie takie działanie jest niezbędne:

- ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu, może utrudnić użytkownikowi skorzystanie z całej strony, cała zawartość danej strony (bez względu na to, czy spełnia inne kryteria, czy nie) musi spełnić powyższe kryterium,
- treść, która jest aktualizowana okresowo przez aplikację lub przesyłana w sposób ciągły do programu użytkownika, nie musi być przechowywana lub przedstawiana w czasie między wstrzymaniem a wznowieniem prezentacji, ponieważ może to być technicznie niemożliwe, a w wielu przypadkach mogłoby wprowadzać użytkownika w błąd,

- animacja, która pojawia się w czasie poprzedzającym załadowanie treści, może być uznana za istotną, jeśli wszyscy użytkownicy nie mogą dokonać interakcji w tym czasie oraz jeśli brak wskazania etapu załadowania mógłby wprowadzić użytkownika w błąd lub mogłoby mu się wydawać, że załadowanie treści zostało zawieszona albo przerwane.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy wszystkie informacje, które są automatycznie przesuwane i widoczne dłużej niż 5 sekund lub automatycznie się aktualizują oraz przedstawione są równolegle z inną treścią mają mechanizm, który pozwoli na ich zatrzymanie, wstrzymanie lub ukrycie; wyjątkiem może być sytuacja, w której przesuwanie lub mruganie jest integralną częścią wykonywanej operacji, np. animacja, która pojawia się w trakcie ładowania treści, ponieważ jej zatrzymanie zasugeruje, że ładowanie treści zostało przerwane; ruch lub miganie może być użyte w celu zwrócenia uwagi użytkownika lub wyróżnienia treści, pod warunkiem, że trwa krócej niż 3 sekundy,
- czy są na stronie migające lub poruszające się elementy, których nie da się zatrzymać,
- czy są na stronie elementy osadzone w znacznikach <BLINK>, <BGSOUND> lub <MARQUEE>.

2.3. Ataki padaczki – migotanie

Nie należy projektować treści w taki sposób, aby prowokować ataki padaczki.

2.3.1. Trzy błyski lub wartości poniżej progu

Strony internetowe nie zawierają w swojej treści niczego, co migocze częściej niż trzy razy w ciągu jednej sekundy lub też błysk nie przekracza wartości granicznych dla błysków ogólnych i czerwonych.

Ponieważ każda treść, która nie spełnia tego kryterium sukcesu, może utrudnić użytkownikowi skorzystanie z całej strony, cała zawartość danej strony (bez względu na to, czy spełnia inne kryteria, czy nie) musi spełnić powyższe kryterium.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy na stronie znajdują się elementy, które powodują gwałtowne zmiany jasności lub szybko błyskają na czerwono,
- czy istnieją treści zwiększające ryzyko napadu padaczki przez oddziaływanie na układ nerwowy człowieka, które migają więcej, niż 3 razy na sekundę i zawierają dużo czerwieni.

2.4. Możliwość nawigacji

Dostarczenie narzędzi ułatwiających użytkownikowi nawigowanie, znajdowanie treści i ustalanie, gdzie się w danym momencie znajduje.

2.4.1 Możliwość pominięcia bloków.

Dostępny jest mechanizm, który umożliwia pominięcie bloków treści powtarzanych na wielu stronach internetowych.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy są linki, które umożliwiają ominięcie nawigacji i innych powtarzających się elementów na podstronach. Jeśli strona opiera się na prawidłowej strukturze nagłówków, może to być wzięte pod uwagę jako technika wystarczająca zamiast linku typu „Przeskocz do treści głównej”. Pamiętajmy, że nawigacja oparta na nagłówkach nie jest jeszcze wspierana przez wszystkie przeglądarki; jeśli strona jest zbudowana na strukturze ramek (*frameset*), a ramki (*frames*) mają poprawne tytuły, może być to wzięte pod uwagę jako technika wystarczająca w bezpośrednim dostępie do każdej z ramek,
- czy obecny jest link „przejdź do treści”, a jeśli jest więcej linków pozwalających na omijanie bloków, to czy jest zachowana ich spójność na wszystkich badanych stronach,
- czy linki mające podobne funkcje są zgrupowane w kodzie strony,
- czy na każdej stronie jest przynajmniej jeden nagłówek h1,

- czy na stronie wszystkie ramki mają tytuły.

2.4.2. Tytuły stron

Strony internetowe mają tytuły, które opisują ich cel lub przedstawiają ich temat.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy strona internetowa ma tytuł opisowy i informacyjny mówiący o niej,
- czy tytuły stron mają poprawną strukturę.

2.4.3. Kolejność fokusa

Jeśli strona internetowa może być nawigowana sekwencyjnie, a kolejność nawigacji wpływa na zrozumienie lub funkcjonalność strony, komponenty przyjmujące fokus zachowują kolejność, dzięki której zachowany jest sens i funkcjonalność treści.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy poruszanie się po linkach, elementach formularzy itd. jest logiczne i intuicyjne, np.:
 - użytkownik wykorzystując tabulator lub strzałki (w zależności od komponentu) porusza się od lewej do prawej, z góry na dół (zgodnie z przyjętą konwencją w danej kulturze),
 - skip linki nie tylko wizualnie przenoszą użytkownika do określonego obszaru strony, ale też fizycznie przenoszą fokus,
 - otwieranie komunikatów i okien modalnych przenosi fokus na nie, blokuje go wewnątrz, a zamknięcie przenosi fokus na element je otwierający lub w odpowiednie miejsce na widoku,
 - czy nawigacja za pomocą klawiatury odbywa się w logicznej kolejności w stosunku do zawartości strony.

2.4.4 Cel linku (w kontekście)

Cel każdego linku może wynikać z samej treści linku, lub też z treści linku powiązanej z programistycznie określonym kontekstem, poza tymi przypadkami, kiedy cel łącza i tak byłby niejasny dla użytkowników.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy linki (lub przyciski formularza czy też obszary aktywne map odnośników) nie są dwuznaczne dla użytkowników i są wystarczająco opisane z określeniem swojego celu bezpośrednio z tekstu linkowanego lub w pewnych przypadkach z linku w swoim kontekście (np. w paragrafach, które go otaczają, w elementach list, komórkach lub nagłówkach tabeli); linki (lub przyciski graficzne formularzy) o tym samym celu powinny mieć te same opisy (być spójne, według kryterium sukcesu 3.2.4), a linki o różnych celach powinny mieć różne opisy,
- czy jest ostrzeżenie przed otwarciem nowego okna/ zakładki w przeglądarce,
- czy linki prowadzące do dokumentów do pobrania zawierają informację o ich formacie oraz języku,
- czy na stronie znajdują się puste linki,
- czy jest zachowana spójność linków w całym serwisie,
- czy można łatwo zrozumieć cel lub działanie linków i przycisków dla wszystkich użytkowników (brak „czytaj więcej”).

2.4.5. Wiele sposobów na zlokalizowanie strony

Istnieje więcej niż jedna droga umożliwiająca zlokalizowanie strony w danym serwisie internetowym z wyjątkiem sytuacji, kiedy dana strona jest wynikiem jakiejś procedury lub jednym z jej etapów.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy jest możliwość znalezienia innych podstron na stronie internetowej (przynajmniej na dwa sposoby) z następujących: powiązane podstrony, mapa strony, wyszukiwarka lub lista wszystkich podstron,
- czy jest na stronie aktualna mapa strony bądź wyszukiwarka, jeżeli jest to uzasadnione,
- czy zachowana jest spójność układu i działania pasków menu i innych elementów nawigacyjnych na różnych stronach w serwisie.

2.4.6. Nagłówki i etykiety

Nagłówki i etykiety opisują temat lub cel treści.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy nagłówki (<h.>) stron i etykiety (<label>) elementów aktywnych formularzy są opisane; czy nie ma duplikowania treści nagłówków i etykiet tekstowych (np. „Imię”), chyba że struktura pozwala na odpowiednie ich odróżnienie,
- czy wszystkie pola formularzy są poprawnie, jednoznacznie zidentyfikowane.

2.4.7. Widoczny fokus

Każdy interfejs możliwy do nawigacji za pomocą klawiatury ma widoczny wskaźnik fokusa klawiatury.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy podczas nawigacji za pomocą klawiatury element mający aktualne zaznaczenie (fokus) jest dobrze widoczny przez wyraźne zaznaczenie jego obramowania lub zmianę tła (np. inwersję kolorów) i spełnia minimalne wymagania kontrastu w stosunku do tła (minimum 3,0 : 1).

2.5. Sposoby wprowadzania danych

Ułatwienie użytkownikom obsługi funkcji za pomocą różnych danych wejściowych poza klawiaturą.

2.5.1. Gesty punktowe

Jeżeli w aplikacji wykorzystywane są gesty wielopalcowe lub wymagające przesuwania w określony sposób, to istnieje też możliwość, aby daną funkcję zrealizować za pomocą pojedynczego dotknięcia, chyba że wielopunktowość gestu jest niezbędna.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy na urządzeniach dotykowych gesty wielopunktowe lub oparte na ścieżce (jak np. szczypanie, przeciąganie) można wykonać za pomocą aktywowania jednym punktem, np. dotknięciem w przycisk; wyjątkiem są sytuacje, kiedy konkretna funkcjonalność opiera się na gestach wielopunktowych lub na ścieżce,
- czy funkcja dostępna za pomocą gestu złożonego jest dostępna również za pomocą gestu prostego.

2.5.2. Anulowanie kliknięcia

Należy się upewnić, że żadne działania/akcje nie uruchamiają się przypadkowo, w wyniku niepoprawnie wykonanego gestu czy innego działania. Oznacza to, że zdarzenie musi być uruchamiane dopiero po całkowitym zakończeniu kliknięcia czy puszczeniu przycisku klawiatury. Należy umożliwić anulowanie akcji uruchamiającej w przypadku cofnięcia kliknięcia poza strefą klikalną.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy w celu uniknięcia przypadkowej aktywacji elementu (przycisku, kontrolki, linku itp.) nie zostały użyte zdarzenia down (np. onmousedown),
- w przypadku, kiedy użyte zostały zdarzenia up (np. onmouseup), musi być zapewniony mechanizm anulowania lub wycofania wykonywanej czynności,
- czy funkcja, której uruchomienie rozpoczyna się za pomocą gestu punktowego lub wciśnięcia klawisza urządzenia wskazującego, może być anulowana.

2.5.3. Etykieta w nazwie

Dla komponentów interfejsu użytkownika z etykietami zawierającymi tekst lub obraz tekstu nazwa zawiera tekst zgodny z tym, co jest prezentowane wizualnie.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy elementy interfejsu (np. linki, przyciski) zawierające tekst lub obrazy tekstu mają dostępną nazwę (np. etykietę, tekst alternatywny, aria-label), która zawiera w sobie widoczny tekst, najlepiej na początku,
- czy wyświetlana w interfejsie etykieta jest zgodną z etykietą dostępną dla technologii asystujących.

2.5.4. Aktywowanie ruchem

Funkcjonalność, którą można obsługiwać za pomocą ruchu urządzenia albo ruchu użytkownika, może również być obsługiwana z poziomu komponentów interfejsu użytkownika, a odpowiedź na ruch może być wyłączona, aby zapobiec przypadkowemu włączeniu.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy funkcjonalność, która jest uruchamiana przez poruszanie urządzeniem (np. potrząsanie lub przechylanie urządzenia mobilnego) lub przez ruch użytkownika (np. machanie do kamery), można wyłączyć oraz czy jest ona zapewniona przez standardowe elementy sterujące, np. przyciski.

Zasada 3: Zrozumiałość

3.1. Możliwość odczytania

Treść powinna być zrozumiała i możliwa do odczytania.

3.1.1. Język strony

Domyślny język każdej strony internetowej może zostać odczytany przez program komputerowy.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy został określony główny język strony za pomocą atrybutu lang i/lub xml:lang w znaczniku HTML,
- czy każda strona ma poprawną deklarację języka.

3.1.2. Język części

Język każdej części lub frazy zawartej w treści może zostać odczytany przez program komputerowy, z wyjątkiem nazw własnych, wyrażeń technicznych, słów w nieokreślonym języku oraz słów i fraz, które stanowią część żargonu w bezpośrednio otaczającym je tekście.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy został określony język za pomocą atrybutu lang i/lub xml:lang, jeśli zaszła zmiana języka w elementach strony,
- czy elementy obcojęzyczne w treści stron mają poprawnie zdefiniowany język.

3.2. Przewidywalność

Strony internetowe powinny otwierać się i działać w przewidywalny sposób.

3.2.1. Po oznaczeniu fokusem

Przeniesienie fokusa klawiatury na jakikolwiek komponent interfejsu nie powoduje zmiany kontekstu, czyli wyświetlanej niespodziewanie dla użytkownika zmiany treści.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy jeśli jakikolwiek element otrzymał zaznaczenie (fokus), nie zaszła żadna zmiana kontekstu na stronie, która mogłaby wprowadzić w błąd lub dezorientować użytkownika; dotyczy to zwłaszcza użytkowników korzystających z klawiatury,
- czy formularze nie są wysyłane automatycznie bez informowania o tym użytkowników,
- czy strona nie przeładowuje się automatycznie itp.,
- czy wszystkie zmiany są wyzwalane tylko przez świadome działanie ze strony użytkownika,
- czy nie ma zmian kontekstu bez wyraźnego zatwierdzenia przez użytkownika.

3.2.2. Podczas wprowadzania danych

Zmiana ustawienia wartości jakiegokolwiek komponentu interfejsu użytkownika nie powoduje automatycznej zmiany kontekstu, chyba że użytkownik został poinformowany o takim działaniu, zanim zaczął korzystać z komponentu.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy nie są stosowane mechanizmy, które powodują, przy zmianie ustawień jakiegokolwiek komponentu interfejsu użytkownika, automatyczną zmianę kontekstu. Jeśli takie mechanizmy istnieją, należy sprawdzić, czy użytkownik jest o tym informowany/ostrzegany, zanim zacznie korzystać z komponentu,
- czy na stronie jest mechanizm zmieniający kontekst bez udziału użytkownika.

3.2.3. Konsekwentna nawigacja

Mechanizmy nawigacji, które powtarzają się na wielu stronach w serwisie internetowym, w danej kolejności względem siebie, za każdym razem pojawiają się w tej samej kolejności, chyba że użytkownik sam wprowadzi zmiany.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy wszystkie mechanizmy nawigacji, które powtarzają się na podstronach, pojawiają się w tym samym względnym porządku za każdym razem, gdy są ponownie

- prezentowane, co umożliwi łatwiejszy odbiór strony internetowej;
- z wyjątkiem sytuacji, gdy istnieje mechanizm, który daje użytkownikowi możliwość decydowania, co ma się na stronie pojawiać i w jakiej kolejności,
- czy dodatkowe informacje umieszczone między powtarzającymi się elementami, np. zagnieżdżane menu czy pomijanie elementów w wyjątkowych sytuacjach, nie burzą porządku pozostałych,
 - czy zachowana jest spójność układu i działania pasków menu i innych elementów nawigacyjnych na różnych stronach w serwisie,
 - czy obecny jest link „przejdź do treści”, a jeśli jest i jest więcej linków pozwalających na omijanie bloków, czy jest zachowana ich spójność na wszystkich badanych stronach,
 - czy jest zachowana spójność linków w całym serwisie.

3.2.4. Konsekwentna identyfikacja

Komponenty, które mają tę samą funkcjonalność w danym serwisie internetowym, są w taki sam sposób zidentyfikowane.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy elementy mające tę samą funkcjonalność na wielu podstronach strony internetowej są w spójny sposób zidentyfikowane; jeśli komponenty mające tę samą funkcjonalność są zidentyfikowane w różny sposób, użytkownicy z problemami kognitywnymi (poznawczymi), trudnościami w uczeniu się, niewidomi itp. nie będą wiedzieli, że mają do czynienia z tym samym elementem i czego się spodziewać, a to może prowadzić do wielu niepotrzebnych błędów,
- czy zachowana jest spójność tekstowych opisów alternatywnych, etykiet i „title” w powtarzających się elementach.

3.3. Pomoc przy wprowadzaniu informacji

Istnieje wsparcie dla użytkownika, aby mógł uniknąć błędów lub je skorygować.

3.3.1. Identyfikacja błędu

Jeśli przy wpisywaniu informacji błąd zostanie wykryty automatycznie, system wskazuje błędny element, a użytkownik otrzymuje opis błędu w postaci tekstu.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy formularze na stronie internetowej (wyszukiwarka, newsletter, rejestracja, kontakt itp.) są wyposażone w mechanizmy sprawdzające poprawność wprowadzanych danych i czy w sytuacji, gdy użytkownik niepoprawnie wypełni pole lub pominie pole wymagane, zostanie o tym fakcie poinformowany,
- czy informacja o błędzie w formularzu jednoznacznie ten błąd określa, jest dostępna i zrozumiała dla wszystkich użytkowników.

3.3.2. Etykiety lub instrukcje

Dostępne są etykiety lub instrukcje, kiedy w treści wymagane jest wprowadzenie informacji przez użytkownika.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy w każdym miejscu, w którym wymagane jest wprowadzenie przez użytkownika informacji, zostały zapewnione czytelne etykiety lub instrukcje, przykłady,
- czy sposób funkcjonowania pól, format oraz charakter obowiązkowy informacji, które mają być podane w formularzu, jest jednoznacznie podany i zrozumiały dla wszystkich użytkowników,
- czy wszystkie pola formularzy są poprawnie, jednoznacznie zidentyfikowane,
- czy umiejscowienie etykiet pól formularzy nie pozostawia żadnych wątpliwości.

3.3.3. Sugestie korekty błędów

Jeśli przy wpisywaniu informacji błąd zostanie wykryty automatycznie i znane są sugestie korekty, wtedy użytkownik otrzymuje takie sugestie, chyba że stanowiłoby to zagrożenie dla bezpieczeństwa lub zmieniałoby to cel treści.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy w przypadku, gdy zostanie wykryty błąd przy wprowadzaniu danych do formularza, zostały przedstawione użytkownikowi sugestie mogące rozwiązać problem pod warunkiem, że nie zmienia to celu treści oraz nie będzie stanowiło zagrożenia (podczas procesu logowania nie możemy sugerować, jaki poprawny login lub jakie hasło użytkownik powinien wprowadzić),
- czy w przypadku pojawienia się błędów w danych wpisanych w formularzu pojawia się informacja sugerująca sposób, w jaki można ponownie poprawnie wpisać te dane (np. data dd-mm-rrrr).

3.3.4. Zapobieganie błędom (kontekst prawny, finansowy, związany z podawaniem danych)

Dla stron internetowych, na których pojawiają się zobowiązania prawne lub transakcje finansowe i w których użytkownik modyfikuje lub usuwa dane zawarte w systemach przechowywania danych lub wprowadza testowe odpowiedzi, przynajmniej jedno z poniższych założeń jest prawdziwe:

- odwracalność: wprowadzenie danych jest odwracalne,
- sprawdzanie: dane wprowadzone przez użytkownika są sprawdzane pod kątem błędów, a użytkownik ma możliwość wprowadzenia poprawek,
- potwierdzenie: dostępny jest mechanizm sprawdzania, potwierdzania oraz korekty informacji przed jej ostatecznym wysłaniem.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy w przypadku, gdy na stronie internetowej użytkownik może wypełniać zobowiązania prawne lub przeprowadzać transakcje finansowe, modyfikować i usuwać przechowywane dane, wypełniać testy, zostały zapewnione mechanizmy pozwalające na przywrócenie poprzednich danych, weryfikację lub potwierdzenie,

- czy w przypadku formularza, do którego wpisywane są szczególnie ważne dane związane z finansami, informacjami osobowymi lub dotyczące sytuacji prawnej, istnieje mechanizm umożliwiający weryfikację i poprawienie danych przed ich wysłaniem.

Zasada 4: Kompatybilność

4.1. Kompatybilność

Zmaksymalizowanie kompatybilności z obecnymi oraz przyszłymi programami użytkowników, w tym z technologiami wspomagającymi.

4.1.1. Parsowanie

W treści wprowadzonej przy użyciu języka znaczników elementy mają pełne znaczniki początkowe i końcowe, elementy są zagnieżdżane według swoich specyfikacji, nie mają zduplikowanych atrybutów oraz wszystkie ID są unikalne, z wyjątkiem przypadków, kiedy specyfikacja zezwala na wymienione cechy.

Początkowe i końcowe znaczniki, w których brak kluczowych znaków, takich jak zamykający nawias ostry lub pyłajnik błędnie dopasowany do atrybutu wartości, nie są uznawane za znaczniki pełne.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy kod HTML jest wolny od błędów i poprawny semantycznie,
- czy deklaracja DTD (deklaracja typu dokumentu, ang. DTD – document type declaration, określa poziom użytego na stronie języka HTML) jest poprawnie sformułowana w kodzie każdej strony,
- czy na stronie są błędy walidacji lub przestarzałe, nieużywane elementy HTML.

4.1.2. Nazwa, rola, wartość

Dla wszystkich komponentów interfejsu użytkownika (włączając w to, ale nie ograniczając jedynie do elementów formularzy, linków oraz komponentów wygenerowanych

przez skrypty) nazwa oraz rola (przeznaczenie) mogą być odczytane przez program komputerowy, a stan, właściwości oraz wartości, które mogą być ustawione przez użytkownika, mogą również być ustawione przez program komputerowy; zawiadomienie o zmianach w tych elementach dostępne jest dla programów użytkownika, w tym technologii wspomagających.

Uwaga: To kryterium sukcesu stosuje się głównie do autorów stron, którzy budują lub piszą swoje własne komponenty interfejsu użytkownika. Przykładowo, standardowe kontrolki HTML już spełniają to kryterium, jeśli użyte są zgodnie ze specyfikacją.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy znaczniki HTML/XHTML oraz atrybuty wraz z wartościami są używane zgodnie ze specyfikacją zwłaszcza w kontekście formularzy, etykiet do pól formularzy, linków, tabel itp.,
- czy zastosowano atrybuty ARIA zwiększające dostępność elementów w sytuacji, kiedy kod HTML nie daje takiej możliwości, np.:
 - okienka dialogowe,
 - panele z zakładkami,
 - paski postępu,
 - suwaki,
 - karuzele,
 - bieżące stany elementów (np. rozwinięty, zaznaczony, bieżący, ukryty, prawidłowy),
- czy wszystkie elementy typu skryptowego lub programowalne w inny sposób są w pełni dostępne dla urządzeń wspomagających.

4.1.3. Komunikaty o stanie

Komunikaty o stanie są zaprogramowane w taki sposób, aby były przekazywane użytkownikowi przez technologie asystujące bez konieczności przemieszczania fokusa.

Aby spełnić to kryterium, sprawdź:

- czy w sytuacji, kiedy wyświetlany jest ważny komunikat (np. ostrzeżenie, powiadomienie itp.), a fokus nie jest na niego przeniesiony, anonsowany jest on przez czytniki ekranu, zwykle za pośrednictwem atrybutów ARIA (np. role = „alert”, role = „status”, aria-live itp.),
- czy komunikaty o stanie lub o błędach są dostępne dla technologii wspomagających bez konieczności przemieszczania fokusa.

Wszystkie te poziomy (zasady, wytyczne, kryteria sukcesu, techniki wystarczające i dodatkowe) uzupełniają się wzajemnie i wskazują, w jaki sposób tworzyć bardziej dostępne treści internetowe. Wykonawcom i autorom treści doradza się stosowanie w miarę możliwości wszystkich poziomów, w tym technik doradczych, aby zaspokoić potrzeby jak najszerszej grupy użytkowników.

Należy pamiętać, że nawet zawartość, która jest na najwyższym (AAA) poziomie zgodności, nie będzie dostępna dla osób ze wszystkimi rodzajami i stopniami niepełnosprawności czy też z niepełnosprawnością złożoną, szczególnie w zakresie problemów z uczeniem się oraz zrozumieniem języka.

Lista kontrolna do badania zgodności stron internetowych¹³

Każda strona internetowa może zostać poddana audytowi. Przygotowując się do audytu, należy wytypować podstrony do przeprowadzenia badania. Do przykładowych stron należą:

- strona główna,
- kontakt,
- informacje o instytucji,
- strona wyników wyszukiwania wewnętrznej wyszukiwarki,
- logowanie,

¹³ Lista kontrolna do badania zgodności stron internetowych z wymaganiami ustawy o dostępności cyfrowej.

- strony zawierające formularze kontaktowe, szczególnie takie, które zawierają zabezpieczenie typu CAPTCHA,
- strona zawierającą informacje prawne,
- strona z formularzem zaawansowanego wyszukiwania,
- strona z wynikami wyszukiwania,
- deklaracja dostępności,
- dokumenty,
- i inne z nietypowymi lub wyróżniającymi się funkcjonalnościami.

Dodatkowo należy wytypować charakterystyczne elementy na stronie, które również należy poddać badaniu:

- formularze (kontaktowe, rejestracji, zamówienia, newsletter itp.),
- ankiety, sondy głosowania, mapy, wykresy,
- galerie, infografiki,
- audio/wideo
- tabele (zestawienia, statystyki itp.),
- panele z zakładkami, okienka modalne/dialogowe, suwaki, slajdery i inne z nietypowymi lub wyróżniającymi się funkcjonalnościami.

Kolejnymi krokami audytu po wytypowaniu stron do analizy są:

- wytypowanie zadań dla użytkowników z niepełnosprawnościami,
- przeprowadzenie testów przez ekspertów i użytkowników,
- opracowanie raportu.

Lista kontrolna, opracowana w lutym 2020 r. przez ówczesne Ministerstwo Cyfryzacji, zawiera zestaw tak sformułowanych pytań, aby móc wykryć większość problemów związanych z dostępnością cyfrową.

Pytania z listy kontrolnej zostały podzielone są na cztery poziomy:

- poziom 1 zawiera elementy listy kontrolnej, z których mogą skorzystać osoby niemające przygotowania technicznego,

- poziom 2 zawiera elementy przeznaczone dla osób mających podstawową wiedzę o dostępności cyfrowej i o ogólnych zasadach funkcjonowania stron internetowych,
- poziomy 3 i 4 przeznaczone są dla osób z dogłębnym przygotowaniem technicznym. Kilka pytań na poziomie 4 przeznaczonych jest dla ekspertów, którzy znają języki skrypcowe, a także potrafią posługiwać się technologiami wspomagającymi.

Żeby uznać badaną stronę za dostępną cyfrowo, konieczne jest udzielenie odpowiedzi na wszystkie pytania z listy. Odpowiedzi negatywne oznaczają, że na badanych stronach znajdują się elementy niezgodne z zaleceniami WCAG. Należy pamiętać, że nie musi to oznaczać niedostępności badanej strony dla osób z niepełnosprawnościami.

Niektóre błędy, w zależności od kontekstu, mogą być jedynie utrudnieniem, nie będąc barierą nie do pokonania dla nikogo.

Brak odpowiedzi negatywnych oznacza, że można mieć w dużym stopniu pewność, iż badana strona jest przygotowana zgodnie z wymaganiami WCAG.

[Lista kontrolna rekomendowana przez ekspertów z byłego Ministerstwa Cyfryzacji wraz z opisem](#) dostępna jest w Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej.

Oto weryfikacja z pytaniami z zalecanej listy.

Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 1

Sprawdzenie dostępności cyfrowej strony internetowej na poziomie 1 nie wymaga żadnej wiedzy technicznej na temat obsługi stron internetowych ani na temat kodu HTML.

Wymaga jedynie podstawowej umiejętności korzystania ze stron internetowych.

Udzielenie odpowiedzi negatywnej na pytanie oznacza błąd dostępności cyfrowej.

Pytania kluczowe

1. Czy wszystkie elementy aktywne na stronie są dostępne za pomocą klawiatury?

Kryteria WCAG: 2.1.1 – Poziom „A”

2. **Czy na stronie jest pułapka klawiaturowa?** Kryteria WCAG: 2.1.2 – Poziom „A”
3. **Czy na stronie znajdują się elementy, które powodują gwałtowne zmiany jasności lub szybko błyskają na czerwono?** Kryteria WCAG: 2.3.1 – Poziom „A”
4. **Czy są na stronie elementy uruchamiające dźwięk, którego nie da się zatrzymać?**
Kryteria WCAG: 1.4.2 – Poziom „A”
5. **Czy informacja o błędzie w formularzu jednoznacznie ten błąd określa, jest dostępna i zrozumiała dla wszystkich użytkowników?**
Kryteria WCAG: 3.3.1 – Poziom „A”
6. **Czy w przypadku pojawienia się błędów w danych wpisanych w formularzu pojawia się informacja sugerująca sposób, w jaki można ponownie, poprawnie wpisać te dane?** Kryteria WCAG: 3.3.3 – Poziom „AA”
7. **Czy wszystkie znaczące elementy animowane lub dźwiękowe mają odpowiedni opis (tytuł) wyjaśniający, co przedstawiają lub czego dotyczą?**
Kryteria WCAG: 1.1.1, 1.2.1, 1.2.3 – Poziom „A”
8. **Czy są na stronie migające lub poruszające się elementy, których nie da się zatrzymać?** Kryteria WCAG: 2.2.1, 2.2.2 – Poziom „A”
9. **Czy jest ostrzeżenie przed otwarciem nowego okna/nowej zakładki w przeglądarce?**
Kryteria WCAG: 2.4.4 – Poziom „A”
10. **Czy na stronie jest mechanizm otwierający nowe okno przeglądarki bez udziału użytkownika?** Kryteria WCAG: 2.4.4. – Poziom „A”
11. **Czy jest na stronie aktualna mapa strony bądź wyszukiwarka, jeżeli jest to uzasadnione?** Kryteria WCAG: 2.4.5 – Poziom „AA”
12. **Czy zachowana jest spójność układu i działania pasków menu i innych elementów nawigacyjnych na różnych stronach w serwisie?**
Kryteria WCAG: 2.4.5, 3.2.3 – Poziom „AA”
13. **Czy nawigacja za pomocą klawiatury odbywa się w logicznej kolejności w stosunku do zawartości strony?** Kryteria WCAG: 2.4.3 – Poziom „A”
14. **Czy linki prowadzące do dokumentów do pobrania zawierają informację o ich formacie oraz języku?** Kryteria WCAG: 2.4.4 – Poziom „A”

15. **Czy po powiększeniu strony do 200% utrzymana jest widoczność całości informacji na stronie?** Kryteria WCAG: 1.4.4 – Poziom „AA”
16. **Czy dostęp do treści strony jest możliwy bez względu na orientację ekranu (pionowa/pozioma)?** Kryteria WCAG: 1.3.4 – Poziom „AA”

Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 2

Sprawdzenie dostępności cyfrowej strony internetowej na poziomie 2 wymaga podstawowej (niezaawansowanej) wiedzy na temat funkcjonowania stron internetowych, dodatków do przeglądarek, posługiwania się prostymi programami, rozumienia podstawowej logiki działania stron i umieszczonych na nich obiektów bez konieczności znajomości kodu HTML. Osoba przeprowadzająca badanie powinna mieć podstawowe przygotowanie w kwestiach dostępności cyfrowej (np. szkolenie dla redaktorów stron w tworzeniu dostępnych cyfrowo treści), czyli powinna rozumieć podstawowe potrzeby różnych grup osób z niepełnosprawnościami. Potrafi posłużyć się w przeglądarce internetowej w sposób podstawowy dodatkiem typu [WAVE](#), czyli narzędziem wskazującym błędy dostępności cyfrowej.

Udzielenie odpowiedzi negatywnej na pytanie oznacza błąd dostępności cyfrowej.

Pytania kluczowe

1. **Czy istnieje rozwiązanie powodujące dostępność CAPTCHA?**
Kryteria WCAG: 1.1.1 – Poziom „A”
2. **Czy w przypadku formularza, do którego wpisywane są szczególnie ważne dane związane z finansami, informacjami osobowymi lub dotyczące sytuacji prawnej, istnieje mechanizm umożliwiający weryfikację i poprawienie danych przed ich wysłaniem?** Kryteria WCAG: 3.3.4 – Poziom „AA”
3. **Czy wyróżnienie wizualne linków jest utrzymane?**
Kryteria WCAG: 1.4.1 – Poziom „A”
4. **Czy nie ma informacji przekazywanych jedynie za pomocą koloru?**
Kryteria WCAG: 1.3.1, 1.4.1 – Poziom „A”

5. **Czy wszystkie multimedialne elementy wizualne zawierające ścieżkę dźwiękową niezbędną dla zrozumienia zawartości mają poprawnie sformułowane napisy dla niesłyszących?** Kryteria WCAG: 1.2.2 – Poziom „A”
6. **Czy wszystkie elementy multimedialne niosące treść są dostępne bez użycia myszki lub mają dostępną alternatywę?** Kryteria WCAG: 2.1.1 – Poziom „A”
7. **Czy wszystkie graficzne elementy klikalne lub podzielone na strefy klikalne są dostępne z klawiatury?** Kryteria WCAG: 2.1.1 – Poziom „A”
8. **Czy jakiś element na badanej stronie wskazuje elementy za pomocą koloru?**
Kryteria sukcesu WCAG: 1.4.1 – Poziom „A”
9. **Czy kontrast tekstu w stosunku do tła wynosi co najmniej 4,5 : 1?**
Kryteria WCAG: 1.4.3 – Poziom „AA”
10. **Czy kontrast kolorów użytych w elementach interfejsu, w tym w grafikach pozwalających na zrozumienie treści lub będących nośnikiem informacji, wynosi w stosunku do tła co najmniej 3 : 1?** Kryteria WCAG: 1.4.11 – Poziom „AA”
11. **Czy wszystkie znaczące elementy animowane lub dźwiękowe mają odpowiedni opis tekstowy wyjaśniający, co przedstawiają lub czego dotyczą?**
Kryteria WCAG: 1.2.3 – Poziom „A”
12. **Czy wszystkie multimedialne elementy wizualne mają możliwą do uruchomienia bezwzrokowo, poprawnie sformułowaną audiodeskrypcję?**
Kryteria WCAG: 1.2.5 – Poziom „AA”
13. **Czy obecny jest link „przejdź do treści”, a jeśli jest więcej linków pozwalających na omijanie bloków, to czy jest zachowana ich spójność na wszystkich badanych stronach?** Kryteria WCAG: 2.4.1 – Poziom „A”, 3.2.3 – Poziom „AA”
14. **Czy na badanych stronach informacje są przekazywane jedynie przez użycie pozycji bądź formy?** Kryterium WCAG – 1.3.3 – Poziom „A”
15. **Czy tytuły stron mają poprawną strukturę?** Kryteria WCAG: 2.4.2 – Poziom „A”
16. **Czy elementy, które tego wymagają, mają poprawnie utworzony poszerzony opis?**
Kryteria WCAG: 1.1.1 – Poziom „A”

Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 3

Sprawdzenie dostępności cyfrowej strony internetowej na poziomie 3 wymaga zaawansowanej wiedzy na temat funkcjonowania stron internetowych, dodatków do przeglądarek, posługiwania się prostymi programami narzędziowymi, znajomości działania stron i umieszczonych na nich obiektów wraz ze znajomością kodu HTML i arkuszy stylów. Osoba przeprowadzająca badanie powinna mieć przygotowanie w kwestiach dostępności cyfrowej, czyli powinna rozumieć potrzeby różnych grup osób z niepełnosprawnościami. Potrafi posłużyć się dodatkami wspierającymi badanie dostępności oraz narzędziami wspomagającymi osoby z niepełnosprawnościami, takimi jak czytnik ekranu.

Udzielenie odpowiedzi negatywnej na pytanie oznacza błąd dostępności cyfrowej.

Pytania kluczowe

1. **Czy fragmenty treści strony będące faktycznie listami elementów są zdefiniowane w kodzie strony jako listy?** Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”
2. **Czy wszystkie tabele prezentujące dane mają poprawnie zdefiniowane nagłówki?**
Kryteria WCAG – 1.3.1 – Poziom „A”
3. **Czy na stronach są tabele prezentujące dane, które są stworzonych za pomocą narzędzi tekstowych innych niż znaczniki tabel?**
Kryteria WCAG: 1.3.1, 1.3.2 – Poziom „A”
4. **Czy tabele służące jako szkielet strony mają jasno określoną rolę?**
Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”
5. **Czy tabele nieprezentujące danych zawierają elementy tabel prezentujących dane?**
Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”
6. **Czy linki mające podobne funkcje są zgrupowane w kodzie strony?**
Kryteria WCAG: 2.4.1 – Poziom „A”
7. **Czy na stronie znajdują się puste linki?** Kryteria WCAG: 2.4.4 – Poziom „A”
8. **Czy jest zachowana spójność linków w całym serwisie?**
Kryteria WCAG: 2.4.4 – Poziom „A”, 3.2.3, 3.2.4 – Poziom „AA”

9. Czy nie ma efektu jąkania?

Kryteria WCAG: 2.4.4 – Poziom „A”, 3.2.3, 3.2.4 – Poziom „AA”

10. Czy jest możliwość łatwego zrozumienia celu lub działania linków i przycisków dla wszystkich użytkowników? Kryteria WCAG: 2.4.4 – Poziom „A”**11. Czy wszystkie elementy nietekstowe w serwisie mają przypisaną poprawnie sformułowaną alternatywę tekstową?** Kryteria WCAG: 1.1.1 – Poziom „A”**12. Czy wszystkie opisy alternatywne mają rozsądną długość (liczbę znaków)?**

Kryteria WCAG: 1.1.1 – Poziom „A”

13. Czy wszystkie graficzne elementy czysto dekoracyjne mają pusty atrybut alt (alt="")? Kryteria WCAG: 1.1.1 – Poziom „A”**14. Czy zachowana jest spójność tekstowych opisów alternatywnych, etykiet i „title” w powtarzających się elementach?** Kryteria WCAG: 3.2.4 – Poziom „AA”**15. Czy wszystkie grafiki w serwisie mają przypisany poprawnie sformułowany opis alternatywny, a te, które niosą szczególnie istotne treści, uzupełnione są o poprawną, dostępną alternatywę?**

Kryteria WCAG: 1.1.1 – Poziom „A”, 1.4.5 – Poziom „AA”

16. Czy wszystkie pola formularzy są poprawnie, jednoznacznie zidentyfikowane?

Kryteria WCAG: 1.1.1, 1.3.1, 3.3.2, 4.1.2 – Poziom „A”, 2.4.6 – Poziom „AA”

17. Czy sposób funkcjonowania pól, format oraz charakter obowiązkowych informacji, które mają być podane w formularzu, jest jednoznacznie podany i zrozumiały dla wszystkich użytkowników? Kryteria WCAG: 3.3.2 – Poziom „A”**18. Czy umiejscowienie etykiet pól formularzy nie pozostawia żadnych wątpliwości?**

Kryteria WCAG: 3.3.2 – Poziom „A”

19. Czy pola o podobnym znaczeniu zostały pogrupowane w formularzu za pomocą znaczników <fieldset> oraz ewentualnie <optgroup>?

Kryteria WCAG: 1.3.1, 3.3.2 – Poziom „A”

20. Czy w przypadku użycia znaczników <fieldset> w formularzach użyty jest odpowiednio sformułowany znacznik <legend>?

Kryteria WCAG: 1.3.1, 3.3.2 – Poziom „A”

21. **Czy w przypadku użycia znaczników <optgroup> w formularzach użyta jest odpowiednio sformułowana etykieta <label>?** Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”
22. **Czy tekstowe pole formularza, jeśli jest to możliwe, zawiera poprawnie działającą funkcję autouzupełniania?** Kryteria WCAG: 1.3.5 – Poziom „A”
23. **Czy ustawienie odstępów między liniami, akapitami, znakami i wyrazami powoduje utratę czytelności?** Kryteria WCAG: 1.4.12 – Poziom „AA”
24. **Czy dostęp do treści (zawartości) strony pomniejszonej do szerokości 320 px jest możliwy bez potrzeby przesuwania poziomo?** Kryteria WCAG: 1.4.10 – Poziom „AA”
25. **Czy dostęp do treści (zawartości) strony pomniejszonej do szerokości 256 px jest możliwy bez potrzeby przesuwania w pionie?** Kryteria WCAG: 1.4.10 – Poziom „AA”
26. **Czy są na stronie elementy osadzone w znacznikach <BLINK>, <BGSOUND> lub <MARQUEE>?** Kryteria WCAG: 1.4.2, 2.2.1, 2.2.2 – Poziom „A”
27. **Czy na stronie nie ma słów, które są pisane literami oddzielonymi spacjami?**
Kryteria WCAG: 1.3.2 – Poziom „A”
28. **Czy na stronie nie ma symboli typu ASCII-Art bez obecności zrozumiałej alternatywy?** Kryterium WCAG – 1.1.1 – Poziom „A”
29. **Czy selektor CSS outline wyłącza fokus?**
Kryteria WCAG: 1.4.1 – Poziom „A”, 2.4.7 – Poziom „AA”
30. **Czy nie ma zmian kontekstu bez wyraźnego zatwierdzenia przez użytkownika?**
Kryteria WCAG: 3.2.1, 3.2.2 – Poziom „A”
31. **Czy na stronie są błędy walidacji lub przestarzałe, nieużywane elementy HTML?**
Kryteria WCAG: 4.1.1, 4.1.2 – Poziom „A”
32. **Czy każda strona ma poprawną deklarację języka?**
Kryteria WCAG: 3.1.1 – Poziom „A”
33. **Czy elementy obcojęzyczne w treści stron mają poprawnie zdefiniowany język?**
Kryterium WCAG – 3.1.2 – Poziom „AA”
34. **Czy na każdej stronie jest przynajmniej jeden nagłówek h1?**
Kryteria WCAG: 2.4.1 – Poziom „A”
35. **Czy nagłówki na stronie przypisane są do odpowiednich elementów, w odpowiedniej kolejności?** Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A” 2.4.6 – Poziom „AA”

36. Czy na stronie jest mechanizm zmieniający kontekst bez udziału użytkownika?

Kryteria WCAG: 3.2.2. – Poziom „A”

37. Czy w kodzie strony są elementy HTML służące prezentacji?

Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”, 1.4.5 – Poziom „AA”

38. Czy deklaracja DTD jest poprawnie sformułowana w kodzie każdej strony?

Kryteria WCAG: 4.1.1 – Poziom „A”

39. Czy struktura list definicji jest poprawna? Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”**40. Czy jest mechanizm automatycznie odświeżający stronę?**

Kryteria WCAG: 2.2.1, 2.2.2 – Poziom „A”

41. Czy jest mechanizm automatycznie przekierowujący stronę do innego adresu?

Kryteria WCAG: 2.2.1 – Poziom „A”

42. Czy na stronie są elementy HTML niepoprawnie użyte w celu zmiany prezentacji?

Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”

43. Czy została zachowana dostępność dokumentów do pobrania?

Kryteria WCAG: 1.1.1, 1.3.1, 1.3.2, 3.1.1, 4.1.2 – Poziom „A”

44. Czy na stronie wszystkie ramki mają tytuły?

Kryteria WCAG: 2.4.1, 4.1.2 – Poziom „A”

45. Czy rozmiar czcionek w elementach formularzy jest definiowany**tylko w jednostkach względnych?** Kryteria WCAG: 1.4.4 – Poziom „AA”**46. Czy na stronie są informacje generowane przez arkusze stylów****bez dostępnej alternatywy?** Kryteria WCAG: 1.1.1, 1.3.1 – Poziom „A”**47. Czy wszystkie elementy HTML są poprawnie użyte zgodnie ze swoim****przeznaczeniem?** Kryteria WCAG: 1.3.1, 2.1.1, 4.1.2 – Poziom „A”**48. Czy cytaty są poprawnie sygnalizowane w kodzie HTML?**

Kryteria WCAG: 1.3.1 – Poziom „A”

49. Czy dodatkowe informacje pojawiające się na ekranie, gdy kursor przemieszcza się**nad elementem interfejsu lub gdy element interfejsu przyjmuje fokus, mogą być****w pełni kontrolowane przez użytkownika?** Kryteria WCAG: 1.4.13 – Poziom „AA”**50. Czy użytkownik może w pełni zarządzać jednoliterowymi skrótami klawiszowymi?**

Kryteria WCAG: 2.1.4 – Poziom „A”

51. **Czy funkcja dostępna za pomocą gestu złożonego jest dostępna również za pomocą gestu prostego?** Kryteria WCAG: 2.5.1 – Poziom „A”
52. **Czy funkcja, której uruchomienie rozpoczyna się za pomocą gestu punktowego lub wciśnięcia klawisza urządzenia wskazującego, może być anulowana?**
Kryteria WCAG: 2.5.2 – Poziom „A”

Weryfikacja dostępności cyfrowej na poziomie 4

Sprawdzenie dostępności cyfrowej strony internetowej na poziomie 4 wymaga wiedzy koniecznej do weryfikacji na poziomie 3, jak również wiedzy o działaniu różnego rodzaju skryptów.

Udzielenie odpowiedzi negatywnej na pytanie oznacza błąd dostępności cyfrowej.

Pytania kluczowe

1. **Czy wszystkie elementy typu skryptowego lub programowalne w inny sposób są w pełni dostępne dla urządzeń wspomagających?**
Kryteria WCAG: 4.1.2 – Poziom „A”
2. **Gdy skrypt zmienia zawartość nietekstową na stronie, to czy zmieniana jest również alternatywa dla tej zawartości?** Kryteria WCAG: 1.1.1, 4.1.2 – Poziom „A”
3. **Czy jeśli w kodzie strony używane są atrybuty zarządzania zdarzeniami myszki, to wszystkie one mają swój ekwiwalent dla klawiatury i na odwrót?**
Kryteria WCAG: 2.1.1 – Poziom „A”
4. **Czy treść dynamicznie generowana przez skrypt pojawia się bezpośrednio po elemencie powodującym jej pojawienie (w logicznej kolejności przemieszczania fokusa)?** Kryteria WCAG: 2.4.3 – Poziom „A”
5. **Czy ramka fokusa jest usunięta za pomocą skryptu?**
Kryteria WCAG: 2.1.1, 3.2.1 – Poziom „A”, 2.4.7 – Poziom „AA”
6. **Czy zapewniona jest dostępność wszystkich elementów generowanych dynamicznie?** Kryteria WCAG: 4.1.2 – Poziom „A”

7. **Czy wyświetlana w interfejsie etykieta jest zgodną z etykietą dostępną dla technologii asystujących?** Kryteria WCAG: 2.5.3 – Poziom „A”
8. **Czy komunikaty o stanie lub o błędach są dostępne dla technologii wspomagających bez konieczności przemieszczania fokusa?**
Kryteria WCAG: 4.1.3 – Poziom „AA”

Moduł 9. Audyt strony internetowej

Narzędzia

Audyt strony internetowej składa się z badania automatycznymi walidatorami, badania „manualnego – klasycznego” strony przez eksperta dostępności oraz badania z udziałem użytkowników z niepełnosprawnościami, np. wzroku, słuchu.

Badanie automatyczne różni się od badania przeprowadzonego przez eksperta do spraw dostępności czasem (jest szybsze) oraz globalnym podejściem. W ciągu kilku godzin umożliwia przebadanie stron serwisu. Badanie prowadzone przez eksperta wymaga wytypowania stron do analizy – najczęściej od kilku do kilkunastu podstron serwisu. Czas trwania takiego badania wynosi od kilku do kilkunastu dni.

Badanie automatyczne i badanie przeprowadzone przez eksperta mają swoje zalety i wady.

Automatyczne sprawdzanie zwraca uwagę tylko na błędy ujęte w sprawdzeniu przez automat. Nie bierze pod uwagę subiektywnych oczekiwań użytkownika. Analiza klasyczna ze względu na czas trwania ogranicza się z kolei do kilkunastu podstron serwisu, co pozwala jedynie na orientacyjną ocenę poziomu dostępności. Ponadto każdy audytor ocenia subiektywnie – zdarza się, że jeden podmiot audytujący uznał serwis za dostępny, w tym samym czasie inny wskazał go jako typowy przykład barier w dostępie do informacji.

Najlepszym rozwiązaniem przy ocenie poziomu dostępności serwisu internetowego jest jednoczesne wykorzystanie zarówno analizy automatycznej, badania eksperckiego, jak i z udziałem użytkowników z niepełnosprawnościami. Taki sposób umożliwia wykrycie barier w dostępie do informacji w obrębie całego serwisu.

Oto kilka podstawowych narzędzi pozwalających dokonać autoanalizy własnej strony internetowej pod kątem zgodności z WCAG 2.1. Przeprowadzając regularne testy możemy zapewnić naszej stronie wysoki poziom dostępności.

WAVE Web Accessibility Evaluation Toolbar

Wave jest automatycznym narzędziem, dostępnym w dwóch wersjach:

- jako narzędzie online pod adresem: wave.webaim.org,
- [jako rozszerzenie \(wtyczka\) do przeglądarki Firefox oraz Chrome](#).

WAVE dla przeglądarki Firefox

Każdy, kto tworzy strony internetowe, powinien zaopatrzyć się w dodatek Wave. Jest on rozszerzeniem do przeglądarki Mozilla Firefox. W celu zainstalowania dodatku należy wybrać opcję Dodatki/Pobierz dodatki, a następnie w wyszukiwarce wpisać „WAVE Toolbar”.

Po odnalezieniu należy zainstalować dodatek i ponownie uruchomić przeglądarkę.

Dodatek wyświetla kolorowe ikony przy różnych elementach strony. Każdy z wyświetlonych komunikatów należy przeanalizować. Błędy wyświetlone przez Wave powinny zostać usunięte. Ostrzeżenia i informacje dodatkowe należy przeanalizować i skorygować, o ile jest taka konieczność.

ARC Toolkit

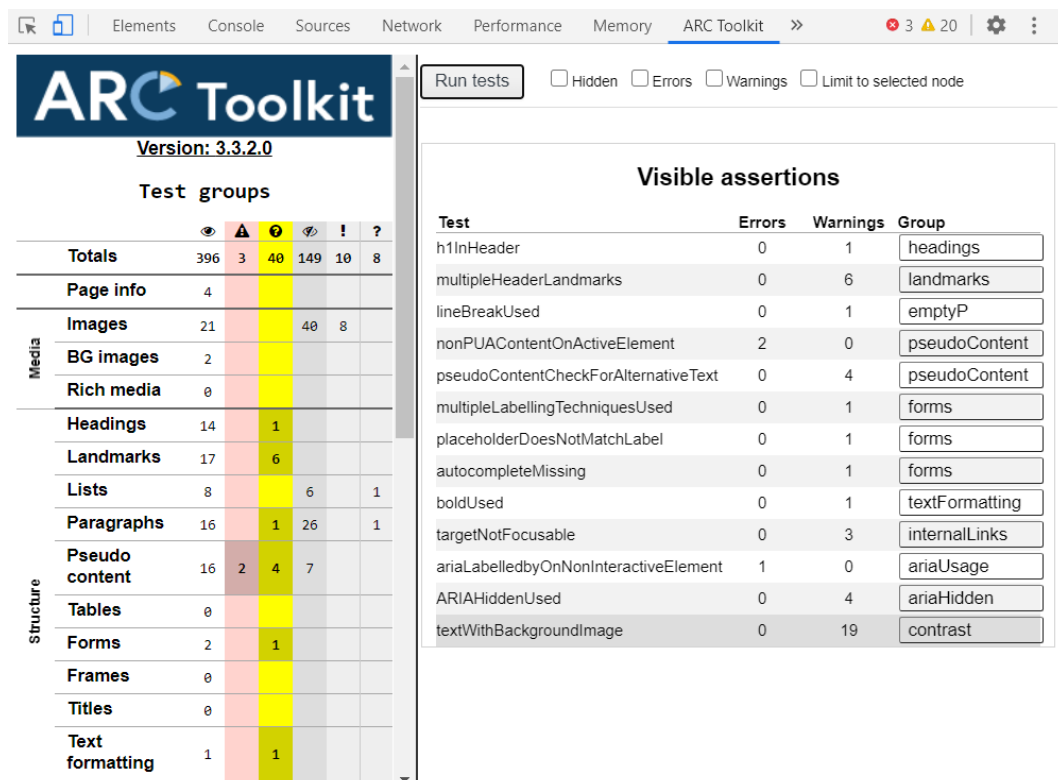
ARC Toolkit można polecić:

- twórcom stron i programistom do wykorzystania w procesie projektowania stron,
- testerom i audytorom dostępności, dla których będzie ogromną pomocą w badaniu wyselekcjonowanej do oceny próbki typowych i kluczowych stron serwisu,
- wszystkim, których zadaniem jest dbałość o dostępność stron internetowych – wydawcom, administratorom, redaktorom, autorom, koordynatorom do spraw dostępności.

Narzędzie ARC Toolkit jest rozszerzeniem dla przeglądarki Chrome. Szybko testuje pojedyncze strony pod kątem dostępności na poziomie A i AA wytycznych WCAG 2.1.

ARC Toolkit instaluje się jak każde inne rozszerzenie przeglądarki Chrome. Po zainstalowaniu w Chrome ARC Toolkit jest włączony z domyślnymi ustawieniami. Nie wymaga dodatkowych czynności konfiguracyjnych. Testowanie strony rozpoczyna się od naciśnięcia na pasku przycisk Run Tests (Uruchom testy). Po chwili pokazane zostaną wyniki. Narzędzie składa się z dwóch obszarów: paska bocznego i głównego okna. Nazwy kategorii i podkategorii są nagłówkami wierszy tabeli, prezentującej wyniki w sześciu kolumnach.

Po wykonaniu testów w oknie głównym wyświetlana jest tabela wyników prezentowanych w czterech kolumnach. W pierwszej znajdziemy systemowy opis testu (reguły ARC), w drugiej – liczbę błędów, w trzeciej – liczbę ostrzeżeń, a w czwartej – nazwę kategorii błędu lub ostrzeżenia.

ARC Toolkit
Version: 3.3.2.0

Test groups

	Eye	Warning	Error	Info	Help
Totals	396	3	40	149	10
Page info	4				
Images	21		40	8	
Media					
BG images	2				
Rich media	0				
Headings	14		1		
Landmarks	17		6		
Lists	8			6	1
Paragraphs	16		1	26	1
Structure					
Pseudo content	16	2	4	7	
Tables	0				
Forms	2		1		
Frames	0				
Titles	0				
Text formatting	1		1		

Visible assertions

Test	Errors	Warnings	Group
h1InHeader	0	1	headings
multipleHeaderLandmarks	0	6	landmarks
lineBreakUsed	0	1	emptyP
nonPUAContentOnActiveElement	2	0	pseudoContent
pseudoContentCheckForAlternativeText	0	4	pseudoContent
multipleLabellingTechniquesUsed	0	1	forms
placeholderDoesNotMatchLabel	0	1	forms
autocompleteMissing	0	1	forms
boldUsed	0	1	textFormatting
targetNotFocusable	0	3	internalLinks
ariaLabelledbyOnNonInteractiveElement	1	0	ariaUsage
ARIAHiddenUsed	0	4	ariaHidden
textWithBackgroundImage	0	19	contrast

Szczegółowe wyniki testów sklasyfikowane są jako:

- OK (Zaliczone) – wyniki testów, w przypadku których nie stwierdzono żadnych problemów z dostępnością,
- ERR (Błędy) – wyniki, w przypadku których stwierdzono problemy z dostępnością,
- WARN (Ostrzeżenia) – potencjalne problemy, które wymagają ręcznej weryfikacji,
- HIDDEN (Ukryte) – wyniki, które nie są widoczne w przeglądarce, ale mogą mieć wpływ na użytkowników technologii wspomagających.

Aby przeanalizować wyniki, należy w tabeli w pasku bocznym wybrać podkategorię (np. Forms).

Dzięki integracji z narzędziami programisty ARC Toolkit umożliwia łatwą lokalizację każdego błędu w kontekście wynikowego kodu strony.

ARC Toolkit ma ponadto kilka innych cennych funkcji, które wspomagają proces ręcznego testowania dostępności. Ułatwia sprawdzenie m.in. porządku tabulacji, wzmocnienia fokusa, przewijania ekranu czy odstępów w tekście.

Czytnik ekranu NVDA

NVDA to darmowy czytnik ekranu dla systemu Microsoft Windows. Program NVDA można pobrać ze strony internetowej znajdującej się pod adresem: www.nvaccess.org.

Program może być instalowany bezpośrednio na komputerze, ale ma możliwość uruchamiania w całości z nośników przenośnych. NVDA dzięki wbudowanej obsłudze syntezy mowy oraz brajla pozwala osobom niewidomym i niedowidzącym korzystać z komputera z systemem operacyjnym Windows bez konieczności ponoszenia większych kosztów niż te, które ponoszą osoby widzące. NVDA automatycznie odczytuje tekst pod kursorem myszy. Program NVDA jest ponadto łatwy w obsłudze.

HTML Validator

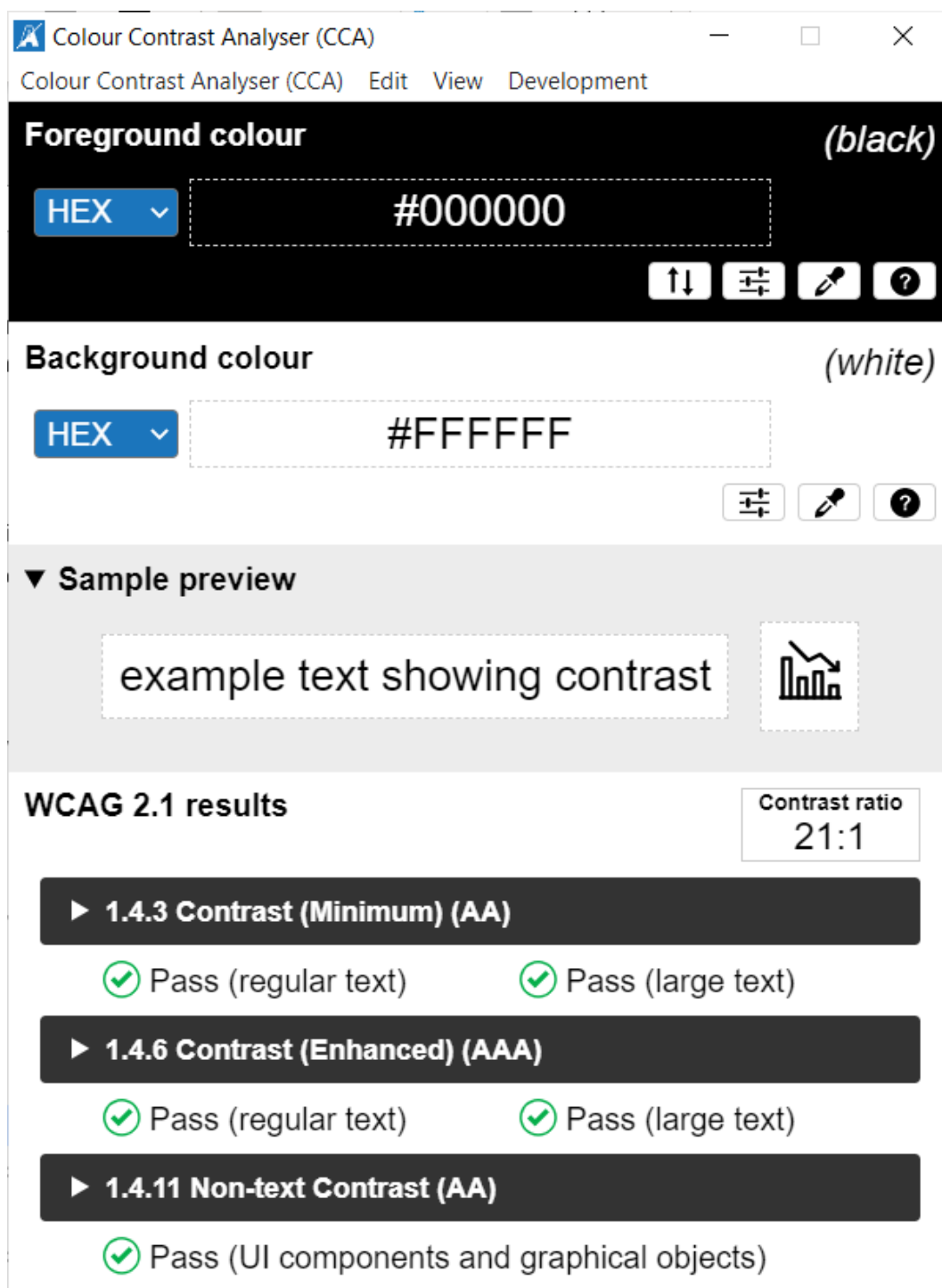
HTML Validator (validator.w3.org) to automatyczne narzędzie do weryfikacji poprawności znaczników używanych w języku HTML czy XHTML. Validator analizuje, czy osadzone na stronie znaczniki są zgodne ze specyfikacją danej wersji języka HTML.

Utilitia

Utilitia jest narzędziem internetowym umożliwiającym automatyczne zbadanie serwisu internetowego pod kątem wybranych wytycznych standardu WCAG. Budowa Utilitii sprawia, że za jej pomocą możliwe jest przebadanie praktycznie każdej podstrony analizowanego serwisu. Narzędzie dostępne jest na stronie: www.utilitia.pl.

Colour Contrast Analyser

Colour Contrast Analyser to program do analizy pierwszego planu i tła w celu określenia, czy zapewniają one dobrą widoczność dla osób z dysfunkcją wzroku. Jest bardzo przydatny w sytuacji, gdy projektujemy wygląd serwisu internetowego i przygotowujemy treści. Pozwala dobrać takie kolory, które zapewnią odpowiedni kontrast, co umożliwi osobom słabowidzącym odczyt informacji. Minimalny kontrast według WCAG 2.1 między tekstem lub grafikami tekstowymi a tłem powinien wynosić 4,5 : 1. Wyjątkiem są logotypy oraz znaki firmowe. Im wyższa wartość przed dwukropkiem, tym kontrast jest wzmocniony. W przypadku gdy współczynnik wynosi 1 : 1, jest to kontrast najniższy i jest to biały tekst na białym tle. Największy kontrast to czarny tekst na białym tle i wynosi on 21 : 1.

Colour Contrast Analyser (CCA)

Colour Contrast Analyser (CCA) Edit View Development

Foreground colour (black)

HEX

Background colour (white)

HEX

▼ **Sample preview**

example text showing contrast

WCAG 2.1 results Contrast ratio 21:1

- ▶ **1.4.3 Contrast (Minimum) (AA)**
 - ✔ Pass (regular text)
 - ✔ Pass (large text)
- ▶ **1.4.6 Contrast (Enhanced) (AAA)**
 - ✔ Pass (regular text)
 - ✔ Pass (large text)
- ▶ **1.4.11 Non-text Contrast (AA)**
 - ✔ Pass (UI components and graphical objects)

Program nie wymaga instalacji. Po pobraniu go i rozpakowaniu jest gotowy do użycia.

Po uruchomieniu programu w opcjach można ustawić, jak aplikacja ma analizować kontrast.

Program do pobrania znajduje się na oficjalnej stronie narzędzia:

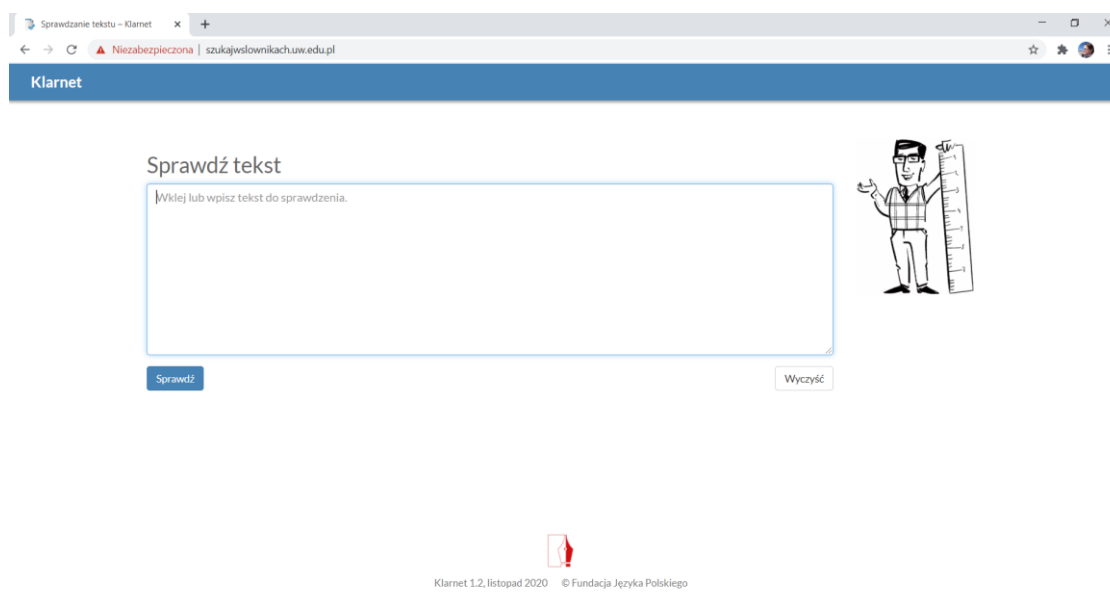
developer.paciellogroup.com.

Przy audytowaniu stron warto pamiętać, że dobór narzędzi jest indywidualną decyzją audytora.

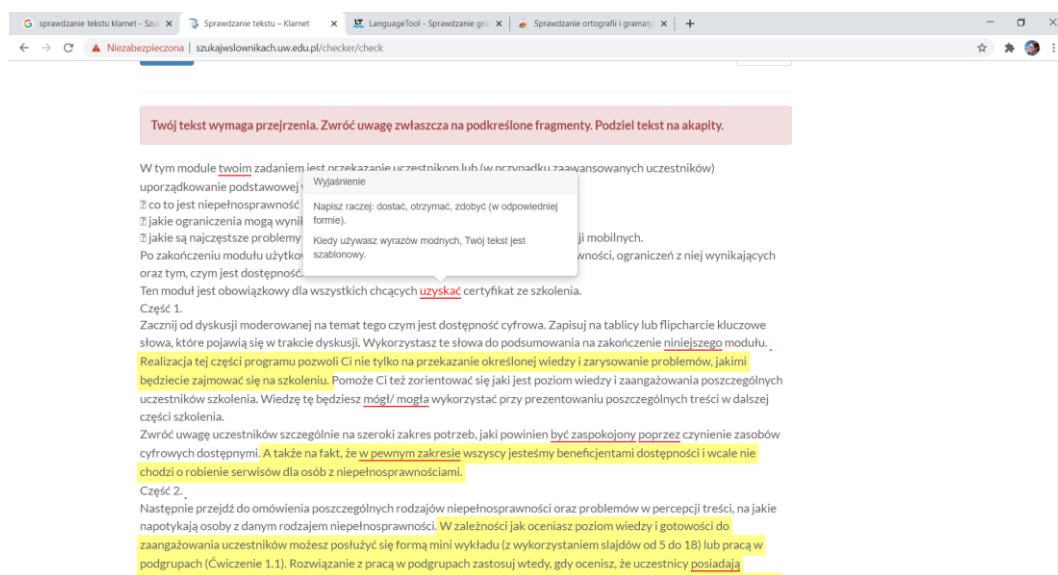
Narzędzia automatyczne do sprawdzania dostępności tekstu (mglistości tekstu)

Klarnet

Klarnet to serwis sprawdzający poprawność językową i zrozumiałość tekstu. Korzystanie z Klarnetu jest proste, wymaga tylko wklejenia tekstu do udostępnionego na stronie okna i wciśnięcia przycisku Sprawdź.

W rezultacie sprawdzenia otrzymujemy tekst z zaznaczonymi, wątpliwymi fragmentami. Po najechaniu kursorem na zaznaczony fragment wyświetla się okno dialogowe z informacją o przyczynie zaznaczenia. Program wskazuje również podpowiedź, w jaki sposób należy poprawić tekst.

Jasnopis

Jasnopis to aplikacja, która analizuje tekst wskazując jego trudne fragmenty. Dodatkowo podpowiada, jak zmienić tekst, aby był bardziej zrozumiały. Dostępna na: www.jasnopis.pl.

Jasnopis:

1. analizuje język użyty w tekście, tzn.:

- oblicza średnią długość zdań i akapitów,
- ustala liczbę słów trudnych (na podstawie listy frekwencyjnej i prawdopodobieństwa subiektywnego),
- oblicza procent rzeczowników i czasowników,
- oblicza procent rzeczowników abstrakcyjnych,
- sprawdza długość tzw. łańcuchów dopełniaczy („ocena poprawności wykonania czynności...”),
- oblicza procent imiesłówów,
- sprawdza miejsce poszczególnych wyrazów na różnych listach frekwencyjnych.

2. zaznacza potencjalnie trudne wyrazy, zbyt długie zdania, akapity trudniejsze niż średnia dla tekstu,

3. czasem podpowiada, jakimi synonimami można zastąpić wyrazy trudne.